

**VÄKIVALTA, ANTISEMITISMI JA KONFLIKTI
MEL GIBSONIN ELOKUVASSA THE PASSION OF THE
CHRIST**

Pekka Rintala

Uuden testamentin eksegetiikan pro gradu – tutkielma

Huhtikuu 2011

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
1. Elokuva <i>The Passion of the Christ</i> ilmiönä.....	4
1.1 Ennakkokeskustelu.....	6
2. Mel Gibsonin tausta.....	9
2.1 Hutton Gibson.....	10
2.2 Maia Morgenstein.....	12
3. Elokuvan käsikirjoitus.....	13
3.1 Anne Catherine Emmerich.....	13
3.2 Elokuvan tuotantoprosessi.....	15
3.3 Elokuvan visuaalinen ilme.....	17
4. Gibsonin muu tuotanto ja Scorsese.....	17
4.1 <i>Braveheart</i>	18
4.2 <i>The Patriot</i>	23
4.3 <i>Apocalypto</i>	24
4.4 Gibsonin <i>auteur</i>	28
4.5 Scorsesen vastine Jeesuksen elämästä.....	29
5. <i>The Passion of the Christ</i>	34
5.1 Kappale 1, minuutit 0-9.....	34
5.2 Kappale 2, minuutit 9-20.....	37
5.3 Kappale 3, minuutit 20-30.....	39
5.4 Kappale 4, minuutit 30-36.....	44
5.5 Kappale 5, minuutit 36-42.....	45
5.6 Kappale 6, minuutit 42-50.....	47
5.7 Kappale 7, minuutit 50-60.....	51
5.8 Kappale 8, minuutit 60-65.....	52
5.9 Kappale 9, minuutit 65-69.....	53
5.10 Kappale 10, minuutit 69-73.....	55
5.11 Kappale 11, minuutit 73-84.....	56
5.12 Kappale 12, minuutit 84-89.....	58
5.13 Kappale 13, minuutit 89-102.....	59
5.14 Kappale 14, minuutit 102-111.....	61
5.15 Kappale 15, minuutit 111 -114.....	64
6. Elokuvan vastaanotto.....	65
6.1 Kriittinen raamatuntutkimus.....	65

6.2 Yleisöreaktiot	69
6.3 Analyysistä tulkintaan.....	73
7. Johtopäätökset.....	76
8. Lähteet ja kirjallisuus	85
Elokuvat	85
Uutiset ja muu internet-aineisto	85
Kirjallisuus	89

Johdanto

Tarkastelen opinnäytetyössäni Mel Gibsonin elokuvaa *Passion of Christ*. Tarkastelen lyhyesti myös Gibsonin muuta tuotantoa. Vuonna 2004 ilmestynyt elokuva *Passion of Christ* oli suuri kassamagneetti USA:ssa ja synnytti paljon keskustelua myös muualla maailmassa. Puhtaasti uskonnollisia Hollywood-elokuvia on tehty vähän. Monissa Hollywood-elokuvissa saatetaan puhua Jumalasta ja mainita Jeesus, mutta harva elokuva pyrkii samanlaiseen julistukseen kuin *The Passion of the Christ*. Yksikään toinen Jeesusta käsittelevä elokuva ei ole yltänyt yhtä suureen suosioon. Elokuvan nimi *Passion* tulee latinankielen sanasta kärsiä. Suomennettuna elokuvan *The Passion of the Christ* nimi on Jeesuksen kärsimys. Elokuvan nimi on osuva, sillä se tarkastelee Jeesuksen viimeistä 12 tuntia, jotka sisältävät Jeesuksen kidutuksen ja ristinkuoleman.

Elokuva *The Passion of the Christ* kävi monimutkaiset esituotanto- ja käsikirjoitusvaiheet, mutta valmistuessaan siitä syntyi hyvin Mel Gibsonin näköinen elokuva. En väitä, että elokuva ylipäättään on pelkän ohjaajan luomus. Väitän kuitenkin, että Mel Gibsonin panos elokuvassa *The Passion of the Christ* on merkittävä, koska hän on elokuvan ohjaaja, käsikirjoittaja ja tuottaja. Näin ollen uskallan väittää, että elokuva on pitkälle Gibsonin näköinen. Vertailemalla muita Gibsonin elokuvia voidaan havaita hänen elokuvissaan jatkuvasti toistuvat elementit.

Rajaan tutkimuksen lähinnä kahteen teemaan, jotka liittyvät vahvasti toisiinsa: elokuvan väkivaltaan ja juutalaisvastaisuuteen. Näitä kahta ei voi erottaa toisistaan. Pohdin elokuvan väkivaltaisuutta, joka poikkeaa valtavirrasta, ja pohdin, mitä tarkoitusta väkivalta elokuvissa palvelee. Ketkä harjoittavat väkivaltaa ja ketkä ovat siitä vastuussa? Näin ollen palataan taas antisemitismin äärelle. Pohdin samalla elokuvan maailmassa tapahtuvaa konfliktia. Konfliktilla viitataan myös elokuvasta aiheutuneeseen kohuun.

Pohdin myös elokuvan *The Passion of the Christ* sekä Gibsonin muiden elokuvien sanomaa ja vaikutusta. Elokuvaa *The Passion of the Christ* voidaan ymmärtää heijastelemalla Gibsonin muuta tuotantoa. Tämän raamatuntutkijat jättivät liian vähälle huomiolle keskustellessaan elokuvasta *The Passion of the Christ*. Gibsonia ja elokuvaa *The Passion of the Christ* voi ymmärtää paremmin tuntemalla Gibsonin muun tuotannon. On toki muistettava, että elokuvan *The Passion of the Christ* ollessa kuuma puheenaihe, Gibsonin elokuva *Apocalypto* ei ollut vielä ilmestynyt. Otan myös tarkasteluun Scorsesen Jeesusta käsittelevän elokuvan.

Sytä tähän on kaksi. Se on ainut Hollywoodissa tuotettu Jeesus-elokuva pitkään aikaan Gibsonin elokuvan lisäksi. Lisäksi Scorsese tarkastelee Jeesusta aivan toisella tavalla kuin Gibson.

Jätän elokuvan taiteelliset, visuaaliset ja elokuvatutkimukselle tavanomaiset mielenkiinnon kohteet vähemmälle huomiolle, elleivät ne palvele tutkimuskohdetani. En väitä, että elokuvan *The Passion of the Christ* voisi tiivistää puhtaasti kahteen teemaan. Elokuva voi tarjota katsojalle audiovisuaalisen elämyksen ilman antisemitismien tai väkivallan häiritsevää läsnäoloa. Tämän todistavat katsojareaktiot, joita käsittelen luvussa 6.2. Nekään eivät voi tuki tyhjentää koko elokuvaa. Keskityn elokuvan rakenteisiin ja lähteisiin ja teen niistä tarvittavat johtopäätökset.

Tutkimuskohteinani ovat Gibsonin henkilöhistoria, hänen käyttämänsä lähteet ja hänen aikaisemmat elokuvansa. Toivon niiden antavan lisävalaistusta kysymyksiin. Pyrin osoittamaan, että Gibsonin elokuvilla on tietty itseään toistava kaava. Mel Gibsonin oma henkilöhistoria ja hänen käyttämänsä lähteet tukevat vetämiäni johtopäätöksiä. Elokuva *The Passion of the Christ* voidaan ymmärtää paremmin, jos tarkastelemme sekä Gibsonin käyttämiä lähteitä elokuvassa että Gibsonin omia lähtökohtia ja hänen muuta tuotantoa.

1. Elokuva *The Passion of the Christ* ilmiönä

Oscar-palkitun ohjaajan Mel Gibsonin menestyselokuva *The Passion of the Christ* kertoo Jeesuksen viimeisestä 12 tunnista. Elokuva keräsi USA:ssa peräti 400 miljoonaa dollaria ja muualla maailmassa 220 miljoonaa dollaria. Elokuvan budjetti oli vain 30 miljoonaa dollaria.¹ Elokuva oli siis valtava menestys, etenkin USA:ssa. Elokuva sai myös kolme Oscar-ehdokkuutta muun muassa parhaasta kuvauksesta, maskeerauksesta ja parhaasta alkuperäisestä musiikista.

Suurimman huomion vei elokuvan äärimmäinen väkivaltaisuus. Elokuva sisältää hyvin paljon väkivaltaa ja kidutusta. Siksi elokuva saikin Suomessa K-18 ikärajaluokituksen. K-18-ikärajaluokituksen Valtion elokuvatarkastamo antaa elokuvalle, jos elokuvassa väkivalta on fiktiivistä, erittäin yksityiskohtaista, pitkitettyä, liioiteltua ja sadistista. Siihen kuuluu erittäin verinen ja realistinen väkivalta. Tähän kategoriaan kuuluvat esimerkiksi arthouse-väkivaltaelokuvat ja erityisen

¹ The Passion of the Christ 2004
(<http://www.boxofficemojo.com/movies/?id=passionofthechrist.htm>).

veristä väkivaltaa sisältävät elokuvat.² Eri maissa alaikäraja määritellään eri tavalla, mutta K-18 luokituksen elokuva sai myös Espanjassa, Isossa Britanniassa ja USA:ssa.³ Esimerkin vuoksi mainittakoon, että K-18 luokituksen ovat saaneet Suomessa ja monissa muissa maissa *Saw*-kauhuelokuvat.⁴

Elokuva *The Passion of the Christ* on väkivaltaisempi kuin tunnetut Hollywood-elokuvat *Terminator 2*, *Matrix* tai *300*. Kaikki elokuvan sisältämä kidutus kohdistuu kuitenkin vain yhteen ihmiseen, Jeesukseen. Harvassa elokuvassa kenenkään kuolema on yhtä sadistinen ja hidas. Jeesus ei taistele vihollisiaan vastaan, vaan alistuu täydellisesti heidän armoilleen.

Gibson ei tehnyt elokuvaansa Jeesuksen elämästä, opetuksista ja ihmeistä, vaan valitsi Jeesuksen viimeiset kaksitoista tuntia. Gibson perustelee valintaansa sillä, että viimeiset kaksitoista tuntia Jeesuksen elämästä ovat evankeliumien intensiivisin ja oleellisin osa. Jeesuksen rooli syntien sovittajana on kristittyjen uskon ydin.⁵ Jeesuksen ylösnousemus on myös otettu mukaan elokuvaan, mutta se kuitataan alle minuutin mittaisella kohtauksella. Monet kristilliset kirkot Amerikassa pitävät elokuvaa parhaimpana evankeliointityökaluna liki kahteentuhanteen vuoteen.⁶ Gibson itse pitää elokuvaansa joko hullun tai neron saavutuksena.⁷

Gibsonin elokuva *The Passion of the Christ* on vasta toinen Jeesuksesta kertova elokuva pitkään aikaan. Hollywoodin aikaisempi vastine Jeesuksen elämästä kuuluu Martin Scorsesen elokuvalla *The Last Temptation of the Christ* vuodelta 1988. Scorsesen elokuva oli oman aikansa suuri ilmiö aivan kuten Gibsonin elokuva *The Passion of the Christ*. Scorsesen elokuva tarkastelee kuitenkin Jeesuksen elämää täysin toisenlaisesta näkökulmasta. Monet amerikkalaiset kristityt suuttuivat elokuvasta, koska elokuva on epäraamatullinen. Elokuvassa Jeesus kuvataan vain ihmiseksi, jolla ei ole voimia vastustaa seksuaalisia kiusauksia.

² Ikärajalokituksen perusteet 2010

(http://www.vet.fi/elokuvat_ikarajaluokitus.php).

³ Parents guide for *The Passion of the Christ* 2004

(<http://www.imdb.com/title/tt0335345/parentalguide#certification>).

⁴ Parents guide for *Saw* 2004

(<http://www.imdb.com/title/tt0387564/parentalguide#certification>).

⁵ ABC Primetime Mel Gibson's *Passion* 2004, minuutit 1-2.

⁶ ABC Primetime Mel Gibson's *Passion* 2004, minuutit 30-31.

⁷ ABC Primetime Mel Gibson's *Passion* 2004, minuutit 6-7.

1.1 Ennakkokeskustelu

Mel Gibsonin elokuvasta käytiin valtava ennakkokeskustelu. Jo tuotantovaiheessa antisemitismien vastaisen järjestön johtaja Abraham Foxman ja katolisten ja juutalaisten väleihin erikoistunut raamatuntutkija Eugene Fisher olivat epäileviä elokuvan suhteen. Kun he saivat tietää Gibsonin tekevät elokuvaa Jeesuksesta, he tarjosivat apuaan ja pyysivät nähdä käsikirjoituksen. He eivät kuitenkaan saaneet Gibsonia tavoitettua eikä tuotantoyhtiö Icon vastannut heidän pyyntöihinsä. Lopulta Foxman ja Fisher ottivat käsikirjoituksen luvatta ja tekivät siitä useita kopioita. Luettuaan käsikirjoituksen he huolestuivat, koska he pelkäsivät elokuvan herättävän antisemitismia. He kirjoittivat Gibsonille dokumentin, jossa he toivoivat käsikirjoituksen muuttamista juutalaismielisemmäksi. He toivoivat etenkin Matteuksen verikirouksen poistamista (Matt.27:25). Gibson raivostui kuultuaan tutkijoiden ottaneen käsikirjoituksen luvatta, eikä hän taipunut vaatimuksille, vaan vertasi niitä kiristykseen.⁸

Toiveet käsikirjoituksen muuttamisesta jäivät varsin ohuiksi, koska Gibson ei taipunut uhkavaatimusten edessä. Gibson hermostui siitä, että juutalaiset puuttuivat hänen käsikirjoitus- ja ohjaustyöhönsä. Gibson sanoi haastattelussa CNN-uutiskanavalle:

Juutalaiset kirjoittivat dokumentin, jossa he vaativat jonkun kohtauksen muuttamista, toisen kohtauksen kokonaan poistamista ja joidenkin dialogien muuttamista. He vaativat tekemään sitä ja tätä. Tämä ei ole kommunistinen Neuvostoliitto. Ymmärtääkö kukaan, että minulla on amerikkalaisena, taiteilijana ja ihmisenä oikeuksia, joita juuri nyt yritetään polkea? Oletteko kyllästyneet vähemmistöjen valitukseen, mitä valkoiset saavat nähdä, lukea, kustantaa ja nauttia? Ette ole ainoita.⁹

Myös tuotantotiimin sisällä oli erimielisyyksiä. Elokuvan leikkaaja Wright kehotti jättämään verikirouksen pois, sillä sen lisääminen elokuvaan toisi vain hankaluuksia. Gibson taipui osittain. Gibson poisti Matteuksen evankeliumin verikirouksen näennäisesti. Gibson toteakin eräessä haastattelussa:

Halusin sen kohtauksen mukaan. Veljeni sanoi, että olisin nynny, jos en laittaisi kohtausta mukaan. Se tapahtui, niin sanottiin. Mutta voi, jos laittaisin sen elokuvaan, he tulisivat yöllä talooni. He tappaisivat minut.¹⁰

⁸ Boyer 2003, 7-8
(<http://www.freerepublic.com/focus/f-news/980753/posts>).

⁹ Jacobs 2006, 152.

¹⁰ Boyer 2003, 3
(<http://www.freerepublic.com/focus/f-news/980753/posts>).

On selvää, että Gibson tarkoittaa “heillä” juutalaisia. Gibson käsittää vastustajansa todellisessa elämässä yhtä väkivaltaisiksi kuin elokuvissaan. Hän pelkää, että hänet tullaan hakemaan yöntunteina kuten Jeesus.

ABC-uutiskanavan toimittaja Diana Sawyer haastatteli Gibsonia vuonna 2004 ennen elokuvan ensi-iltaa, kun elokuva oli jo kuuma puheenaihe. Gibson kertoo haastattelussa elokuvastaan *The Passion of the Christ*, vakaumuksestaan ja vastaa antisemitismisyytöksiin. Gibson kertoo haastattelussa elokuvan kertovan suvaitsevaisuudesta, rakkaudesta ja anteeksiannosta.¹¹ Gibson haluaa näyttää, että vaikka Jeesus kärsii hirveän kuoleman, hän palaa anteeksiantavana ja rakastavana.¹² Gibson sanoo, että suuri ja pimeä voima yritti estää elokuvan tekemisen.¹³ Näin sanoessaan Gibson antaa ymmärtää, että elokuvaa kritisoineet tutkijat olivat pimeän voiman palveluksessa. Saatanan syyttäminen vastoinkäymisistä ei ole kristityille vieras ajatus. Aina, kun kristitty kokee vastoinkäymisiä, Saatana on niiden takana, mutta onnistumiset kertovat Jumalan siunauksista.

Fox-uutiskanavan toimittaja ja juontaja Bill O'Reilly kysyy ennen elokuvan ensi-iltaa katoliselta Isä Hartmanilta ja juutalaiselta rabbi Marc Gellmanilta mielipiteitä elokuvasta. Gellman pelkää elokuvan synnyttävän negatiivisia mielikuvia juutalaisista. Hän muistuttaa, että historian saatossa Jeesuksen pääsiäisajan kärsimykset ovat saaneet kristityt tappamaan juutalaisia. Hän myös lisää, etteivät juutalaiset itse naulinneet ketään ristille, toisin kuin on annettu ymmärtää. Gellman pelkää myös elokuvan väärinkäyttöä arabimaissa. Myöhemmin hänen pelkonsa toteutuivat. Isä Hartman kertoo, että Jeesuksen elämää, tehtävää ja kärsimystä ei ole kerrottu oikealla tavalla.¹⁴

ABC-uutiskanavan toimittaja Sawyerilla on myös parannusehdotus Gibsonin elokuvaan. Sawyer kysyy Gibsonilta, voisiko hän lisätä lopputeksteihin kohdan, jossa mainittaisiin, ettei juutalaisia pidä vihata kuten Abraham Foxman on pyytänyt. Gibson vastaa, että periaatteessa kyllä, mutta silloin se antaisi kuvan, että hänen elokuvassaan olisi jotain vikaa.¹⁵ Kun Sawyer kysyy Gibsonilta, onko hän antisemitisti, hän kieltää jyrkästi ja väittää juutalaisvastaisuuden olevan anti-kristillistä. Hänen mielestään on syntiä olla rasisti.¹⁶ Kun Sawyer kysyy, surmasi-

¹¹ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 0-1.

¹² ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 20-21.

¹³ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 3-4.

¹⁴ Mel Gibson's Passion 2003

(<http://www.foxnews.com/story/0,2933,94485,00.html>).

¹⁵ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 19-20.

¹⁶ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 14-15.

vatko juutalaiset Jeesuksen, Gibson vastaa, että Palestiinassa asui juutalaisia ja roomalaisia, ei norjalaisia.¹⁷

Jos Gibson olisi kuunnellut tutkijoita, elokuva olisi saanut paljon vähemmän vastustusta ja saanut paremman vastaanoton raamatuntutkijoiden ja juutalaisten ryhmien keskuudessa. Mahdollisesti myös useampi elokuvakriitikko olisi lämmennyt elokuvalle. Suurin osa raamatuntutkijoista myöntää ainakin seuraavat seikat:

1. Jeesus oli juutalainen, opetti muita juutalaisia, noudatti juutalaista lakia ja kuoli juutalaisena.
2. Jeesuksen teloitus oli roomalainen teko. Roomalaiset teloittivat Jeesuksen epäilytynä kapinaan osallistumisesta tai aikomuksesta.
3. Evankeliumien kirjoittajat eivät ole historioitsijoita, joita kiinnostaisi asioiden mahdollisimman tarkka dokumentointi. He kirjoittivat evankeliumit, jotta voisivat vahvistaa muita kristittyjä ja saisivat lisää seuraajia.¹⁸

Raamatuntutkijat eivät saaneet Gibsonin sympatioita; sillä Gibsonin mielestä raamatuntutkijat etsivät Raamatusta vain virheitä. Gibsonin mielestä tutkijoiden viesti on, ettei hänellä ole oikeutta tulkita evankeliumeita omalla tavallaan. Hän pitää tutkijoiden työtä roskana. Hän pitää raamatuntutkijoita perversseinä, jotka haluavat kaivaa Raamattua kääntääkseen kaiken nurinpäin.¹⁹

Toisaalta Gibson ei olisi voinut miellyttää kaikkia ryhmiä. Jos Gibson olisi taipunut raamatuntutkijoiden edessä, hän olisi saanut uusia vihollisia tunnustuksellisista kristityistä. Gibsonia olisi syytetty Raamatun vääristelystä ja liberaalisuudesta. Pahimmillaan Gibsonin elokuvaa olisi syytetty jumalanpilkaksi. Näin tapahtui juuri Scorsesen tehdessä elokuvaa *The Last Temptation of the Christ*.²⁰ Maailmassa on miljoonia ihmisiä, jotka uskovat Raamatun olevan kokonaan Jumalan sanaa. Tällaiset ihmiset eivät voi tutkia kriittisesti Raamattua, vaan se nousee kaiken arvostelun yläpuolelle.

Muita syitä Gibsonin taipumattomuuteen olivat hänen oma henkilökohtainen uskonsa ja oikeus taiteelliseen vapauteen. Oli hyvin epätodennäköistä, että Gibson olisi muuttanut kohtauksia evankeliumien vastaisiksi ja samalla oman fundamentalistisen raamatukäsityksen vastaiseksi. Gibson väittää haastattelussa Pyhän Hengen ohjanneen häntä elokuvan teossa. Kun Sawyer kysyy, kirjoittiko Jumala elokuvan, Gibson väistää kysymyksen sanomalla, että Jumala teki hänen vuoteensa ja autonsa.²¹

¹⁷ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 10-11.

¹⁸ Perry & Schweitzer 2004, 10.

¹⁹ Perry & Schweitzer 2004, 10.

²⁰ Greenberg 2006, 10.

²¹ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 7-8.

Kristillisen elokuvan tärkein ja suurin kohderyhmä on tunnustukselliset kristityt, joita on paljon Amerikassa. Tästä syystä liberaalit tulkinnat Jeesuksen elämästä eivät menesty Amerikassa. Kaikkien elokuvien tärkein tehtävä on tuottaa voittoa, koska tappiollisille hankkeille on vaikea saada rahoitusta. Viihdealallakin on tärkeää voiton tuottaminen, jotta tuotantoyhtiöt voivat jatkaa elokuvien tuottamista.

2. Mel Gibsonin tausta

Mel Gibson tunnustautuu kristityksi Diana Sawyerin haastattelussa. Kun häneltä kysytään, uskooko hän Raamatun olevan kokonaan Jumalan sanaa, hän vastaa kyllä ja perustelee näkemystään sillä, että ihminen joko hyväksyy kaiken (Raamatussa) tai hylkää sen.²² Gibson kertoo oman elämänsä ahdingosta, kun hän yritti löytää elämäänsä tyydytystä alkoholista ja huumeista. Viimein hän ajautui itsemurhan partaalle. Kun hän polvistui ja haki ylhäältä apua, muutos tapahtui hänen elämässään.²³

Mel Gibson kuuluu traditionaalisiin katolisiin, jotka eivät ole hyväksyneet Vatikaanin toisen konsiilin päätöksiä. Liike pitää nykyistä katolista kirkkoa liian liberaalisena ja uskoo, että kirkon olisi pitänyt pysyä ensimmäisen konsiilin päätöksissä. Traditionaaliset katoliset kannattavat alkuperäisen messukielen eli latinan käyttämistä jumalanpalveluksissa.²⁴ Traditionaaliset katoliset vaativat myös, että naisten tulee peittää päänsä kirkossa eikä lihaa saa syödä perjantaisin. Gibson jopa rakensi asuinalueelleen Malibuhun oman kappelin.²⁵ Gibsonin mielestä vanhoilliskatolisuus pitää ymmärtää katolisena uskontona, jota harjoitettiin aina 1960-luvulle asti ennen Vatikaanin toista konsiilia. Gibson sanoo, ettei vanhoilliskatolisuutta ole kielletty, vaikka sitä esiintyykin enää vähän.²⁶

Vanhoilliskatolisuuteen kuuluvat myös negatiiviset näkemykset juutalaisista, joita Vatikaanin toinen konsiili on pyrkinyt oikomaan. Vatikaanin toisen konsiilin mukaan kaikkia juutalaisia ei saa syyttää Kristuksen kuolemasta, ei silloin eläneitä eikä tänä päivänä eläviä. Toinen konsiili myös korostaa, etteivät juutalaiset ole

²² ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 11-12.

²³ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 25-28.

²⁴ Catholic traditionalist movement
(<http://www.latinmass-ctm.org/about/origin.htm>).

²⁵ Boyer 2003, 5

(<http://www.freerepublic.com/focus/f-news/980753/posts>).

²⁶ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 29-30.

kansana kirottuja.²⁷ Edesmennyt paavi Johannes Paavali II sanoi, että antisemitismi on synti Jumalaa ja ihmiskuntaa kohtaan.²⁸ Näin ollen vanhoilliskatoliset eivät ole hyväksyneet toisen konsiilin juutalaismyönteisiä kannanottoja.

2.1 Hutton Gibson

Gibson on perinyt uskontonsa isältään Hutton Gibsonilta. Hutton Gibsonin mielestä Vatikaanin toinen konsiili oli juutalaisten salajuoni. Hän suhtautuu myös hyvin ahdasmielisesti muihin uskontoihin ja ei-katolisiin kirkkoihin. Hänen mukaansa kaikki ei-katoliset joutuvat helvettiin.²⁹ Uudesta paavista hän toteaa, että tämä on homoseksuaali.³⁰

Hutton Gibsonilla on myös erikoinen suhtautuminen natsi-Saksan aikaisiin juutalaisvainoihin. Haastattelussa Hutton sanoo, ettei holokausti ole kokonaan satua, mutta suurimmaksi osaksi on. Hän väittää, ettei Hitler tappanut kuutta miljoonaa juutalaista, vaan juutalaiset muuttivat Amerikkaan.³¹

Hutton Gibson vastustaa myös amerikkalaista valtiojärjestelmää. Hän purkaa vihaansa amerikkalaista valtiojärjestelmää kohtaan ja toteaa ristiriitaisesti: ”Sotaan mentiin rahan takia. Juutalaiset omistivat pankit. Suurin osa oli kommunisteja.”

Huttonilla on myös selkeä käsitys molemmista maailmansodista:

Juutalaiset ovat vastuussa satojen tuhansien amerikkalaisten kuolemasta maailmansodissa. Juutalaiset itse pysyivät kaukana. Amerikalla ei ollut oikeutta puuttua toisten sotiin.

Hutton ajattelee täten, ettei natsi-Saksan vastainen sotaretki ollut oikeutettu. Amerikan olisi pitänyt pysytellä toisen maailmansodan ulkopuolella. Hutton Gibson jyrisee radiohaastattelussa:

Juutalaiset ovat ihmisiä, joiden täytyy saada silmä silmästä ja hammas hampaasta. Heidän täytyy kostaa. Juutalaiset aiheuttivat myös roomalaisten vainot. Juutalaiset ilmiantoivat kristityt, koska nämä eivät suostuneet palvomaan keisareita joita pidettiin jumalina. Juutalaiset hankkivat puita, joilla kristittyjä voisi polttaa roviolla. Se oli rakkautta työntekoon, niin kuin joku voisi sanoa. Juutalaiselle kristitty palvoo aina epäjumalaa, kun ottaa rukousnauhansa ja sanoo rukouksen.

²⁷ Declaration on the Relations of the Church to Non-Christian religions (http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_nostra-aetate_en.html).

²⁸ Pope John Paul II: In His Own Words 2004 (http://www.adl.org/Pope/pope_intro.asp).

²⁹ Ariel, 36.

³⁰ Gibson's dad calls pope a gay? 2010 (<http://www.torontosun.com/entertainment/celebrities/2010/08/09/14970896-wenn-story.html>).

³¹ Gibson's father: Holocaust was mostly fiction 2004 (http://www.usatoday.com/life/people/2004-02-20-gibson-dad-anti-semite_x.htm).

Hän myös syyttää katolista kirkkoa puhtaan uskon väärentämisestä. Latinaa ei saisi hylätä jumalanpalvelustoimituksessa. Lisäksi hän mainitsee, ettei kristityillä ole mitään syytä kiittää muslimeja tai juutalaisia, jotka ovat hävittäneet kokonaisia kristillisiä kansakuntia.³² Hutton kehottaa myös hirttämään keskuspankin johtajan, juutalaisen Alan Greenspanin.³³

Huttonin teksti on rajua. Se palauttaa mieliin keskiaikaisia uskomuksia juutalaisten salaliitoista sekä mielikuvan juutalaisista rahanahneena kansana. Mel Gibson sanoo Sawyerille haastattelussa, että hänen kriitikonsa haluavat aiheuttaa välirikon hänen ja hänen isänsä välillä, mutta niin ei tule tapahtumaan. Hän vannoo rakkautta isäänsä kohtaan, mutta kieltäytyy keskustelemasta isästään.³⁴ Koska Gibson vaikenä, epäilyt jäivät elämään hänen ympärilleen. Hän ei sanoutunut jyrkästi irti isänsä mielipiteistä.

On vaikea arvioida, miten Hutton on vaikuttanut poikaansa Gibsoniin. Isä ei ole sama asia kuin poika. Jotkut suomalaiset muistavat vielä hyvin Matti Vanhasen isän Tatu Vanhasen kommentit rodullisesta hierarkiasta eri kansojen välillä. Matti Vanhanen sanoutui irti isänsä näkemyksistä. Gibsonilla on taas hieman toinen tilanne. Mel Gibson sanoi kesän 2006 pidätyksen yhteydessä, että "Juutalaiset ovat syypäitä kaikkiin maailman sotiin."³⁵ Mel Gibsonin viesti oli kuin suoraan hänen isältään. Hutton Gibson oli omissa kirjoituksissaan syyttänyt juutalaisia amerikkalaisten lähettämisestä sotiin.

Vaikka myöhemmin Gibson korjailikin sanomisiaan, hänen uskottavuutensa juutalaisten ystävänä on pahoin tahraantunut. Mel Gibsonin viittaukset juutalaisten syyllisyyteen sotien syttymisessä viittaavat vahvasti siihen, mitä hänen isänsä on opettanut. Gibson on toki loukannut muitakin kuin juutalaisia. Hän on myös loukannut tummaihoisia. Gibson on haukkunut tyttöystävänsä Oksanaa huoraksi ja sanonut, että jos joukko mustaihoisia miehiä raiskaa hänet, hän saa syyttää itseään.³⁶

³² Cline, More from Hutton Gibson 2004
(<http://atheism.about.com/b/2004/02/24/more-from-hutton-gibson.htm>).

³³ Perry & Schweitzer 2004, 16.

³⁴ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 35-36.

³⁵ Gibson's Anti-Semitic Tirade Alleged Cover Up 2006
(<http://www.tMZ.com/2006/07/28/gibsons-anti-semitic-tirade-alleged-cover-up/>).

³⁶ Mel Gibson's Explosive Racist rant 2010

(<http://www.radaronline.com/exclusives/2010/07/world-exclusive-audio-mel-gibsons-explosive-racist-rant-listen-it-here>).

2.2 Maia Morgenstein

Romanialainen Maia Morgenstein asettui puolustamaan Gibsonia ja hänen elokuvaansa *The Passion of the Christ*. Morgenstein esittää Jeesuksen äitiä, Mariaa. Morgenstein on itse juutalainen. Hänen isoisänsä selvisi holokaustista ja Stalinin vainoista. Morgenstein kertoo haastattelussa olevansa erittäin ylpeä roolistaan Jeesuksen äitinä, Mariana. Marian rooli onkin elokuvassa katolisen tunnustuksen mukainen, ja siksi elokuvassa on kohtauksia, jotka ovat vieraita evankeliumeille. Maria kulkee Jeesuksen vierellä pääsiäistäpahtumissa ja kokee Jeesuksen kärsimykset voimakkaammin kuin kukaan muu. Morgenstein toteaa:

En kokenut yhdenkään kohtauksen olleen juutalaisvastainen. Päinvastoin Johannesen ja minun roolini juutalaisina ovat hyvin sympaattisia.

Morgensteinin mielestä elokuva on kaunis väkivallasta ja verestä huolimatta. Elokuva välittää rauhan sanomaa. Morgenstein kertoo, että juutalaisten johtajien negatiivinen kuvaus liittyy pikemminkin rikkaiden ja eliitin kritisoimiseen kuin varsinaisesti juutalaisten leimaamiseen kansana. Ongelma vain on, että eliitin kritisoiminen kohdistuu vain juutalaiseen eliittiin. Roomalainen eliitti on oikeudenmukainen ja hyvä. Pilatus, hänen vaimonsa Claudia ja roomalainen sotapäällikkö Abenadar ovat kaikki sympaattisia hahmoja. Morgenstein ei ollut haastattelun aikana tietoinen, että Mel Gibsonin isä on holokaustin kieltäjä. Hän ei myöskään tiennyt, että Gibson väitti haastattelussa sekularisoituneiden juutalaisten mustamaalaavan katolista kirkkoa. Juutalaiset syyttivät katolista kirkkoa holokaustista. Morgenstein on huolissaan siitä, että Gibsonia kohtaan oltaisiin liian ankaria, muttei ota kantaa siihen, mitä ajatteli Gibsonin isästä tai Gibsonin väittämistä.³⁷

³⁷Jewish Actress Proud to Be Mel Gibson's Virgin Mary 2004
(http://www.passion-movie.com/promote/pr_maia.html).

3. Elokuvan käsikirjoitus

Seuraavaksi esittelen elokuvan yleisen tuotantoprosessin, jota myös Gibsonin elokuva noudatti. Elokuvan tuotantoprosessi alkaa ideasta, josta syntyy lopulta käsikirjoitus. Käsikirjoittaja luo elokuvan tarinan, henkilöt ja dialogin, muttei vastaa visuaalisesta ilmeestä elokuvassa.³⁸ Elokuvan *The Passion of the Christ* ovat käsikirjoittaneet Mel Gibson ja Benedict Fitzgerald. Benedict Fitzgerald on vähemmän tunnettu amerikkalainen tv-sarjojen käsikirjoittaja.³⁹ Gibsonin ja Fitzgeraldin välit eivät ole olleet hyvät, sillä Fitzgerald haastoi Gibsonin helmikuussa 2008 oikeuteen maksamattomista palkoista. Fitzgerald väittää, ettei Gibson kertonut totuutta elokuvan todellisista kustannuksista. Fitzgeraldin mukaan syy oli se, että Gibson saattoi siten maksaa hänelle pienempää palkkaa.⁴⁰

Käsikirjoitus on näyttelijöiden, ohjaajan ja kuvaajan apuväline. Käsikirjoituksessa ei voi lukea mitään, mitä ei voi kuvata visuaalisesti. Näin ollen käsikirjoituksessa ei voi esimerkiksi kertoa sankarin tai muiden henkilöiden ajatuksista, koska kamera ei taltioi ajatuksia. Henkilön toiminnan ja dialogin taas voi kuvata. Tässä suhteessa käsikirjoitus poikkeaa romaanista. Käsikirjoitus voi tinki pohjautua romaaniin tai novelliin. Gibsonille suurin inspiraation lähde on ollut Anne Catherine Emmerich. Käsikirjoitus pohjautuu hyvin pitkälle katolisen nunnan kokemuksiin. Esittelen hänet seuraavassa luvussa.

3.1 Anne Catherine Emmerich

Anne Catherine Emmerich oli katolinen nunna ja visioiden näkijä. Hän syntyi Flamskessa, saksalaisessa kylässä vuonna 1774. Emmerich sai jo lapsena näkyjä Jeesuksesta, suojelusengeleistä ja neitsyt Mariasta. Emmerichin otsalle ilmestyi myös orjatappurakruunun tekemiä verijälkiä.⁴¹ Hänen käsiinsä alkoi ilmestyä stigmoja eli Jeesuksen kärsimyshaavoja. Emmerich sai myös visioita raamatullisista tapahtumista ja pyhimyksistä. Emmerichin kunto heikkeni vuosien aikana eikä hän lopulta kyennyt liikkumaan. Suurimman osan elämästään hän asui varsin

³⁸ Elokuvataju

(<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus/kasikirjoittaja.jsp>).

³⁹ Benedict Fitzgerald 2011

(<http://www.imdb.com/name/nm0280179/>).

⁴⁰ Writer Claims Gibson Lied to Him About Passion Cost 2009

(<http://www.imdb.com/news/ni0747322/>).

⁴¹ Brentano 2003, 9.

vaatimattomasti. Emmerich alkoi saada laajempaa huomiota vuosien aikana niin kirkon kuin lääketieteen piirissä. Viimein eräs nuori saksalainen runoilija ja tunnustuksellinen kristitty Klemens Mario Brentano lähti tapaamaan Emmerichiä. Brentano kirjoitti muistiin nunnan sanelemat kokemukset ja näyt. Kuuden vuoden ajan Brentano oli Emmerichin rinnalla ja dokumentoi Emmerichin kertomuksia. Brentano kirjoitti kirjan niiden pohjalta. Emmerich kuoli vuonna 1824. Brentanon kirja Jeesuksen kärsimyshistoriasta ilmestyi Saksassa vuonna 1833. Kirja sai lännessä laajan lukijakunnan ja synnytti keskustelua.⁴²

Gibson seuraa elokuvassaan Emmerichin kokemuksia joskus hyvinkin tarkasti. Emmerichin näyt sisältävät erittäin paljon väkivaltaa. Emmerichin näkyjä vaivaa myös vahva antisemitismi. Emmerich kertoo näyistään hyvinkin tarkasti. Saatana tahtoo juutalaisten tekemän rikoksen Jeesusta vastaan ja surmaavan hänet.⁴³ Emmerich ei sano, että Saatana tahtoo Kaifaksen, ylipappien ja fariseusten toteuttavan tämän rikoksen, vaan puhuu kollektiivisesti juutalaisista. Emmerich seuraa tätä logiikkaa kautta linjan. Hän antaa ymmärtää, etteivät opetuslapset ole juutalaisia, vaan kristittyjä. Ainoastaan Jeesuksen viholliset ovat juutalaisia. Myöhemmin kun Jeesusta syytetään Kaifaksen temppelissä, muutamat sotilaat poistuvat sieltä ja kertovat, että Jeesuksen hiljaisuus syyttäjiensä edessä sulattaisi raudankin. Juutalaisten sydämiä se ei sulata. Tämän jälkeen hirvittävät demonit valtaavat huoneen, jossa juutalaiset ylipapit, fariseukset ja kansa on.⁴⁴ Kun Pietari on kieltänyt Jeesuksen, juutalaiset huutavat, että Jeesus on syyllinen ja ansaitsee kuoleman. Vasta kun juutalaiset ovat väsyneet väkivaltaansa, he sulkevat Jeesuksen vankilaan. Kuitenkin juutalaiset tulevat häiritsemään Jeesusta niin, ettei hän saa unta.⁴⁵ Kun Jeesusta kuulustellaan seuraavan kerran, juutalaiset joutuvat raivon valtaan vain nähdessään pahoinpidellyn Jeesuksen. Sääli on heille vierasta.⁴⁶ Kun Jeesus ristiinnaulitaan, hirvittävät demonit asettuvat juutalaisten sisälle, pään yläpuolelle tai olkapäille.⁴⁷ Kun Pilatus pesee kätensä Jeesuksen tuomitsemisesta, juutalaiset huutavat verikirouksen päälleen. Emmerich kuvaa kuinka kirous lävistää heidät luista ytimiin, jopa heidän syntymättömät lapsensa joutuvat kirouksen

⁴² Brentano 2003, 10.

⁴³ Brentano 2003, 64.

⁴⁴ Brentano 2003, 91-92.

⁴⁵ Brentano 2003, 101-102.

⁴⁶ Brentano 2003, 106.

⁴⁷ Brentano 2003, 171.

valtaan. Sitten hän näkee demonien vaeltavan väkijoukossa. Vain ne pelastuvat verikiroukselta, jotka kääntyvät myöhemmin kristityiksi.⁴⁸

Emmerich kuvaa lähes kautta linjan, että Jeesusta säälivät ihmiset kääntyvät myöhemmin kristityiksi. Kun Jeesusta viedään ylipappien kuulusteltavaksi, Opelin asukkaat ovat huolissaan Jeesuksesta ja valittavat epäoikeudenmukaisuutta. Emmerich kuitenkin kertoo, että Opelin hyvät asukkaat kääntyvät kristityiksi Jeesuksen kuoleman jälkeen. Vastaavasti Jeesuksen kahleet irrottanut ja vettä tarjonnut lempeä sotilas kääntyy kristityksi. Nikodeemus ja Joosef eivät halua tuomita Jeesusta ylipappien kokouksessa, jolloin Kaifas väittää heidän olevan salaa Jeesuksen opetuslapsia.⁴⁹ Simon, joka kantaa Jeesuksen ristiä saa myös armon, koska säälii Jeesusta.⁵⁰

Gibson näyttää haastattelussa Emmerichin ikonia, jonka hän on hankkinut itselleen. Kun Emmerichin juutalaisvastaisuudesta tulee puhe, Gibson toteaa, ettei löytänyt antisemitismiä Emmerichin näyistä.⁵¹ Gibson suuttuu myöhemmin, kun juutalaiset kutsuivat Emmerichiä natsiksi. Hän kutsuu väitteitä valheeksi ja paheksuu sitä, että monet juutalaiset väittävät holokaustia katolisen kirkon syyksi.⁵²

3.2 Elokuvan tuotantoprosessi

Kun elokuvan käsikirjoitus on valmis, siitä tehdään realistinen tuotantopäätös ja aloitetaan elokuvaväen palkkaaminen. Tuotantopäätös on toiminnan käännekohta elokuvatuotannossa.⁵³ Seuraava tärkeä askel on elokuvatuotannon varsinainen käynnistäminen ja siitä vastaa tuottaja. Elokvatuotannon päättää myös tuottaja. Esituotantovaiheessa tuottaja järjestää elokuvaan rahoituksen ja palkkaa näyttelijät koe-esiintymisten perusteella. Tuottaja myös valvoo tuotantoa kuvausten ja leikkauksen aikana.⁵⁴ Gibsonin elokuva *The Passion of the Christ* on kokonaan hänen itsensä tuottama ja rahoittama. Muita elokuvaan osallistuvia ammattilaisia ovat näyttelijät, kuvaaja, kamera-assistentti, apualaisohjaaja, kuvaussihteeri, äänit-

⁴⁸ Brentano 2003, 148-149.

⁴⁹ Brentano 2003, 105.

⁵⁰ Brentano 2003, 162.

⁵¹ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 23-24.

⁵² Boyer 2003, 13

(<http://www.freerepublic.com/focus/f-news/980753/posts>).

⁵³ Tuotantopäätös

(<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/esituotanto/tuotantopaatos.jsp>).

⁵⁴ Tuottaja

(<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/tuottaja.jsp>).

täjä, puomimies, puvustaja, sijaisnäyttelijä ja leikkaaja.⁵⁵ Kyse on siis suuresta määrästä ihmisiä.

Elokuvan kaikista visuaalisista puolista vastaa ohjaaja.⁵⁶ Gibson on elokuvan *The Passion of the Christ* pääkäsikirjoittaja, tuottaja ja ohjaaja. Näin ollen hänellä on kaikki oleelliset tehtävät käsissään ja elokuva on hyvin hänen näköisensä. Käsikirjoittaja-tuottaja-ohjaajasta käytetään termiä *auteur*. Pelkkää ohjaajaa ei voida pitää kiistattomasti elokuvan varsinaisena luojana. Joskus *auteur*-termillä viitataan myös ohjaajaan, jolla on tunnistettava tyyli.⁵⁷ Gibsonilla tämä tyyli on havaittavissa hänen elokuvissaan, mutta palaan siihen tarkemmin seuraavassa luvussa.

Kun elokuva on kuvattu valmiiksi, alkaa jälkituotantovaihe. Elokuva leikataan, jolloin leikkaajalla on suuri vastuu elokuvan rytmin ja rakenteen luomisessa.⁵⁸ Jälkituotantoa valvoo tuottaja. Kun elokuva on viimein valmis, elokuvatuotantoyhtiö vastaa elokuvan levityksestä kuten elokuvateatterilevityksestä ja dvd-kopioiden tekemisestä ja jakelusta.⁵⁹ Elokuvan *The Passion of the Christ* levityksestä vastasi Icon Productions.

Elokuvan jälkituotantovaiheessa tehdään traileri. Trailerin tehtävä on esitellä elokuva lyhyesti ja herättää mielenkiintoa. Elokuvan *The Passion of the Christ* traileri sisältää mielenkiintoisia aineksia. Trailerin alussa Jeesus haastaa fariseukset. Jeesus astuu kuvaan, mutta hänestä näytetään vain jalka. Kuvakulma on sammakoperspektiivistä. Sen jälkeen trailerissa lukee, että yksi mies haastaa kaiken.⁶⁰ Traileri luo mielikuvan Jeesuksesta vallankumouksellisena, joka muuttaa koko silloisen maailmanjärjestyksen ja historian kulun. Trailerissa fariseukset esitetään Jeesuksen vihollisina. Pilatus vain vilahtaa trailerissa hämmentynyt ja huolestunut ilme kasvoillaan, eikä siten täytä vihollisen tunnusmerkkejä.

⁵⁵ Tuotanto

(<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto.jsp>).

⁵⁶ Ohjaaja

(<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/ohjaaja.jsp>).

⁵⁷ *Auteur*

(<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/elokuvakulttuuri/auteur.jsp>).

⁵⁸ Leikkaaja

(<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/jalkituotanto/leikkaaja.jsp>).

⁵⁹ Levitys

(<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/levitys/levitys.jsp>).

⁶⁰ *The Passion of the Christ* 2004

(<http://www.imdb.com/video/screenplay/vi49807641/>).

3.3 Elokuvan visuaalinen ilme

Audiovisuaalisessa kerronnassa fiktion koskettavuus on tärkeä osa elokuvaa. Henkilöhahmojen kautta katsojia voidaan koskettaa fiktiivisessä tai tositapahtumiin perustuvassa tarinassa. Henkilöhahmojen sisällä tapahtuu yleensä vahvistus tai muutos.⁶¹ Tämä tarkoittaa sitä, että elokuvan henkilöhahmot joko muuttuvat tarinan aikana tai sitten heidän persoonansa, tehtävänsä tai kutsumuksensa vahvistuu. Gibson yritti tehdä henkilöhahmoista sekä historiallisesti todellisia että kerronnallisesti koskettavia. Elokuvasa *The Passion of the Christ* Jeesuksen persoonallisuus ei muutu, mutta hänen kutsumustietoisuutensa vahvistuu elokuvan loppua kohti yhä kasvavan kärsimyksen keskellä. Jeesus jää kaiken kaikkiaan varsin ohueksi Teräsmiehen kaltaiseksi hahmoksi, joka vie loppuun asti maailmanpelastustehtävänsä. Jeesus ei kysy hintaa. Scorsesen Jeesus sen sijaan kehittyy, koska hän kamppailee jatkuvasti sisäisesti. Palaan asiaan tarkemmin luvussa 4.4. Kun Sawyer kysyy Gibsonilta, miksi elokuva on niin väkivaltainen, Gibson kertoo halunneensa järkyttää katsojia. Hän halusi näyttää Jeesuksen uhrauksen suuruuden.⁶² Gibsonin elokuvissa väkivalta on voimakasta, runsasta ja visuaalista.

4. Gibsonin muu tuotanto ja Scorsese

Tarkastelen sekä Gibsonin aikaisempaa tuotantoa että myöhäisempää, mikä antaa lisävalaistusta Gibsonin tapaan tehdä elokuvia. Gibsonin elokuvissa kuten *Braveheart* ja *Apocalypto* on samoja aineksia kuin elokuvassa *The Passion of the Christ*. Tämä on jäänyt raamatuntutkijoilta vähälle huomiolle. Otan lyhyeen tarkasteluun myös elokuvan *The Patriot*, jonka pääosaa Gibson esittää. Elokuva on ottanut selviä vaikutteita elokuvasta *Braveheart* sekä edustaa laajemmin tyypillistä amerikkalaista elokuvaa, jossa sankari lähtee vastoin tahtoaan taisteluun amerikkalaisten arvojen puolesta. Elokuvien samankaltaisuus ei ole sattumaa. Elokuva *The Passion of the Christ* on siinä mielessä poikkeus, että Gibson rahoitti itse elokuvan. Tämä on poikkeuksellista Hollywoodissa. Gibsonilla oli elokuvan *The Passion of the Christ* valmistumisprosessissa huomattavasti valtaa, koska hän on elokuvan käsikirjoittaja, tuottaja sekä ohjaaja.

⁶¹ Luentomuistiinpanot (TET2010e), elokuva-analyysi I, 27.11.2007.

⁶² ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 20-21.

4.1 *Braveheart*

Gibson sai parhaan elokuvaohjaajan Oscarin elokuvasta *Braveheart*, joka kertoo William Wallacen tarinan. Wallace on rauhaa rakastava ja perheestä haaveileva maanviljelijä. Hän rakastuu Murron nimiseen naiseen, jonka kanssa menee salaa naimisiin, koska englantilaisilla aatelisherroilla on oikeus maata uusien vaimojen kanssa. Englantilaiset murhaavat Murronin, jonka jälkeen Wallace kostaa. Wallace innostaa koko kylän englantilaisia vastaan, jonka jälkeen pian koko Skotlanti on sodassa. Wallace voittaa monia taisteluita englantilaisia vastaan, mutta lopulta hänen omat aateliset pettivät hänet ja luovuttavat englantilaisille. Wallace murhataan kaiken kansan nähden. Wallacen esimerkki innostaa kuitenkin skotlantilaisia uuteen voittoisaan sotaan Englantia vastaan, jonka jälkeen elokuva päättyy.

Elokuva perustuu osittain tositahtumiin. Wallace oli skotlantilainen vapaustaistelija, joka toimi vuosina 1297–1305. Hän nousi kapinaan englantilaisia vastaan, voitti Stirlingin taistelun, hyökkäsi pohjoiseen Englantiin, hävisi tiukasti Edwardille Falkirkissa ja piileskeli aikansa, kunnes jäi kiinni ja teloitettiin.⁶³

Elokuva sai kohun aikaan Isossa Britanniassa, jossa se nähtiin anglofobisena eli englantilaisvastaisena. Elokuvan katsottiin vahingoittaneen englantilaisten ja skotlantilaisten välisiä suhteita. Falkirkissa skotlantilaisyleisö nousi seisomaan ja huusi englantilaisia herjauksia. Englantilaiset poliisit tulivat keskeyttämään mellakan, jolloin heidän kimppuunsa hyökättiin. Elokuva synnytti keskustelua, muttei rakentavaa vuoropuhelua englantilaisten ja skotlantilaisten välille. Elokuvan kulttuuriperintöä pidettiin vahingollisena. Sen katsottiin jopa synnyttäneen skotlantilaisen itsenäisyysliikkeen Iso Britannian hallintoa vastaan.⁶⁴

Elokuvan ensiminuuteilla kertoja tekee selväksi, että englantilaiset historioitsijat väittävät elokuvan olevan valetta. Kertoja toteaa, että historiaa kirjoittavat ne, jotka ovat hirttäneet sankareita. Samalla tähdennetään,

⁶³ Fisher 2007, 10.

⁶⁴ *Braveheart battle cry is now but a whisper* 2005

(<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article546776.ece?token=null&offset=0&page=1-2>).

että Englannin kuningas Edward Pitkäjalka, joka on myös elokuvan pääkonna, oli todellisuudessa julma pakana. Elokuvassa Wallacen isä kuolee englantilaisten käsissä, mutta kun Wallace kasvaa aikuiseksi hän kieltäytyy tarttumasta miekkaan englantilaisia vastaan. Hän haluaa elää rauhassa ja kasvattaa perheen. Wallace esitetään aivan tavallisena skotlantilaisena. Wallace tapaa elämänsä naisen Murronin, mutta pian naimisiinmenon jälkeen englantilaiset tappavat vaimon. Kun oikeamielinen ja kärsivällinen Wallace on ärsytetty äärimmilleen, alkaa oikeutettu kostoretki. Pian henkilökohtainen kostoretki muuttuu koko kansan vapaustaisteluksi.

Koska Gibson teki historiallisen elokuvan William Wallacesta, tarinan voisi olettaa pitävän paikkaansa. Näin ei kuitenkaan ole, sillä Gibson kirjoittaa historiaa uudestaan. Elokuvan alussa on kohtaus, jossa Englannin kuningas Edward I antaa käskyn *primaе noctis*, joka on latinaa ja tarkoittaa ensimmäistä yötä. Laki salli aatelisherran maata jokaisen vastanaineen morsiamen kanssa. Kommenttiraidalla Gibson kuitenkin toteaa, ettei käskyä todellisuudessa annettu, vaan kohtaus oli tehty kerronnallisista syistä korostamaan englantilaisten pahuutta.⁶⁵ Gibson korostaa uudelleen englantilaisten pahuutta, kun Wallace sanelee englantilaiselle komentajalle omat raudanehtonsa:

Anokaa armoa sadan vuoden ryöstelystä, murhista ja raiskauksista. Tehkää niin, niin saatte elää.⁶⁶

Tästä huolimatta todellisuudessa Englanti ei ollut Skotlannin vihollinen ennen vuotta 1286, jolloin Aleksanteri III kuoli. Rajasopimukset olivat myös molemmin puolin voimassa. Skotlannin kuningas Aleksander III ja Edward I pitivät hyvät välit toisiinsa ja osallistuivat yhdessä 1270 ristiretkeen.⁶⁷ Elokuvan suurin epäkohta on ajatus, että kyseessä oli Skotlannin vapautuminen Englannin vallan alta. Englanti ei hallinnut Skotlantia, vaan Skotlannilla oli oma kuningas.⁶⁸ Sota Englantia vastaan syttyi monimutkaisten prosessien jälkeen.⁶⁹ Toisin kuin elokuva näyttää, sota oli raaka molemmin puolin. Skotlantilaiset polttivat englantilaisia kyliä ja tappoivat miehiä, mutta myös koulupoikia.⁷⁰ Edward I kuolee elokuvassa juuri ennen

⁶⁵ Braveheart 1995, minuutit 18-19.

⁶⁶ Braveheart 1995, minuutit 77-78.

⁶⁷ Fisher 2007, 35-36.

⁶⁸ Fisher 2007, 5-13.

⁶⁹ Fisher 2007, 41-48.

⁷⁰ Fisher 2007, 50.

William Wallacen teloitusta vuonna 1305⁷¹, vaikka todellisuudessa Edward I kuoli uudessa sotakampanjassa vuonna 1307 Skotlannin ja Englannin rajalla.⁷² Myös Edwardin paljon mainostettu pakanauus, jota Gibson haluaa kovasti tuoda esille elokuvassa, voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Edward osallistui ristiretkeen 1270-luvun lopulla, vaikkei siinä ollut poliittisia tai taloudellisia etuja. Hänen motivaationaan on pidetty juuri uskonnollisia syitä.⁷³ Edward vannoi täyttävänsä ristiretkivalansa Jumalan veren nimeen ja marssivansa Akreen, vaikka kaikki muut hylkäsivät hänet. Edward I halusi kuninkuutensa aikana toteuttaa useamman ristiretken. Edward I hautajaisissa häntä muistettiin juuri hänen osallisuudestaan ristiretkeen kohti Jerusalemiä. Hänen hautajaisissaan todettiin, että Jerusalem oli menettänyt ritarillisuuden kukan.⁷⁴ Huomionarvoista myös on, että paavi oli läsnä Edwardin hautajaisissa, mikä oli poikkeuksellista niihin aikoihin.⁷⁵ Gibson haluaa kuitenkin välttää kaikki viittaukset Edwardin kristillisyyteen, edes nimelliseen sellaiseen. Gibsonille on vieras ajatus, että kuningas on sekä konna että kristitty.

Elokuvan traileri esittelee William Wallacen rakastuneena rauhanmiehenä, kunnes englantilaiset rikkovat hänen rauhansa murhaamalla hänen vaimonsa. Tämän jälkeen Wallace julistaa, että he ovat armollisempia kuin englantilaiset, sillä he tappavat vain kaikki miehet, mutta säästävät naiset ja lapset. Englannin kuningas tajuaa, ettei Wallace aio koskaan luovuttaa.⁷⁶ Vallankumouksessa tyrannia kaadetaan, mutta taistelu on armollinen ja oikeudenmukainen. Skotlantilaiset surmaavat vain miehet. Tämä on Gibsonin käsitys armosta.

Gibson ottaa elokuviinsa paljon historiallisia vapauksia kuten Hollywood usein tekee.⁷⁷ Historiallisen elokuvan ei toki tarvitse seurata historiallisia faktoja viihdyttävyyden ja tarinan toimivuuden nimissä. Ongelma syntyy silloin, kun faktojen ja fiktion yhdistäminen uskottavuuden saamiseksi sekoittaa todellisuuden rajat. Näin ollen ei voida sanoa mikä on faktaa ja mikä fiktiota ilman perinpohjaista tutustumista historiallisiin lähteisiin.

⁷¹ Fisher 2007, 248.

⁷² Prestwich 1988, 556-558.

⁷³ Prestwich 1988, 68.

⁷⁴ Prestwich 1988, 66.

⁷⁵ Prestwich 1988, 558.

⁷⁶ Braveheart 1995

(<http://www.imdb.com/video/screenplay/vi1542652697/>).

⁷⁷ Fisher 2007, 279.

Alkuperäisen kielen lisääminen elokuvaan tekee elokuvasta uskottavamman, jolloin katsoja uskoo herkemmin elokuvan historialliseen paikkaansa pitävyyteen.

Gibsonia on syytetty elokuvassa *Braveheart* myös homovastaisuudesta. Kuninkaan poika on homo. Elokuvassa on kohtaus, jossa Edward I tulee kysymään pojaltaan tietoja sotarintamalta ja saa kuulla Yorkin hävityksestä. Prinssin rakastaja ylvästelee kuninkaalle sotataidoillaan, mutta kuningas työntää hänet ikkunasta alas. Prinssin rakastaja kuolee välittömästi, jonka jälkeen prinssi yrittää surmata isänsä, mutta epäonnistuu. Gibson toteaa lyhyesti kommenttiraidalla, ettei näe kohtausta homovastaisena.⁷⁸ Elokuvassa Ranskan kuninkaan tytär elää prinssin kanssa onnettomassa avioliitossa. Homoprinssi kohtelee morsiantaan alusta lähtien tylästi. Prinsessa toteaa viimein sulhaselleen, että armo on tälle yhtä tuntematon kuin rakkaus.⁷⁹ Gibson on onnistunut luomaan elokuvaan naisellisen ja avuttoman, mutta tunteettoman homon. Näin ollen Gibson toistaa homoihin liittyviä stereotyyppioita, mutta yhdistää hahmoihinsa myös säälimättömyyden ja armon puutteen.

Braveheart ei ole ainoa elokuva, jossa Gibson hyökkää homoja vastaan. Elokuva *The Man without the Face* on yksi esimerkki Gibsonin homovastaisuudesta.⁸⁰ Gibsonin homovastaisuus ei ole yllättävä asia. Homovastaisuus sopii hyvin hänen katoliseen maailmankatsomukseensa. Paavi Benedictus XVI totesikin, että homoseksuaalisuus uhkaa maailmaa aivan kuten sademetsien tuhoutuminen. Samalla paavi totesi, että homoseksuaalisuus vie ihmiskunnan tuohon.⁸¹

Braveheart on poikkeuksellisen väkivaltainen elokuva. Miehet menettävät raajoja, kurkkuja leikataan auki ja päitä sivalletaan irti miekalla. Uhriteema on myös elokuvassa vahvasti läsnä. Kun Wallace joutuu oikeuden eteen, hän vaikenee syytösten edessä. Tämä muistuttaa sitä, mitä Jeesus teki evankeliumeissa. Ennen kidutusta Wallace rukoilee Jumalalta voimia kestää. Wallace viedään torille koko kansan pilkattavaksi ja kidutettavaksi.

⁷⁸ *Braveheart* 1995, minuutit 98-99.

⁷⁹ *Braveheart* 1995, minuutit 158-159.

⁸⁰ Mel Gibson Biography

(<http://www.quotemonk.com/authors/mel-gibson/biography-profile.htm>).

⁸¹ Homosexuality is as great a threat as rainforest destruction, says pope 2008

(<http://www.dailymail.co.uk/news/worldnews/article-1100422/Homosexuality-great-threat-rainforest-destruction-says-Pope.html>).

Syyttäjä yllyttää kansan Wallacea vastaan, kun groteskit kidutusmenot tapahtuvat kaikkien silmien edessä. Wallacea hirtetään, venytetään ja kuohitaan. Hänen pitää vain tunnustaa syyllisyytensä maanpetokseen, jotta hän saa nopean kuoleman. Lopulta kansa kyllästyy kidutusnäytelmään ja pyytää armoa Wallacelle. Wallace menettää viimein päänsä, mutta hänen kuolemansa innoittaa uuteen sotaan Englantia vastaan. Sota päättyy skottien voittoon.⁸² Elokuvan *Braveheart* loppu muistuttaa Jeesuksen kärsimysnäytelmää elokuvassa *The Passion of the Christ*. Elokuvan *Braveheart* väkivalta on kuitenkin vaisua verrattuna elokuvan *The Passion of the Christ* väkivaltaan. Wallacen kidutus kestää vain muutamia minuutteja, kun Jeesusta kidutetaan lähes kahden tunnin ajan. Molemmissa elokuvissa kansa katselee kidutusta. Erona vain on se, ettei juutalainen kansa pyydä armoa Jeesukselle.

Elokuvan *Braveheart* päähenkilöksi nousee Robert the Bruce. Hänen henkilöhahmonsa muuttuu elokuvan aikana etsijästä löytäjäksi. Hänen vaikea poliittinen tilanteensa ja epärointinsa muuttuu päättäväisyydeksi elokuvan viimeisillä minuuteilla. Robert the Bruce päättää toimia oman kansansa vapauttamiseksi englantilaisten ikeestä ja päättää hyökätä. William Wallacen uhri toimii innoittajana. Robert the Bruce haluaa toimia, koska Wallace elämällään ja kuolemallaan antoi inspiraation vallankumoukseen. Robert the Brucen tarina muistuttaa elokuvassa Pietarin epäonnistumista, kun Pietari kieltää Jeesuksen kolmesti. Vastaavasti Robert the Bruce pettää Wallacen liittoutumalla vihollisen kanssa, vaikka katu myöhemmin.⁸³ Lopulta hän nousee itse Wallacen seuraajaksi ja haastaa englantilaiset voitokkaasti. Itse voittoa ei näytetä, mutta se kerrotaan elokuvan lopussa. Gibson jättää myös elokuvassa *The Passion of the Christ* kertomatta, että Pietari nousee kirkon johtoon Jeesuksen kieltämisen jälkeen.

⁸² *Braveheart* 1995, minuutit 150-160.

⁸³ *Braveheart* 1995, minuutit 122-129.

4.2 *The Patriot*

Otan myös vertailun vuoksi tarkasteluun elokuvan *The Patriot*, koska se muistuttaa kovasti Gibsonin elokuvia, vaikkei olekaan hänen ohjaamansa. Vaikutteet Gibsonin elokuvaan ovat ilmiselvät. Gibson esittää elokuvan pääosaa. Tarina sijoittuu Amerikan Vapausotaan, jolloin amerikkalaiset vapautuivat englantilaisten määräysvallasta. Elokuvan sankari Benjamin on perheellinen, rauhaa rakastava ja oikeamielinen leski. Hän vastustaa amerikkalaisten halua lähteä sotaan englantilaisia vastaan, vaikka yleisessä kokouksessa muut ovat sodan kannalla. Benjamin haluaa vain suojella perhettään ja elää rauhassa. Asetelma kuitenkin muuttuu, kun englantilainen majuri ampuu Benjaminin keskimmäisen pojan kylmäverisesti, kun tämä hyökkää englantilaisten sotilaiden kimppuun. Benjamin kostaa englantilaisille ja hänen maineensa omien ja englantilaisten keskuudessa kasvaa.

Benjaminin henkilökohtainen kostoretki muuttuu pian koko Amerikan vapaustaisteluksi Englantia vastaan. Sankari kokee tarinan aikana vääryyksiä, kun englantilainen majuri joukkoineen murhaa hänen vanhimman poikansa ja polttaa kirkon kyläläisineen. Lopussa oikeus kuitenkin toteutuu, kun Benjamin surmaa englantilainen majurin erittäin väkivaltaisesti. Benjamin ei saa vain kostettua, vaan vaikuttaa sodan kulkuun ratkaisevasti omalla esimerkillään.

Sama kaava toistuu tässäkin elokuvassa. Vanhurskas kärsii syyttömästi ja hänelle rakkaasta ihmisestä tulee uhri. Tämä puolestaan oikeuttaa sankarin kostoretken. Eräessä kohtauksessa Benjamin hakkaa pakenevan englantilaissotilaan kirveellä ja jatkaa hakkaamista, kunnes hänen kasvonsa ovat kokonaan peittyneet vereen. Benjamin pojat seuraavat teurastusta hiljaa vierestä.⁸⁴ Benjamin ei epäröi laittaa omia poikiaankaan tulilinjalle, vaan hän käskee poikiaan ammuskella englantilaisia metsän suojasta.⁸⁵ Taistelun jälkeen toinen pojista tunnustaa isälleen olleen erittäin iloinen tapettuaan englantilaiset.⁸⁶ Lapsisotilaiden käyttö oikeutetussa sodassa on normaali osa sotaa.

Elokuva *The Patriot* on jo nimensä puolesta tyypillinen amerikkalaiselokuva eli isänmaallinen ja perhekeskeinen. Tämä ei liene yllätys, kos-

⁸⁴ *The Patriot* 2000, minuutit 38-39.

⁸⁵ *The Patriot* 2000, minuutit 33-34.

⁸⁶ *The Patriot* 2000, minuutit 42-43.

ka elokuvan käsikirjoittaja Robert Roland on kirjoittanut myös Normandian maihinnousuun sijoittuvan elokuvan *Pelastakaa sotamies Ryan*. Elokuvassa *The Patriot* on tuttuja teemoja Gibsonin elokuvista. Pyhä viha syttyy ja pahoille kostetaan. Väkivaltaa käyttää sekä hyvä että paha, mutta sankarin käsissä se on pyhää väkivaltaa. Vanhurskaan käsissä väkivallasta ei tule vain hyväksyttävää, vaan jopa toivottavaa. Elokuvan aikana sankari rukoulee Jumalalta apua voittaakseen viholliset.⁸⁷ Sankari tarvitsee Jumalan siunauksen kostolleen. Tällaista ristiretkeä Gibson haluaa julistaa.

4.3 *Apocalypto*

Veriteema toistuu Gibsonin uusimmassa elokuvassa *Apocalypto*, jonka tarina sijoittuu mayojen viimeisiin vaiheisiin ennen valkoisen miehen tuloa. Elokuva kertoo tavallisesta mayakylän asukkaasta nimeltään Jaguaarin Kämpälä, joka vangitaan ja kuljetetaan muiden kyläläisten tavoin kaupunkiin. Vangitut naiset myydään kaupungissa orjiksi, mutta miehet viedään uhritavaksi jumalille. Jaguaarin Kämpälä katsoo avuttomana vierestä, kun hänen ystävänsä sydän revitään irti, pää katkaistaan ja ruumis potkitaan portaita pitkin alas hullaantuneen väkijoukon jalkojen juureen. Kun tulee Jaguaarin Kämpälän vuoro kuolla, aurinko pimenee äkkiä. Ylipappi julistaa tyytyväisenä, että jumalat ovat juoneet kylliksi verta eikä lisäuhreja enää tarvita. Ylipappi käskee surmata loput vangit. Sankari selviää sotilaista ja pakenee viidakoon etsimään kadonnutta vaimoaan. Joukko mayasotilaita jahtaa häntä. Elokuvan loppuvaihe muuttuu kissa- ja hiirileikiksi. Sankari surmaa yhden takaa-ajajistaan halkaisemalla tämän kallon. Veren pursuaminen aivoista näytetään yksityiskohtaisesti. Väkiältä on elokuvassa visuaalista ja voimakasta. Lopussa sankari surmaa takaa-ajajansa ja löytää raskaana olevan vaimonsa.

Gibson pyrkii näennäiseen autenttisuuteen käyttämällä elokuvassa alkuperäistä kieltä. Mayat kuvataan hyvin väkivaltaisiksi ja säälimättömiksi. Elokuvasta nousi pieni kohu alkuperäiskansojen edustajien keskuudessa. "Tämä ei ole mayakulttuuria!" huudahti intiaanikulttuurikomitean johtaja Juan Tiney. Samassa artikkelissa tutkijat kertovat, että ihmisuhrit olivat

⁸⁷ *The Patriot* 2000, minuutit 35-36.

tavallisia mayakulttuurissa.⁸⁸ Tärkein kysymys onkin, miksi Gibson halusi tehdä juuri tämän elokuvan?

Gibson ei ole hillinnyt uusimman elokuvansa väkivaltaisuutta, vaan väkivallan laatu ja määrä ovat pysyneet ennallaan verrattuna elokuvaan *The Passion of the Christ*. Elokuvan *Apocalypto* sankari Jaguaarin Kämpälä elää rauhassa omassa kyläyhteisössään, kunnes mayat hyökkäävät kylään. Mayasotureiden uhriksi joutuu myös sankarin isä, jonka kurkku viilletään auki. Sitten soturit vievät asukkaat orjiksi mayakaupunkiin. Kontrasti kylä- ja kaupunkiyhteisön välillä on suuri. Elokuva kuvaa mayakulttuurin rappiota ja barbaarisuutta. Temppeleissä ylipapit uhraavat kyläasukkaat, repivät sydämet, hakkaavat päät irti ja pudottavat ne portaita pitkin kansan iloksi. Kommenttiraidalla Gibson ja apulaiskäsikirjoittaja ja apulaistuottaja Farhad Safinia kertovat mayakulttuurin rappiosta.⁸⁹ Gibson ja Farhad perustelevat elokuvan rituaalimurhia historiallisesti oikeiksi.⁹⁰ Gibson halusi ylimmäisen papin elekielen olevan inhottavaa ja pyysi matkia erilaisia pahoja diktaattoreita kuten Mussolinia.⁹¹ Ylipappi ja muut papit ovat pelottavia. Elokuvassa *Braveheart* Gibson toteaa kommenttiraidalla, että halusi luoda pelottavia vihollishahmoja.⁹² Samaa pelon tematiikkaa Gibson kertoo käyttäneensä elokuvassa *Apocalypto*.⁹³ Pelonilmapiirin luominen toimii hyvin.

Mayojen valtakunta perustuu ahneuteen, taikauskoon, orjatyövoimaan ja rituaaliseen ihmisuhraamiseen. Mayoien valtakuntaa johtaa vanha taikauskoinen eliitti, joka käyttää taikauskonsa ylläpitämiseen ihmisuhreja. He käyttävät myös uhraamista kansanjoukon viihdykkeenä. Gibson näyttää tarkasti vankien raa'an kohtelun ja nöyryyttämisen. Samalla hän painottaa koko elokuvan olevan historiallisesti todenmukainen.⁹⁴ Gibsonin uskomukset muistuttavat 1800-luvun tutkijoita, jotka kuvasivat villien raakuuksia ja vankien kiduttamista. Samalla levisi uskomus, jonka mukaan luonnontilassa elävä ihminen on paha.⁹⁵ Vankien nöyryyttämisen ja raa'an kohtelun

⁸⁸ Mel Gibson, Professor Trade Barbs Over Apocalypto 2007 (<http://archive.newsmx.com/archives/ic/2007/3/23/210723.shtml>).

⁸⁹ Apocalypto 2006, minuutit 59-60.

⁹⁰ Apocalypto 2006, minuutit 73-74.

⁹¹ Apocalypto 2006, minuutit 70-71.

⁹² Braveheart 1995, minuutit 17-18.

⁹³ Apocalypto 2006, minuutit 66-67.

⁹⁴ Apocalypto 2006, minuutit 74-75 & 80-81.

⁹⁵ Douglas 2000, 58.

teema toistuu myös elokuvissa *Braveheart* ja *The Passion of the Christ*. Rauhaa rakastavat ihmiset vangitaan ja uhrataan. Tämä lähtökohta esitetään jo elokuvan trailerissa, jossa perheellinen ja rauhaa rakastava mies joutuu kyläyhteisönsä kanssa väkivaltaisen hyökkäyksen kohteeksi.⁹⁶ Kuten elokuvassa *Braveheart*, taas toistuu sama teema rauhaa rakastavasta sankarista. Sankari ei taistele uuden valtakunnan puolesta, vaan pyrkii pelastamaan itsensä ja perheensä rappioituneesta ja tuhoutuvasta valtakunnasta. Maya-valtakunnan korvaa kristittyjen valtakunta ja valkoisen miehen saapuminen.

Kaupunkivaltakunta tuhoaa säälimättä sademetsää oman valtakuntansa kasvattamiseksi. Elokuvassa nuori lepraan sairastunut tyttö ennustaa mayakulttuurin tuhon. Tyttö nimittää mayjoja pahoiksi ja ennustaa tuomiopäivän tulevan pian.⁹⁷ Gibson kirjoittaa historiaa uusiksi omia agendojaan palvellen. Gibson haluaa näyttää, miksi mayojen valtakunta ansaitsi tulla tuhotuksi. Kun katsoo elokuvan visuaalista synkkyyttä ja lohduttomuutta, näyttää siltä, että valtakunta olisi tuhoutunut itsestään. Elokuvan alussa todetaankin: "Ulkopuolinen mahti ei voi valloittaa mahtavaa kulttuuria, ennen kuin se on itse tuhonnut itsensä sisältäpäin"⁹⁸ Tämän selkeämmin ei voisi ilmaista miksi mayojen valtakunta tuhoutui. Kun mayojen väkivaltaisuus on todistettu, elokuva loppuu valkoisen miehen tuloon. Huomionarvoista on, että yhdessä veneessä seisoo katolinen munkki, suuri risti kädessä. Risti on niin suuri ja näkyvällä paikalla, ettei katsoja voi olla huomaamatta sitä. Valkoisen miehen tekosista ei mainita mitään, koska alkutekstissä jo todetaan, että mayat tuhosivat itse itsensä. Kommenttiraidalla Gibson ja Farhad toteavat vain, että valkoisilla miehillä oli hyvin rankkaa ja neljästä laivasta vain yksi palasi.⁹⁹ Gibson ei mainitse mitään valkoisten miesten tuomista taudeista, vaan kertoo mayojen synnyttäneen itse kulkutaudit tuhoamalla metsät ja pilaamalla jatkuvalla rakentamisella sadot.¹⁰⁰ Gibsonin kommentteista voi vetää sellaisen johtopäätöksen, ettei valkoisten miesten tulo ollut paha asia, mutta oli surullista, että suurin osa laivamiehistöstä kuoli tauteihin.

⁹⁶ Apocalypto 2006

(<http://www.imdb.com/video/screenplay/vi2488730649/>).

⁹⁷ Apocalypto 2006, minuutit 56-58.

⁹⁸ Apocalypto 2006, minuutit 0-1.

⁹⁹ Apocalypto 2006, minuutit 121-122.

¹⁰⁰ Apocalypto 2006, minuutit 59-61.

Valkoisen miehen tulo edustaa elokuvassa eräänlaista elokuvan ulkopuolelle jäävää kostoja. Sankari esitetään aivan tavalliseksi alkuasukkaaksi, joka elää primitiivisissä oloissa. Hänen voimansa piilee sisällä. Sankari on kärsinyt mayojen raakuuksista, mutta valkoinen mies hävittää heidän valtakuntansa. Hävitystä ei näytetä, mutta kaikki tietävät mitä tulee tapahtumaan. Valkoinen mies ei olisi ikinä kyennyt valloittamaan mayojen valtakuntaa, ellei se olisi rappioitunut pahasti sisältäpäin. Oikeutetun koston teema toistuu elokuvassa *Apocalypto* kuten muissakin Gibsonin elokuvissa. Gibsonin elokuva palvelee katolista kirkkoa suosivaa historiankirjoitusta. Tämän todistaa jo se miten Gibson keskittyi elokuvan *Apocalypto* kommenttiraidalla kuvaamaan valkoisen miehen kärsimyksiä, mutta jätti kertomatta miten mayoille tapahtui valkoisen miehen tulon jälkeen.

Väkivallan teema toistuu kaikissa elokuvissa. Viholliset käyttävät äärimmäistä väkivaltaa ja kiduttavat oikeamielistä ja viatonta sankaria ja hänen läheisiään. Gibson toteaaakin elokuvan *Apocalypto* kommenttiraidalla kuinka ihastunut on sankarin viattomuuteen, mikä tulee esille hänen silmistään.¹⁰¹ Sankari käyttää väkivaltaa, mutta säilyttää samalla oman viattomuutensa. Gibsonin viholliskuvissa vaikuttaa ilmeiseltä myös, että ylimmät johtajat kiihottavat kansaa väkivaltaan ja kidutukseen. Näin tapahtuu elokuvassa *Apocalypto*, kun kansan edessä suoritetaan ihmisuhreja. Hulluuntuunut kansa antaa hyväksyntänsä ylipappien toimille. Sama kidutuksen hyväksyntä toistuu elokuvassa *Braveheart*, kun Wallacea kidutetaan koko englantilaisen kansan edessä maanpetoksesta syytettynä. Kansa janoaa verta ja kostoja. Elokuvassa *The Passion of the Christ* juutalainen kansa janoaa Jeesuksen verta ja nauttii hänen kidutuksestaan aina kuolemaan asti. Kidutus on Gibsonin elokuvissa jatkuvasti esille nostettu teema.

Mielenkiintoista elokuvassa *Apocalypto* on, ettei sympaattinen päähenkilö harjoita itse pakanallisia riittejä tai rukoile epäjumalia, vaan sen tekevät epäoikeudenmukainen ja julma eliitti. Tällä pienellä yksityiskohtalla on myös yhtymäkohta elokuvaan *The Passion of the Christ*. Pilatus ja roomalainen eliitti eivät harjoita mitään uskonnollisia riittejä, mutta juutalainen eliitti harjoittaa.

¹⁰¹ *Apocalypto* 2006, minuutit 15-16.

4.4 Gibsonin *auteur*

Auteur eli ohjaajan tunnistettava tyyli on nähtävissä Gibsonin elokuvista. Gibsonin elokuvissa sankari on uskonnollinen, oikeamielinen ja rauhaa rakastava. Kun sankari on saanut liian monta iskua epäoikeudenmukaiselta vastustajalta, sankari muuttuu väkivaltaiseksi ja tappaa kostoksi kaikki häntä vahingoittaneet. Vaikka Gibsonin sankarihahmot ovat hyvin väkivaltaisia, ohjaaja on luonut heistä oikeutetun ja vanhurskaan väkivallan käyttäjiä. Sankareilla on oikeus äärimmäiseen väkivaltaan, koska heidän rakkaitaan vastaan on käytetty äärimmäistä väkivaltaa. Gibson käyttää tehokkaasti maskeerausta elokuvissaan, jolloin verihaavat, mustelmat ja ruhjeet näyttävät vakuuttavilta. Tämä johti myös siihen, että elokuva *Passion of Christ* sai Oscarin parhaasta maskeerauksesta.

Mel Gibsonin elokuvissa täytyy olla ainakin yksi viaton, kaiken sympatian saava uhri. *Braveheart*issa se on Wallacen vaimo Murrone, jonka lääninherra murhaa. *Apocalyp*tossa uhri on sankarin isä, joka murhataan kun mayat hyökkäävät kylään. Elokuvassa *The Passion of the Christ* Jeesus on sekä sankari että uhri. Vaikka uhrit järkyttyvät katsojia, niiden kautta tulee pelastus. Elokuvassa *Braveheart* Murronein kuolema saa Wallacen aloittamaan kansannousun Skotlannin vapauttamiseksi. Elokuvassa *The Patriot* vasta Thomasin kuolema saa Benjamin taistelemaan Amerikan itsenäisyyden puolesta. Jeesuksen kuolema mahdollistaa kristityille pääsyn taivaaseen, koska Jeesuksen kuolema sovittaa ihmisten synnit. Uhrit ovat siis välttämättömiä. Elokuvien yksi tarkoitus on synnyttää vihaa uhrien tappajia kohtaan ja herättää sympatiaa uhreja ja sankaria kohtaan.

Huomionarvoista on myös se, että veri toimii kaikissa Gibsonin elokuvissa kuin huume. Wallace on ensimmäisen taistelun jälkeen kauttaaltaan veressä. Benjamin on hakannut väsymiseen asti aseettoman englantilaisen ja veri on roiskunut ympäri kasvoja. Jeesusta hakataan niin, että veri peittää kasvot ja vartalon. Uusimmassa elokuvassa *Apocalyp*to veri lentää rituaaliliuhreissa ja taistelukohtauksissa.

Gibson ei tee elokuvista historiallisesti paikkansapitäviä, vaan muuttaa tosiasioita. Kyse ei ole tietämättömyydestä, vaan tarkoituksellisesta muuttamisesta. Kuten edellä kävin läpi, Gibson myönsi muuan muassa elokuvan *Braveheart* kommenttiraidalla, ettei *prima*e nocte käskyä todellisuus-

nessa annettu. Hän halusi lisätä kohtauksen elokuvakerronnallisista syistä. Elokuvien ei toki tarvitse seurata historiallisia tosiasioita, koska silloin elokuva muuttuu pikemminkin dokumentiksi. Dokumentin tarkoitus ei ole viihdyttää, vaan antaa tietoa. Kuitenkin Gibson hakee selvästi elokuvilleen historiallista uskottavuutta.

Gibson kirjoittaa historiaa kristikuntaa, Amerikkaa ja eritoten katolista kirkkoa palvellen. Elokuvassa *Apocalypto* valkoiset kristityt tulevat hävittämään rappioituneen ja barbaarisen kulttuurin. Sama kaava toistuu elokuvassa *The Passion of the Christ*. Juutalaiset johtajat ovat rappioituneita, mutta saavat kansan seuraamaan tahtoaan. Kristinusko syrjäyttää viimein juutalaisten temppelin ympärille rakennetun valtakunnan.

4.5 Scorsesen vastine Jeesuksen elämästä

Seuraavaksi otan tarkasteluun Universalin tuottaman ja Martin Scorsesen ohjaaman elokuvan *The Last Temptation of Christ* vuodelta 1988. Elokuva on vastapari elokuvalla *The Passion of the Christ*. Scorsese tarkastelee Jeesusta liberaalisesti evankeliumeista poiketen. Scorsesen elokuva on oman aikansa ilmiö aivan kuten Gibsonin elokuva *The Passion of the Christ*. Näiden kahden elokuvan toisistaan poikkeava näkökulma tuo esille Jeesusta käsittelevien elokuvien vaikutuksen kulttuuriin. Molemmat joutuivat suuren mediakohun, yleisön vihan ja pyöryksen kohteeksi.

Scorsesen elokuva tehtiin pienellä budjetilla aivan kuten Gibsonin elokuva *The Passion of the Christ*. Elokuvan budjetti oli vain 6,8 miljoonaa dollaria, kun pienibudjettiset elokuvat olivat tuohon aikaan 20 miljoonaa dollaria. Elokuva tuotti vaatimattomat kahdeksan miljoonaa elokuvateattereissa ympäri USA:ta.¹⁰² Elokuvan oli tarkoitus päätyä tuotantoon jo vuonna 1983 16 miljoonan dollarin budjetilla. Tuotantoyhtiönä toimi silloin Paramount. Elokuva ei pohjautunut Uuteen testamenttiin, vaan Nikos Kazantzakisin romaaniin *The Last Temptation*. Kristityt aktivistit taistelivat elokuvan kuvaamista vastaan, koska elokuvan käsikirjoitus pohjautui evankeliumien vastaiseen näkökulmaan. Elokuvayhtiö sai 500 protestikirjettä päivässä ja viikossa 5000. Paramount vetäytyi viimein projektista.¹⁰³ Scor-

¹⁰² The Last Temptation of Christ 1988
(<http://boxofficemojo.com/movies/?id=lasttemptationofchrist.htm>).

¹⁰³ Riley 2003, 12-13.

sese ei kuitenkaan luovuttanut, vaan kääntyi elokuvayhtiö Universalin puoleen 1987, mutta sai alle puolet Paramountin tarjoamasta budjetista.¹⁰⁴

Jo ennen ensi-iltaa elokuvan vastustus kiihtyi. Pahimmat mellakat eivät syntyneet kuitenkaan USA:ssa, vaan Ranskassa. Pariisissa katoliset fundamentalistit iskivät palopommeilla elokuvateatteriin ja aiheuttivat 13 ihmisen loukkaantumisen. Pariisin arkkipiispa Jean-Marie Cardinal Lustiger tuomitsi iskun ja totesi, että Kristus kielsi puolustamasta itseään asein. Eleellä ei ollut vaikutusta fundamentalisteihin, vaan nämä uhkasivat lisäiskuilla. Elokuvaa näytettiin tämän jälkeen enää muutamissa elokuvateattereissa ja sen katsojaluvut jäivät vähäisiksi. Elokuvan kansainvälinen levittäjä Universal International Pictures totesi elokuvan vastustajien voittaneen.¹⁰⁵ Mikään muu elokuva ei saanut yhtä paljon valituksia Ison Britannian televisiossa kuin *The Last Temptation of Christ*, kun se esitettiin vuonna 1995. Arviolta 90 prosenttia valituksista tuli jo ennen varsinaista näyttöpäivää.¹⁰⁶

Elokuva synnytti myös antisemitismiä kristittyjen konservatiivien piireissä. He valitsivat syntipukiksi juutalaisen Lew Wassermaniin, joka toimi studion toimitusjohtajana. Wassermanin pihalle tunkeuduttiin ja hänen kuvansa poltettiin. Joukon johtaja kristitty konservatiivi Hymers totesi, että elokuvan taustalla oli juutalaisten viha kristittyjä kohtaan. Hän näki, että Wasserman oli itse syyllinen juutalaisvastaisuuteen pilkatessaan kristinuskoa, jota ei tunne. Hänen näkemyksensä saivat jonkun verran tukea, kun konservatiivien piirissä esiintyi myös näkemys, että juutalaiset epäsuorasti kannattivat elokuvaa, koska eivät vastustaneet sitä. Koska juutalaiset asettuivat elokuvayhtiön puolelle, kristittyjen konservatiivien ja juutalaisten välit viilenivät.¹⁰⁷ Kristityt konservatiivit menivät jopa niin pitkälle, että lupautuivat ostamaan filmimateriaalin elokuvaan käytetyn budjetin summalla, jotta voisivat tuhota sen.¹⁰⁸

Elokuva perustuu kreikkalaisen Nikos Kazantzakisin romaaniin. Kreikkalainen kirjailija halusi uudistaa kuvaa Kristuksesta, koska piti Uuden testamentin kuvaa Jeesuksesta valheellisena tai väärinymmärrettynä. Kazantzakis halusi irrottaa Jeesuksen kokonaan kirkollisesta kontekstista. Scorsesen käyttämä päälähde on täysin päinvastainen Gibsonille, joka käytti katolista nunnan näkyjä käsikirjoi-

¹⁰⁴ Riley 2003, 14.

¹⁰⁵ Greenhouse 1988

(<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=940DE6DD173BF936A15753C1A96E948260>).

¹⁰⁶ Deans 2003

(<http://www.guardian.co.uk/media/2003/dec/17/broadcasting.ofcom>).

¹⁰⁷ Riley 2003, 77-79.

¹⁰⁸ Riley 2003, 23.

tuksen inspiraationa. Gibson siis vahvisti jo tunnettua kristillistä traditiota. Kazantzakin Jeesuksen kärsimykset eivät aiheudu juutalaisista, Saatanasta tai ihmisistä ylipäättäen, vaan Jumalasta, joka vainooa häntä pään sisällä. Tapa kuvata Jeesusta sisäisen konfliktin kautta, jota Jeesus kutsuu Jumalaksi, muistuttaa skitsofreniaa. Yhtä hyvin tarina voisi kertoa sen ajan ihmistä, joilla on mielenterveysongelmia. Jeesus esitetään lähinnä vain ihmisenä ilman jumalallisia ominaisuuksia.

Scorsese haastaa perinteisen kristillisen käsityksen Jeesuksesta. Muut Jeesus-elokuvat perustuu rituaaliseen puhdistautumiseen syyllisyydestä.¹⁰⁹ Scorsese hylkää tämän. Samalla hän haastaa Jeesuksen seksuaalisuuskäsityksen. Jeesus sanoo Maria Magdalenalle Jumalan nukkuvan hänen haarojensa välissä. Toisessa kohtauksessa Jeesus tunnustaa olevansa valehtelija ja Luciferin olevan hänessä.¹¹⁰ Jeesus kamppailee itsensä kanssa eikä kykene erottamaan Jumalan ja Saatanan ääntä toisistaan.¹¹¹ Huolimatta elokuvan epäraamatullisuudesta Scorsese ei tehnyt elokuvaa ateistina. Hän uskoi Jumalan halunneen hänen tehdä elokuvan.¹¹² Sekä Gibson että Scorsese kumpikin uskovat olleensa Jumalan asialla. Siitä huolimatta heidän elokuvansa lopputulos on kovin erilainen. Scorsese halusi avata keskustelun Jeesuksen ihmisyydestä ja uudistaa kirkkoa vastaamaan nykypäivän tarpeita.¹¹³ Gibson halusi vahvistaa vanhaa traditiota.

Jeesus erotetaan ylösnousseesta Jeesuksesta kohtauksessa, jossa Jeesus tapaa Paavalin, joka kertoo hänelle nähneensä ylösnousseen Jeesuksen. Jeesus syyttää Paavalia huijariksi ja kysyy, voiko maailman pelastaa valheilla. Jeesus sanoo, ettei häntä koskaan ristiinnaulittu, vaan hän elää. Paavali vastaa, ettei välitä, onko henkilö hänen edessään oikea Jeesus vai ei. Hän näkee ihmisten kärsimykset ja toteaa, että heidän ainoa toivonsa on ylösnousseessa Kristuksessa. Vain ylösnousseella Jeesuksella on merkitystä ja vain tämä voi pelastaa maailman. Näin Scorsese riisuu Jeesuksen lähes kaikista yhteyksistä kristinuskon Jeesukseen. Elokuva päättyy Jeesuksen ristinnaulitsemiseen, mutta ylösnousemusta ei ole.¹¹⁴ Scorsesen elokuva hyökkää kristinuskon ylösnousemususkoa vastaan. Vaikka elokuvassa *The Passion of the Christ* ylösnousemus onkin hyvin pienessä osassa, se on mukana elokuvan lopussa. On jopa väitetty, ettei Scorsesen elokuva ei perustu millään tavalla Raamattuun. Tämä on liioittelua, sillä useat henkilöt ja tapahtumat on

¹⁰⁹ Riley 2003, 35.

¹¹⁰ Riley 2003, 15-16.

¹¹¹ Riley 2003, 50.

¹¹² Riley 2003, 12.

¹¹³ Riley 2003, 36-38.

¹¹⁴ Riley 2003, 52-55.

otettu juuri Raamatusta. Elokuva seurasi monia evankeliumien kuvaamia tapahtumia, vaikka niitä on muutettu.¹¹⁵ Gibson sitä vastoin lisäsi evankeliumien tapahtumiin Emmerichin näkyjä, jolloin elokuva ei ole puhtaasti raamatullinen.

Elokuvan *The Last Temptation of Christ* käsikirjoittaja Paul Schrader näkee, että Jeesuksen elämä, kuolema ja siitä seurannut ylösnousemus ovat huijausta. Paavali on hänen mukaansa suurin syntipukki tähän valheeseen. Kristinuskoko on enemmän mielikuvituksen tuotetta kuin historiallisia tosiasioita.¹¹⁶ Scorsese siirtää myös sovituksen käsitteen pois, mikä taas on Gibsonin elokuvan ydinsanoma. Scorsesen elokuvassa ihmistä ei voi lunastaa. Ihmisen epäpuhtauden siirtymistä jumalalliseen puhtauteen ei tapahdu, koska ihmisen ja Jeesuksen välinen kuilu on poistunut.¹¹⁷ Sovitusta ei siis tarvita, koska Jeesus ei ole sovittaja eikä hän poikkea muista ihmisistä merkittäväällä tavalla.

Huomionarvoista on, että elokuvan kertoja on itse Jeesus. Jeesuksen tunteet ja ajatukset paljastetaan katsojille.¹¹⁸ Tämä tekee Jeesuksesta vähemmän mystisen ja alastoman. Jeesuksen jumalallinen auktoriteetti riisutaan ja hänen ristiriitansa paljastetaan. Tällainen kerrontatapa tekee Jeesuksesta ymmärrettävämmän ja samalla inhimillisemmän. Jeesus on helposti lähestyttävä ilman mystistä etäännyttävää jumaluutta. Gibsonin elokuvassa *The Passion of the Christ* Jeesuksen pään sisälle ei mennä ja näin saadaan pidettyä yllä Jeesuksen mystisyyttä ja jumalallista auktoriteettia. Jeesus on sympaattinen, mutta etäinen. Hänen mielenliikkeistä ei voi varmuudella tietää mitään. Hän toimii toisin kuin tavalliset ihmiset. Gibson päästää katsojat Jeesuksen pään sisälle vain silloin, kun Jeesus muistelee elämäänsä äitinsä luona puuseppänä. Silloinkaan Jeesuksesta ei paljasteta juuri mitään.

Scorsese kertoi haluavansa puolustaa sananvapautta. Scorsese halusi synnyttää elokuvallaan muutosta kirkossa. Hän halusi tuoda esille uusia tapoja nähdä Jeesus.¹¹⁹ Jeesus ei ole pyhä, viaton eikä Jeesusta kuvata pyhänä uhrina. Jeesus on ihminen, joka katuu käyttäytyttyään sopimattomasti ja loukattuaan Jumalaa.¹²⁰ Tämä on päinvastainen suunta Gibsoniin verrattuna. Gibsonin Jeesus ei tee virheitä tai syntiä Jumalaa vastaan. Hän on viaton ja pyhä. Jeesus alistuu vihollistensa silmittömään väkivaltaan. Siten Gibsonin Jeesus on täydellinen uhri, joka myös sopii ihmiskunnan sovittajan osaan.

¹¹⁵ Riley 2003, 56.

¹¹⁶ Riley 2003, 39.

¹¹⁷ Riley 2003, 46.

¹¹⁸ Riley 2003, 47.

¹¹⁹ Riley 2003, 38.

¹²⁰ Riley 2003, 41.

Scorsesen esimerkki kertoo siitä, ettei Jeesus elokuva-aiheena jätä ketään kylmäksi. Scorsesen tulkintaa Jeesuksesta ei voi kuitenkaan pitää historiallisesti luotettavana kuten ei Gibsoninkaan. Scorsese on kuitenkin vapaa dogmeista, toisin kuin Gibson. Scorsesen elokuvan väittelyn ydinkohta syntyy Jeesuksen jumaluuden ja ihmisyyden suhteesta. Oliko Jeesus ihminen vai Jumala? Gibsonin elokuvassa suurin väittely syntyi antisemitismin ja väkivallan suhteesta. Kuka surmasi Jeesuksen?

Scorsesen sivuutti mahdollisuuden, että olisi loukannut ketään.¹²¹ Scorsese ei ottanut saamaansa kritiikkiä vakavasti. Scorsesen vilpittömyys käsitellä kritiikkiä voidaan myös kyseenalaistaa. Scorsese vastasi erääseen boikottikirjeeseen olevansa kristitty ja elokuvan olevan syvästi uskonnollinen. Samalla hän väitti, ettei elokuvassa ollut mitään loukkaavaa.¹²² Uskottavampaa on ajatella, että Scorsesen ennakkoasenteet ratkaisivat. Hän ei halunnut muuttaa mielipidettään palautteen perusteella. Tämä asettaa myös kyseenalaiseksi haastattelun luotettavuuden. Niissä ei anneta täysin rehellistä kuvaa omista todellisista tarkoituksista. Gibsoninkin vakuuttelut omasta suvaitsevaisuudesta juutalaisia kohtaan eivät ole uskottavia. Hänen vakuuttelunsa myös rasismivastaisuudesta ei saa tukea hänen toimistaan. Kuten edellä huomasiimme, Gibson välttelee ja väistää kiperiä kysymyksiä Sawyerin haastattelussa.

Elokuvaan *The Last Temptation of Christ* kohdistettua kritiikkiä ei siis otettu riittävän vakavasti. Näin ollen Scorsese teki saman kuin Gibson. Scorsesen elokuva loukkasi kristittyjä, kun taas Gibsonin elokuva loukkasi juutalaisia ja joitakin liberaaleja. Scorsese ja Gibson myös ilmentävät Amerikkalaista kulttuuria, jossa liberaalit ja konservatiivit käyvät keskenään loppumatonta taistelua sieluista. Scorsesen esimerkki kertoo siitä, että Jeesusta käsittelevän elokuvan tekeminen synnyttää voimakkaita tunteita Amerikassa ja muualla maailmassa. On todennäköistä, ettei uutta Jeesuksesta kertovaa elokuvaa tehdä pitkään aikaan.

¹²¹ Riley 2003, 39-40.

¹²² Riley 2003, 65.

5. *The Passion of the Christ*

Lähden seuraavaksi elokuvakappale kerrallaan analysoimaan elokuvan *The Passion of the Christ* rakennetta lähdekritiikin avulla. Referoinnin jälkeen tarkastelen mitä lähteitä Gibson on käyttänyt eri kohtauksissa ja toisaalta mitä hän on jättänyt pois. Gibson käyttää runsaasti evankeliumeita, mutta hän on ottanut myös paljon Emmerichiltä vaikutteita. Elokuvassa on kohtauksia, dialogia ja tapahtumia, joita ei mainita evankeliumeissa. Suurin osa niistä on peräisin Emmerichin näyistä, mutta mukana on myös Gibsonin omia lisäyksiä.

On selvää, ettei elokuvassa voida tuoda ihmisen sisäisiä tunteja yhtä yksityiskohtaisesti esille kuin painetussa romaanissa. Henkilöiden sisäiset tunnot ja motiivit voivat usein jäädä arvailujen varaan. Elokuvassa kaikkea ei ole kirjoitettu auki, mutta siitä huolimatta johtopäätöksiä voidaan tehdä, koska ohjaaja näyttää sen, mitä pitää tärkeänä. Kaikki palvelee itse tarinaa yksityiskohtia myöten. Gibson halusi kertoa maailmalle kärsivästä Jeesuksesta ihmiskunnan sovittajana. Gibson ei ole niinkään kiinnostunut Jeesuksen opetuksista. Sama on nähtävissä hänen muissa elokuvissaan. Gibsonin sankarit eivät puhu, vaan toimivat. Tarina kertoo Jeesuksen 12 viimeisestä tunnista, hänen kärsimyksistään ja ihmiskunnan lunastamisesta kärsimysten kautta. Kärsimys edustaa välttämätöntä pahaa, jota ilman ei ole pelastusta. Siitä huolimatta Gibson käyttää paljon enemmän aikaa näyttämällä miten Jeesus kärsi kuin miksi.

5.1 Kappale 1, minuutit 0-9

Elokuva alkaa Jesajan kirjan jakeella (Jes.53:5):

Vaikka meidän rikkomustemme olivat hänet lävistäneet ja meidän pahat tekomme hänet ruhjoneet. Hän kärsi rangaistuksen, jotta meillä olisi rauha, hänen haavojensa hinnalla me olemme parantuneet.

Vanhan testamentin lainaaminen elokuvan alussa kertoo Gibsonin ja muidenkin kristittyjen tavasta tulkita juutalaisia kirjoituksia. Niiden ensisijainen tehtävä on todistaa Jeesuksen olevan luvattu Messias. Vastaavasti Gibson toteaa Sawyerin haastattelussa Jesajan jakeen tiivistävän koko elokuvan.¹²³

Ensimmäinen kohta alkaa Getsemanen puutarhasta, jossa Jeesus rukoilee kuten Matteuksen (Matt.26), Markuksen (Mark. 14) ja Luukkaan evankeliumeissa

¹²³ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 1-2.

(Luuk.22) kerrotaan. Yksinäinen Jeesus rukoilee voimia tulevia koitoksia vastaan. Rukouksen sisältö ei ole tuttu yhdestäkään evankeliumista, mutta rukoussanat ovat tuttuja psalmeista ja vanhan testamentin kirjoituksista. Jeesus on täynnä tuskaa ja ahdistusta. Gibson seuraa rukouksessa Emmerichin kuvausta.¹²⁴

Jeesus palaa opetuslasten luo ja löytää heidät nukkumasta. Jeesus kysyy: “Ettekö jaksaneet yhtä hetkeä valvoa?” Sanat ovat tutut kaikista synoptisista evankeliumeista. Johanneksen evankeliumi taas kuvaa, ettei Jeesus ehdi palata opetuslasten luo kuin kerran, kun hänet jo vangitaan. Elokvassa Jeesus puhuu myös eri tavalla opetuslapsilleen kuin evankeliumeissa. Hän kieltää kutsumasta muita opetuslapsia paikalle, koska ei halua heidän näkevän häntä haavoittuvassa tilassa. Ennen lähtöään Jeesus kehottaa valvomaan ja rukoilemaan. Opetuslapset pohtivat asiaa keskenään ja Pietari muistelee Jeesuksen puhuneen vaarasta ja kavaluksesta. Pahaenteinen variksenääni keskeyttää keskustelun.

Seuraavassa kohtauksessa ylin pappi Kaifas tuijottaa täysikuuta ja kääntää katseensa Juudakseen. Ympäriellä on joukko juutalaisia ylipappeja. Ylipapit ovat pukeutuneet kaapuihin ja näyttävät selvästi edustavan juutalaista eliittiä. Puvustus ei ole historiallisesti korrekki. Viittaa ei pidetty pään päällä huppumaisesti, vaan olkapäillä.¹²⁵ Kaifas ja hänen alaisensa muistuttavat pitkässä kaavussaan ja hupussaan enemmän velhoja kuin ylipappeja. Myöhemmin Kaifakselle ilmestyy käteen myös sauva.

Juudas seisoo heidän edessään epäluuloisena ja vilkuilee taakseen. Kaifas hymyilee ja tarjoaa 30 hopearahaa Jeesuksesta, kuten he ovat aikaisemmin sopineet. Yksi ylipapeista ottaa povestaan rahapussin ja heittää sen Juudakselle. Rahat putoavat maahan ja Juudas kumartuu poimimaan niitä. Uhkaavanoloiset juutalaisotilaat kysyvät Juudakselta Jeesuksen olinpaikkaa. Tässä vaiheessa on katsojalle selvää, ketkä aloittivat Jeesuksen kärsimykset. Elokuva ei kuitenkaan selvitä miten ylipapit päätyivät tähän tilanteeseen. Motiivin surmahankkeelle antaisivat Johanneksen evankeliumien kohdat (Joh.11:47–52) ja (Joh.18:14), kun ylimmäinen pappi Kaifas ennustaa, että on parempi yhden kuolla kuin koko kansan hukkaa. Gibson ei kuitenkaan viittaa elokuvassaan siihen kertaakaan. Juutalaisten rappiota kuvataan kohtauksessa selvästi, koska he lahjovat Juudaksen pettämään mestarinsa.

¹²⁴ Brentano 2003, 45.

¹²⁵ Berlin & Magness 2004, 1

(http://www.archaeological.org/pdfs/papers/Comments_on_The_Passion.pdf).

Toisaalla Jeesus jatkaa rukousta Getsemanessa, kunnes Saatana ilmestyy hänelle. Jeesus hikoilee veripisaroita. Gibson näyttää seuraavan Luukasta kuvauksessa veripisaroista (Luuk.22:44). Suurimman eron Luukkasaan Gibson tekee kohdassa (Luuk.22:43), kun Luukas kertoo enkelin saapuneen vahvistamaan Jeesusta. Gibson muuttaa enkelin Saatanaksi. Vaihdos on otettu Emmerichiltä. Hän kertoo Saatanan piinaavan Jeesusta.¹²⁶

Saatana esiintyy Gibsonin elokuvassa ihmismäisenä ja huppupäisenä kuten Emmerichilläkin. Sekä Saatana että juutalaiset kansanjohtajat peittävät päänsä hupuilla. Saatanan roolissa näyttelee nainen nimeltään Rosalinda Celentano. Emmerich taas kuvaa Saatanan miehenä. Saatana on tehty elokuvassa androgyyniksi. Saatanalla ei ole sukupuolta Haastattelussa Gibson sanoo halunneensa Saatanan näyttävän houkuttelevalta viettelijältä.¹²⁷ Gibson kertoo, että Celentanon kulmakarvat ajettiin ja kuvaa hidastettiin niin, ettei hän räpytellyt silmiään. Lisäksi miesnäyttelijän ääni korvasi näyttelijän oman äänen.¹²⁸ Saatana on elokuvassa henkisen väkivallan ruumiillistuma, mutta myös Jeesuksen fyysiset kärsimykset ovat epäsuorasti Saatanan aiheuttamia. Saatana yrittää horjuttaa Jeesuksen uskoa kysymällä, voiko yksi ihminen kantaa kaikkien synnit ja onko Jeesus valmis ottamaan rangaistuksen päälleen. Saatana uskottelee, että ihmisten sielunpelastus vaatii liikaa. Emmerichiltä löytyy pidempi kuvaus Saatanan kiusauksista, mutta Gibson lyhentää kahden mahdin kamppailua.¹²⁹ Jeesus rukoilee:

Isä kaikki on mahdollista sinulle. Jos tahdot, ota pois minulta tämä malja. Älköön tapahtuko minun tahtoni, vaan sinun.

Rukous löytyy Raamatun jakeista (Matt.26:38–39), (Mark.14:36) ja (Luuk.22:42). Kohtauksessa Saatana ei halua Jeesuksen menevän ristipuulle, vaan kääntyvän kärsimysten viitoittamalta polulta. Saatana on ainoa Jeesuksen vastustajista, joka yrittää kaikin tavoin estää Jeesusta menemästä ristille. Myöhemmin tästä seuraa tahaton ristiriita, kun Saatana tekee kulis-seissa kaikkensa, jotta Jeesus surmataan ristillä.

Kun rukous on ohi, Jeesus kumartuu. Kuu peittyy pilviin ja pimeys laskeutuu. Saatana kyseenalaistaa Jeesuksen identiteetin kysymällä, kuka hänen isänsä on ja kuka hän itse on. Sitten käärme luikertelee Saatanan

¹²⁶ Brentano 2003, 45.

¹²⁷ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 3-4.

¹²⁸ Ortiz 2004, 116.

¹²⁹ Brentano 2003, 45-47.

jalkojen juuresta. Jeesus nousee ja polkee käärmeen päähän rikki. Jeesus ei enää palaa opetuslastensa luo. Matteus ja Markus kuvaavat, että Jeesus palasi kolme kertaa opetuslastensa luo ennen vangitsemistaan, mutta Luukkaassa evankeliumissa Jeesus palasi vain kerran. Gibson nopeuttaa ja yksinkertaistaa tapahtumien kulkua. Kun Jeesus palaa uudelleen opetuslasten luo, hänet vangitaan.

5.2 Kappale 2, minuutit 9-20

Emmerich kuvaa tarkemmin näyssään, että juutalaissotilaiden mukana on fariseuksia ja saddukeuksia, jotka ovat Jeesuksen pahimpia vihollisia.¹³⁰ Elokuvasa vangitsijat näyttävät kuitenkin olevan yksinomaan juutalaissotilaita. Juutalaissotilaiden käyttö elokuvassa ei vastaa historiallisia tosiasioita. Roomalaiset eivät olisi ikinä sallineet juutalaisille omaa armeijaa. Asutkaan eivät vaikuta täysin autenttisilta.¹³¹ Asut on hämmästyttävän vahvasti pansaroitu. Ne vaikuttavat yhtä hyvin varustetuilta kuin roomalaisten sota-asut. Tämä ei tietenkään voi historiallisesti pitää paikkaansa. Juutalaissotilaat ovat elokuvassa hyvin aseistettuja ja siksi uhkaava joukko.

Kohtauksessa kerronta seuraa sekä Emmerichiä että Johannesta. Sotilaat tulevat opetuslasten ja Jeesuksen eteen. Jeesus kysyy: “Ketä te etsitte?” Juutalaiset vastaavat “Jeesus Nasaretilaista” Tässä kohtaa kerronta siirtyy Luukkaaseen, koska Johanneksen evankeliumissa kuvataan kuinka sotilajoukko kaatuu maahan Jeesuksen edessä. Emmerich kuvaa, että sotilaat kaatuvat kahdesti Jeesuksen edessä.¹³² Elokuvasa näin ei kuitenkaan tapahdu. Gibson on jättänyt kaatumiset pois, koska ne on vaikea kuvata uskottavasti. Juudas yrittää paeta tilanteesta, mutta juutalaiset sotilaat estävät häntä. Juudas on eräällä tavalla haluton tekemään sen, mitä lupasi ylipapeille. Vasta painostuksen alla hän suostuu juutalaissotilaiden tahtoon. Juudas astuu Jeesuksen eteen ja sanoo: “Terve rabbi.” Jeesus vastaa: “Juudas, suudelmallako sinä kavallat Ihmisen Pojan?” Jeesuksen vastaus löytyy Luukkaassa evankeliumin jakeesta (Luuk.22:48). Gibson seuraa Luukasta, mutta

¹³⁰ Brentano 2003, 67.

¹³¹ Berlin & Magness 2004, 2

(http://www.archaeological.org/pdfs/papers/Comments_on_The_Passion.pdf).

¹³² Brentano 2003, 68-69.

ottaa Juudaksen rabbitervehdyksen Matteuksen evankeliumin jakeesta (Matt.26:49).

Pietari tarttuu miekkaan ja viiltää korvan pois palvelijalta, jonka nimi on Malkus. Gibson on käyttänyt tässä kohdassa Johanneksen evankeliumin jaetta (Joh.18:10) lähteenään. Malkus-nimistä juutalaissotilasta ei mainita muissa lähteissä. Pietarin iskun jälkeen Jeesus sanoo Matteuksen evankeliumin jakeesta (Matt.26:52) tutut sanat: “Joka miekkaan tarttuu, se miekkaan kaatuu.” Pietari tottelee mestariaan ja luovuttaa. Jeesus parantaa Malkuksen korvan. Tämä vakuuttuu Jeesuksen jumaluudesta, mutta muut juutalaissotilaat eivät. Kautta linjan voi nähdä, etteivät paatuneet juutalaiset usko Jeesukseen edes ihmeiden ja merkkien takia. Jeesus vangitaan, mutta opetuslapset pakenevat. Ainoastaan Pietari lyödään maahan. Johannes pakenee paikalta jättäen viittansa, kun sotilaat repivät sen. Markus taas kuvaa evankeliuminsa jakeessa (Mark. 14:51–52) erään nuoren miehen paenneen alasti. Tämä kaiketi viittaa opetuslapsi Johannekseen. Gibson ei kuitenkaan näytä elokuvassa alastomuutta. Raavaat ja tunteettomat sotilaat sitovat Jeesuksen kaamealla tavalla, jota evankeliumit eivät kuvaa. Tässäkin kohtauksessa Gibson turvautuu Emmerichin näkyihin. Jeesus sidotaan väkivaltaisesti ja epäinhimillisesti. Köysi kiristetään Jeesuksen kaulan ympärille ja hänen kätensä sidotaan.¹³³

Samaan aikaan Jeesuksen äiti Maria herää vuoteeltaan Maria Magdalenan vierestä ahdistus rinnassaan. Maria tuntee jotain paha tapahtuneen. Kautta linjan Gibson kuljettaa Mariaa elokuvassa tärkeässä roolissa, mikä selittyy pitkälle Gibsonin katolisen uskon ja Emmerichin näkyjen pohjalta.¹³⁴ Marian hahmo on asetettu jo katolisen uskon mukaisiin raameihin, eikä Marian juutalaisuus tule esille. Hänestä on tehty jo valmiiksi Jumalan Äiti. Eräässä kohtauksessa, jossa Pietari itkee ja tunnustaa Marialle kieltäneensä Jeesuksen, Pietari kutsuu Mariaa äidiksi. Maria toimii Jumalan anteeksiannon ja rakkauden välikappaleena kuten katolinen traditio opettaa. Elokuva ei yritäkään päästä oikeaan historialliseen tilanteeseen, vaan tulkitsee kaiken anakronisesti. Maria ei edusta elokuvassa historiallista juutalaista Mariaa, vaan katolista Äiti Mariaa.

¹³³ Brentano 2003, 70-72.

¹³⁴ Wheeler 2006, 16.

Matkalla juutalaiset sotilaat lyövät ja hakkaavat Jeesusta. Emmerich kuvaa näyssään juutalaisten sotilaiden julmuutta. Sotilaat lyövät Jeesusta matkalla ja valitsevat kaikkein huonoimman tien, jota pitkin Jeesusta kuljetaan. Sotilaiden mukana kulkee kuusi fariseusta, mutta näitä ei Gibsonin elokuvassa näy. Gibsonin fariseukset jättävät tässä kohtaa Jeesuksen rauhaan. Sekä Emmerich että Gibson näyttävät, että Jeesuksen silmä lyödään rikki. Sotilaat heittävät Jeesuksen sillan yli ja kuristavat häntä köydellä.¹³⁵ Evankeliumit tai Emmerich eivät kerro, että Juudas näkee Jeesuksen putoavan sillalta, mutta Gibson on lisännyt sen elokuvaansa. Juudas alkaa pikkuhiljaa ymmärtää petoksensa hirvittävyuden. Juudas havahtuu kauhukseen nähdessään vilauksen demonista. Tämä kertoo siitä, että Juudas on täysin Saatanan vallassa. On mielenkiintoista, että ainoan kerran, kun Gibson visualisoi demoneita, Emmerichillä ei löydy vastaavaa kuvausta. Gibson on jättänyt myös pois Emmerichin kertomuksen, jonka mukaan fariseuksen lyövät Jeesusta toistuvasti terävillä kepeillä ja pilkkaavat häntä.¹³⁶ Jeesus kohtaa fariseukset vasta kuulustelusalissa.

5.3 Kappale 3, minuutit 20–30

Emmerich kuvaa Jeesuksen kaatuvan ennen pääsyä Kaifaksen luo. Kaksi sotilasta säälii Jeesusta ja toinen heistä antaa vettä. Jeesus kertoo sotilaille olevansa elämän vesi. Fariseukset joutuvat raivon valtaan ja alkavat pilkata Jeesusta. Vastaavasti molemmat juutalaisista sotilaista kääntyvät kristityiksi. Tämän kuvauksen Gibson on jättänyt pois. Gibson ei tässä kohtaa mustamaalaa fariseuksia.

Jeesus viedään ylipapin taloon. Esipihalla Maria Magdaleena pyytää apua roomalaisilta sotilailta. Sotilaat vaikuttavat hämmentyneiltä ja yllättyneiltä. Maria Magdaleena sanoo: “Jeesus vangittiin! Salaa, yön pimeydessä salatakseen rikoksensa teiltä!” Tätä repliikkiä ei löydy Emmerichiltä. Tämä lausahdus antaa käsityksen, etteivät roomalaiset ole kiinnostuneita Jeesuksen rankaisemisesta, vaan juutalaiset. Roomalaisilla ei ole tapahtumiin tässä vaiheessa osaa tai arpaa. Roomalaiset sotilaat ovat kuin poliisin asemassa,

¹³⁵ Brentano 2003, 71-72.

¹³⁶ Brentano 2003, 72.

kun Maria Magdaleena anoo heiltä apua. Juutalainen sotilas ajaa naiset pois ja väittää heitä seonneiksi. Toisin kuin Gibsonin elokuvassa, Emmerichin kuvauksessa ei ole roomalaisia sotilaita, vaan kansa käy kysymässä Jeesuksen kohtalosta. Osa kansasta on hyvin huolissaan Jeesuksesta ja vastustaa sortotoimia. Emmerich mainitsee, että kyläläiset kääntyvät myöhemmin kristityiksi.¹³⁷ Nyt kun Gibson ensimmäisen kerran esittelee roomalaiset sotilaat, heidät esitetään varsin positiivisessa valossa.

Jeesus näkee esipihalla lyhyen välähdyksen ajastaan puuseppänä. Jeesus on alamainen äidilleen, mutta hän on poikkeuksellisen lahjakas puuseppä. Hän keksii uudenlaisen pöytämallin. Takauma lähinnä vahvistaa Marian asemaa Jumalan äitinä. Samalla se tuo Jeesuksesta inhimillisen ja sympaattisen puolen. Jeesuksella on huumorintajua. Maria ja Johannes seuraavat tilannetta kauempaa, samoin Pietari ja Juudas.

Seuraavassa kohtauksessa Pilatuksen vaimo Claudia näkee painajaista. Maininta Pilatuksen vaimosta löytyy Matteuksen evankeliumin jakeesta (Matt.26:19):

Kun Pilatus istui tuomaristuimellaan, hän sai vaimoltaan sanan: Älä tee mitään sille pyhälle miehelle. Näin hänestä viime yönä pahaa unta.

Matteus ei kuitenkaan mainitse vaimon nimeä. Emmerichin näyssä vaimon nimi on Claudia kuten myös elokuvassa. Claudiata näyttelee Claudia Gerini. Claudia on roomalainen, mutta hän on kuitenkin hämmästyttävän hyvin perillä Jeesuksen jumaluudesta. Claudia osoittaa jo tässä vaiheessa suurta huolta Jeesusta kohtaan. Roomalainen sadanpäämies tulee kertomaan Jeesuksen vangitsemisesta. Pilatus toteaa siihen: "Fariseukset todella vihaavat häntä." Fariseusten vihan syytä ei pohdita.

Seuraavaksi Jeesus viedään ylipappien eteen. Gibson seuraa synoptisia evankeliumeita, jotka kertovat Jeesuksen joutuneen suoraan Kaifaksen eteen, toisin kuin Johanneksen evankeliumi kertoo Jeesuksen joutuneen ensin Hannaksen eteen. Epämiellyttävän näköinen ylipappi katsoo halveksivasti Jeesusta ja kysyy: "Oletko sinä Jeesus Nasaretilainen?" Mies on selvästikin Hannas. Koko elokuvan ajan Hannas on vihamielinen ja tuntee Jeesusta kohtaan. Ylimmäinen pappi Kaifas on sen sijaan pilkallinen ja hymyilee jokaisesta Jeesuksen saamasta nyrkin iskusta. Hannas ei juuri

¹³⁷ Brentano 2003, 74-75.

hymyile elokuvan aikana. Gibson kuvaa Hannaksen ja Kaifaksen juuri päinvastoin kuin Emmerich. Lisäksi Gibson on yhdistänyt Hannaksen ja Kaifaksen samaan kohtaukseen. Ylipapit yrittävät saada Jeesuksen puhumaan. Tapahtumat etenevät Johanneksen evankeliumin jakeiden (Joh.18:19–23) mukaan:

19. Ylipappi kysyi Jeesukselta hänen opetuslapsistaan ja opetuksestaan. 20 Jeesus vastasi: Minä olen puhunut julkisesti, koko maailman kuullen. Olen aina opettanut synagogissa ja temppelissä, kaikkien juutalaisten kokoontumispaikoissa. Salassa en ole puhunut mitään. 21 Miksi sinä minulta kysyt? Kysy kuulijoiltani, mitä olen heille puhunut. He kyllä tietävät, mitä olen sanonut. 22 Jeesuksen vastattua näin yksi lähellä seisovista vartijoista löi häntä kasvoihin ja sanoi: Noinko sinä vastaat ylipapille? 23 Jeesus sanoi miehelle: Jos puhuin väärin, osoita, mikä puheessani oli sopimatonta. Jos taas puhuin oikein, miksi lyöt minua?

Jeesusta kuulustellaan uudelleen ja todistajia pyydetään antamaan lausuntonsa. Jeesusta syytetään taikuudesta ja liitosta paholaisen kanssa. Asiat käännetään täysin pääläelleen. Saatana vaikuttaa Jeesuksen vastustajissa, kun nämä puolestaan syyttävät Jeesusta liitosta Saatanan kanssa. Eräs ylipapeista syyttää Jeesusta hyökkäyksestä temppeliä vastaan. Hyökkäys temppeliä vastaan selittää hyvin vähän juutalaisten vihaa, koska kuitataan muutamalla lauseella oikeudenkäynnin aikana. Temppeliä vastaan hyökkääminen vaikuttaisi olleen todellinen ylipappien motiivi surmata Jeesus kuten Markuksen evankeliumin jae (Mark.14:58) mainitsee.¹³⁸ Elokuvassa siihen palataan vain kerran, kun Kaifas tulee pilkkaamaan Jeesusta ristillä. Koska todistelut ovat ristiriitaisia, Kaifas hermostuu: “Tämä mies on lumonnut teidät! Joko todistakaa hänen rikoksensa tai olkaa hiljaa!” Nämä Kaifaksen sanat eivät esiinny evankeliumeissa tai Emmerichillä. Kaikki ovat Gibsonin omaa kuvausta.

Kaksi neuvostonjäsenistä protestoivat. He haukkuvat oikeudenkäyntiä häpeälliseksi ja heidät saatetaan väkisin pois. Toinen heistä huutaa mennessään “Tämä on oikeuden irvikuva!” Gibson ei esitä kaikkia fariseuksia ja ylipappeja tekopyhinä raakalaisina, mutta kaksi protestoijaa unohtuu pian mielestä. Protestoivien fariseusten nimiä ei mainita, mutta lopputeksteissä ainakin mainitaan Nikodeemus. Kaiketi hän on toinen protestoijista. Gibson kuvaa Kaifasta eri tavoin kuin Emmerich. Emmerich kuvaa Kaifaksen julmaksi ja täynnä raivoa olevaksi.¹³⁹ Gibson vie Kaifaksen hahmoa syvemmälle kuin evankeliumit ja toiseen suuntaan kuin Emmerich. Gibson kuvaa

¹³⁸ Sanders 1985, 293.

¹³⁹ Brentano 2003, 88.

koko elokuvan ajan Kaifasta kieron huumorintajun omaavaksi Jeesuksen pilkkaajaksi. Kaifas ei osoita minkäänlaista sääliä Jeesusta kohtaan. Gibson ei juuri selvitä Kaifaksen absurdia vihaa Jeesusta kohtaan.

Kaifas kysyy: “Etkö vastaa mitään syytöksiin?” Gibson seuraa Matteuksen evankeliumia jakeessa (Matt.26:63) “Silloin ylipappi sanoi hänelle: Minä vannotan sinua elävän Jumalan nimessä: sano meille, oletko sinä Messias, Jumalan Poika?” Kaifas hymyilee pilkallisesti ja odottaa vastausta. Jeesus vastaa pitkälle Matteuksen evankeliumin jakeen (Matt.26:64) mukaan: “Ja minä sanon teille: vastedes te saatte nähdä Ihmisen Pojan istuvan Voiman oikealla puolella ja tulevan taivaan pilvien päällä.” Jakeen ensimmäinen lause on vain jätetty pois. Kaifas järkyttyy syvästi eikä usko kuulemaansa. Kaifas repäisee vaatteensa kuten Matteuksen evankeliumin jae (Matt.26:65) kertoo:

Silloin ylipappi repäisi vaatteensa ja sanoi: Hän herjaa Jumalaa. Mitä me enää todistajia tarvitsemme! Kuulittehan, miten hän herjasi.

Kaifas kysyy kansalta, mikä on heidän tuomionsa. Vastauksena kuuluu: kuolema. Jumalanpilkka on ainut syy, joka elokuvassa esitetään Jeesuksen kuoleman syyksi, vaikka yksittäinen viittaus Jeesuksen temppelevihaan löytyykin. Kohtauksen ironia perustuukin siihen, että juutalaiset syyttävät Jeesusta samasta jumalanpilkasta, johon he itse syyllistyvät.

Emmerich kuvaa demonien ja Saatanan voiman täyttävän huoneen kuin helvetin portit olisivat avautuneet. Demonit menevät juutalaisten sisälle tai asettuvat pään päälle tai olkapäille. Jopa Emmerich itse valittaa kuinka vaikeaa on todistaa näyt demoneista tosina niille, jotka eivät ymmärrä.¹⁴⁰ Täten ei ole yllättävää, että Gibson on jättänyt demonit pois kohtauksesta. Kohtauksen uskottavuus olisi muutoin voinut kärsiä. Kuitenkin Gibson on onnistunut luomaan hetkeksi ahdistavan tunnelman huoneeseen, kun ihmisten kasvot muuttuvat vihamielisiksi alun hämmennyksen jälkeen. Pahamaineinen tunnelma muuttuu taas melankoliseksi, kun musiikki vaihtuu molliksi. Surumielinen tunnelma välittyy hyvin, kun on täysin selvää, että valtaosa kansasta on hylännyt Jeesuksen. Toki joitain demonisia kuvauksia juutalaisista on edelleen nähtävillä. Juudaksen edessä eräs hampaaton juutalainen nauraa kuin piru nähdessään Jeesuksen pahoinpitelyn. Kuvaus muistuttaa pitkälti kirkon keskiaikaista uskomusta siitä, että juutalaiset ovat pa-

¹⁴⁰ Brentano 2003, 92-93.

holaisen vallassa ja siksi ilkeännäköisiä.¹⁴¹ Tämä on kuitenkin vähäistä verrattuna Emmerichin kuvaukseen paikasta helvetin esikartanona. Vaikka Saatana ei ilmaannu näkyvästi kohtaukseen, paha on jollain tavalla läsnä. Kun Kaifas ja ylipapit poistuvat, sotilaat ja jopa paikalla olevat tavalliset juutalaiset lyövät nyrkillä Jeesusta kasvoihin.

Pietari joutuu paniikkiin ja yrittää paeta. Matkalla Pietari kieltää Jeesuksen kolmesti, kun kolme eri juutalaista ahdistelee häntä. Viimeinen juutalainen on naispuolinen palvelijatar, mutta Pietari pelkää häntäkin. Jeesus katsoo Pietaria ja tämä muistaa Jeesuksen sanat. Seuraa lyhyt takauma pääsiäisateriakeskustelusta, jossa Jeesus ennustaa näin tapahtuvan. Pietari itkee ja pakenee Marian syliin. Kuten aikaisemmin totesin, Gibsonin katonlinen näkemys tulee esille Pietarin nimittäessä Mariaa äidiksi.

Koko juutalaisten oikeudenkäyntijärjestelmä esitetään epäilyttävänä, jo siitä syystä, että oikeudenkäynti tapahtuu yöllä. Kaksi fariseusta uskaltaa jopa kritisoida epäoikeudenmukaista oikeudenkäyntiä. Vaikka nämä kaksi juutalaista on esitetty positiivisessa valossa, he vahvistavat oikeudenkäynnin farssimaista luonnetta. Oikeudenkäynti on täysin julkinen, ja väkivaltaa käytetään jo ennen kuin mitään tuomiota on langetettu. Juutalainen tuomioistuim on päinvastainen kuin roomalainen tuomioistuim, jossa Pilatus tutkii todisteet tarkkaan eikä Jeesusta pahoinpidellä kesken oikeudenkäynnin. Juutalaisoikeudenkäynti esitetään sellaisena, että Jeesuksen syyllisyys on päätetty jo etukäteen. Oikeudenkäynti muistuttaa Stalinin Neuvostoliiton näytösoikeudenkäyntejä. Kaikki syytetyt tuomitaan. Ensin päätetään, kuka on syyllinen, ja sitten esitetään todisteet syyllisyydestä.

Gibson ei esitä, että vain juutalaiset johtajat halveksisivat Jeesusta, vaan tavallinen kansa käy halventamassa Jeesusta erinäisillä syytteillä. Kun Kaifas repii vaatteensa, koko huoneessa oleva väki vaatii kuolemantuomiota Jeesukselle. Kun tuomio on langetettu, fariseukset, sotilaat ja tavallinen kansa käyvät pahoinpitelemässä Jeesusta. Kohtaus ei kuitenkaan ole niin juutalaisvastainen kuin se olisi voinut olla, jos Gibson olisi kuvannut Emmerichin tavoin, että demonit valtaavat väkijoukon.

¹⁴¹ Myllykoski & Lundgren 2005, 233.

5.4 Kappale 4, minuutit 30–36

Kun ylipapit aikovat poistua, Juudas tulee heidän luokseen. Gibson seuraa kohtauksessa Matteuksen evankeliumin jakeita (Matt.27: 3-5):

3 Kun Juudas, Jeesuksen kavaltaja, näki että Jeesus oli tuomittu kuolemaan, hän katoi tekoaan. Hän vei saamansa kolmekymmentä hopearahaa takaisin ylipapeille ja vanhimmille 4 ja sanoi: Tein väärin, kun kavalsin viattoman veren. Mutta he vastasivat: Mitä se meitä liikuttaa? Omapa on asiasi. 5 Silloin Juudas paiskasi rahat temppeleihin, meni pois ja hirttäytyi.

Juudas ei mene suoraan hirttäytymään kuten Matteus kertoo, vaan Gibson seuraa kappaleessa neljä Emmerichin kuvaamaa Juudaksen epätoivoa. Juudas on elokuvassa eräänlainen hyväuskoinen typerys, joka ei ymmärrä petoksensa pahuutta, ennen kuin se on aivan liian myöhäistä. Juudas ei nauti Jeesuksen kärsimyksistä, mutta on syypää niihin. Emmerich ei kuitenkaan sääli Juudasta, vaan kuvaa Juudaksen olevan täysin Saatanan vallassa.¹⁴² Muut evankeliumit eivät valaise Juudaksen motiiveja, mutta Johannes väittää Juudaksen motiivin olleen raha.¹⁴³ Juudas on elokuvan suurin häviäjä ja hänestä on tehty kaikin puolin vastenmielinen hahmo. Jos Juudas on täydellisesti Saatanan vallassa, miten on juutalaiskansan laita, joka huutaa kuolemaa Jeesukselle? Juutalaiset eivät kadu murhanhimoaan edes silloin, kun Jeesus on hakattu veriseksi massaksi roomalaisten käsittelyssä.

Elokuva seuraa Juudaksen piinaa Emmerichin kuvaamalla tavalla. Juudaksen katumus on häpeään ja kieltämiseen liittyvää kauhua. Emmerich antaa ymmärtää, ettei kyse ole aidosta katumuksesta. Matteuksen evankeliumin kreikankielisestä katumukseen viittavasta sanasta tutkijat eivät sen sijaan ole yksimielisiä, onko katumus aitoa vai ei.¹⁴⁴ Emmerich kertoo Juudaksen pakenevan Saatanan kannoillaan. Juudas ei halua palata Jeesuksen luo pyytämään anteeksiantoa tai rukoilemaan Jumalan armoa, vaan hän pakenee häpeissään rikosta. Saatanan syyttää häntä ja piinaa, mikä johtaa lopulta Juudaksen itsemurhaan.¹⁴⁵ Sen sijaan, että Juudas olisi pyytänyt anteeksiantoa Jeesukselta, hän pakenee pimeyteen.

Kohtauksen alussa Juudas istuu yksin pimeässä ja masentuneena. Hän saa pian juutalaislapset kimppuunsa. Lapset väittävät Juudaksen olevan kirottu, ja pian lasten kasvot muuttuvat demonisiksi. Lapset ovat joko

¹⁴² Brentano 2003, 70.

¹⁴³ Cane 2005, 28.

¹⁴⁴ Cane 2005, 48.

¹⁴⁵ Brentano 2003, 107-109.

riivattuja tai lapsiksi naamioituneita demoneita. Asia ei tule selväksi kohtauksessa. Emmerichin kuvaus oletetusta näkymättömästä takaa-ajosta on muuttunut Gibsonin elokuvassa konkreettiseksi. Emmerich ei kuvaa yhtä konkreettisesti Juudaksen piinaa tai väitä juutalaislasten muuttuneen demoneiksi. Pahan riivaamat lapset ajavat Juudasta takaa autiomaassa ja Saatana on heidän keskellään.

Kun näkyvä piina loppuu, Juudas löytää köyden ja hirttää itsensä. Se on hirvittävä rangaistus Jumalan Pojan kavalluksesta. Juudas on elokuvan ainoa henkilö, jota rangaistaan hyvin pian. Juudas ei enää Jeesuksen kavallettuaan antaudu Saatanan palvelukseen, mutta maksaa rikoksestaan hengellään. Tästä huolimatta suurin konna ei ole Juudas, vaan juutalaiset ylipapit ja fariseukset.

5.5 Kappale 5, minuutit 36–42

Seuraava kappale alkaa kohtauksella, jossa Claudia rukoilee Pilatusta säästämään Jeesuksen, koska pitää häntä pyhänä. Claudia uskoo Jeesuksen tuomitsemisen vain aiheuttavan hankaluuksia. Pilatus vastaa, että suurimmat ongelmat ovat tämä kurja provinssia ja väkijoukko ulkona. Hänen ongelmansa johtuvat juutalaisesta kansanjoukosta.

Jeesus tuodaan Pilatuksen temppelin sisäpihalle. Pilatus näkee Jeesuksen ja järkyttyy. Emmerich kuvaa Pilatuksen järkyttyvän, kun hän näkee, kuinka huonosti julmat juutalaiset ovat käsitelleet Jeesusta.¹⁴⁶ Kuvauksessa Pilatus haukkuu juutalaiset johtajat vangin huonosta kohtelusta, mutta Gibson lyhentää Pilatuksen dialogia vain toteamukseen: “Rankaisetteko aina ennen tuomiota?” Kaifas vastaa: “Jos tämä ei olisi pahantekijä, emme olisi antaneet häntä sinun käsiisi.” Katsojille on selvää, että juutalaiset ylipapit valehtelevat.

Pilatuksen terävä kielenkäyttö antaa kuvan juutalaisten nurinkurisesta ja epäoikeudenmukaisesta laista, jossa ensin rangaistaan ja sitten tuomitaan. Juutalaiset kansanjohtajat kuvataan kaikin tavoin epäoikeudenmukaisiksi. Sinänsä se ei ole yllättävää, koska yksi pahuuden merkki on mielivalta. Emmerich vie kuvauksen pidemmälle. Hän kuvaa Pilatusta varsin positiivi-

¹⁴⁶ Brentano 2003, 115.

sessä valossa ja Pilatus kumoo osan juutalaisten syytöksistä suoranaisin valheinä.¹⁴⁷

Gibson seuraa Johanneksen evankeliumia kuvatessaan juutalaisten reaktioita kuten näemme jakeesta (John. 18:30). Juutalaiset ylipapit ovat kansan tukemina tulleet vaatimaan Jeesukselle kuolemantuomiota. Tämä on Pilatukselle suuri hämmästyksellinen. Pilatus on ymmällään kuin kuolemantuomio olisi jotain tavatonta. Jo tässä kohtaa kuvaus, mikä on myös evankeliumeille tuttu, antaa Pilatuksesta väärän kuvan. Pilatus vaikuttaa siltä, kuin hän ei olisi ennen kuolemantuomioita edes langettanut. Myös evankeliumit suhtautuvat Pilatukseen myönteisesti. Ainoastaan Luukkaan evankeliumi mainitsee jakeessa (Luuk.13:1):

Juuri siihen aikaan Jeesuksen luo tuli ihmisiä, jotka kertoivat Pilatuksen surmauttaneen uhraamaan tulleita galilealaisia, niin että heidän verensä oli sekoittunut uhrieläinten vereen.

Juutalaiset ylipapit kieroilevat Pilatuksen kustannuksella Jeesuksen päänmenoksi. Pilatus on Johanneksen evankeliumin tapaan juutalaisten pompoteltavana, vaikka Gibson kuvaakin Pilatuksen äkäiseksi ja puoliaan pitäväksi. Elokuvasssa ei kuitenkaan näy merkkiäkään pelosta Pilatusta kohtaan, vaikka Gibson väittää sen olevan läsnä.¹⁴⁸ Päinvastoin; myöhemmin juutalaiset nauravat Pilatukselle, kun Kaifas kysyy kansalta, eikö se kunnioita Rooman hallitsijaa. Ajatus on täysin absurdi, kun otetaan huomioon, että Pilatus mestautti tuhansia juutalaisia.¹⁴⁹ Tuskin kukaan olisi uskaltanut nauraa tyrannille, jolla olisi valta mestauttaa heidät. Juutalaiset ylipapit väittävät, että Jeesus on kieltänyt maksamasta veroja keisarille kuten Luukkaan evankeliumi jakeessa (Luuk.23:2) esittää. Tämä herättää Pilatuksen huomion. Ongelma ei ole enää juutalaisten sisäinen, vaan koskettaa Rooman hallintoa. Syyte on tietenkin valhetta. Ylipapeille onkin ominaista lahjusten antaminen ja petos.

Pilatus kääkee sotamiesten tuoda Jeesuksen kuulusteltavaksi. Kuulustelu seuraa pitkälle Johanneksen evankeliumia jakeissa (Joh.18:28–38). Pilatus toteaa kuulustelun aikana, että juutalaiset ylipapit ja kansa ovat luovuttaneet Jeesuksen hänelle. Pilatus ihmettelee kovasti, miksi juutalaiset haluavat Jeesuksen kuolevan. Jeesus todistaa Pilatukselle olevansa kunin-

¹⁴⁷ Brentano 2003, 116-117.

¹⁴⁸ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 13-14.

¹⁴⁹ Perry & Schweitzer 2004, 11.

gas. Kaikki, jotka kuulevat totuuden, kuulevat hänen äänensä. Merkille pantavaa myös on, että Jeesus osaa vastata Pilatukselle latinaksi. On epätoimennäköistä, että Jeesus olisi osannut latinaa, koska Jeesus ei kuulunut yläluokkaan. Virallinen kieli juutalaisten ja roomalaisten välillä on ollut tosiasiassa kreikka eikä latina.¹⁵⁰ Elokuvassa roomalaiset kuitenkin puhuvat latinaa niin keskenään kuin juutalaisten kanssa. Vielä hämmästyttävämpää on, ettei latina ole Antiikin Rooman aikainen latina, vaan keskiajan kirkkolatina.¹⁵¹ Jos latina on Gibsonille ja muille vanhoilliskatolisille pyhä kieli, ei ole yllätys, että Jeesus puhuu latinaa. Gibsonille on vieras ajatus, että jumalanpalvelusta pidettäisi muulla kielellä kuin kirkkolatinaksi.

Pilatus saa selville Jeesuksen olevan galilealainen kuten Luukkaan evankeliumi kertoo jakeissa (Luuk.23:6–12). Pilatus lähettää Jeesuksen Herodeksen luo. Kaifas protestoi, mutta ei voi kumota päätöstä.

5.6 Kappale 6, minuutit 42–50

Emmerich kuvaa Herodeksen haureelliseksi, joka pitää siskonsa tytärtä vaimona. Emmerich myös kuvaa, kuinka Herodes määrää Johannes Kastajan mestattavaksi tyttärensä pyynnöstä. Herodes moittii tuojia Jeesuksen huonosta kohtelusta, käskee tuojien siistiä Jeesusta ja vertaa heitä teurastajiin.¹⁵² Tämän Gibson on jättänyt pois. Emmerich kuvaa, että Herodes tuntee pientä katumusta ja kauhua Jeesuksen läsnäolosta.

Kohtauksessa Herodeksen ympärillä on häntä koskettelevia miehiä, jotka hän sysää irti itsestään. Herodes esitetään naisellisena ja homomaisena hahmona. Herodes kyselee Jeesukselta kaikenlaista, mutta Jeesuksen ollessa hiljaa hän nauraa ja toteaa tämän olevan pelle eikä rikollinen. Herodes toivoo Jeesukselle narrinkohtelua. Hän lähettää Jeesuksen takaisin Pilatukselle. Emmerich kuvaa, että Herodes lähettää Jeesuksen mukaan sotilaita, jotka kohtelevat Jeesusta huonosti, koska Herodes kehotti antamaan hänelle

¹⁵⁰ Berlin & Magness 2004
(http://www.archaeological.org/pdfs/papers/Comments_on_The_Passion.pdf).

¹⁵¹ Howard
(<http://www.texascatholic.com/default.asp?NodeId=921>).

¹⁵² Brentano 2003, 125.

narrin kohtelun.¹⁵³ Tämän jälkimmäisen kuvauksen Gibson on jättänyt pois. Herodeksen sotilaita tai heidän käytöstään ei kuvata.

Gibson kuvaa Herodeksen lihavana, lapsellisena ja homoseksuaalina. Homojärjestöt ovat syyttäneet Gibsonia homovastaisuudesta myös tässä elokuvassa.¹⁵⁴ Herodes lähinnä haastaa Jeesuksen ja haluaa tuoda esille oman yliverlaisuutensa, mutta toteaa lopuksi Jeesuksen olevan vain pelle eikä mikään kuninkaallinen.

Kun kumpikaan Rooman asettamista virallisista hallitsijoista ei halua tuomita Jeesusta, juutalaisten johtajien juonittelu jatkuu. Emmerich kuvaa, kuinka fariseukset pelottelevat kansaa Jeesuksen kostolla, jos hänet päästettäisiin vapaaksi. He sanovat, että Jeesus kääntyisi roomalaisten puoleen ja hävittäisi juutalaisten asuinsijat. Samalla Emmerich kuvaa, että juutalaiset sotilaat pahoinpitelevät Jeesusta matkalla takaisin Pilatuksen luo.¹⁵⁵ Nämä kuvaukset Gibson on jättänyt pois.

Gibsonin kuvaus siirtyy takaisin Pilatuksen huoneeseen. Seuraavassa kohtauksessa Pilatus avautuu Claudialle. Hän kysyy vaimoltaan, mistä totuuden voi tuntea. Pilatus ei vaikuta olevan päättäväinen ja julma hallitsija, jollaisena antiikintutkijat hänet tuntevat. Claudia tuntee totuuden, mitä Pilatus on vasta etsimässä. Emmerich kuvaa näyissään, että Claudia näkee unia Jeesuksesta. Claudia näkee Jeesuksen syntymän, lasten murhan, paon Egyptiin ja väläyksiä Jeesuksen julistustyöstä. Näiden näkyjän jälkeen Claudia tietää, että Jeesus on pyhä. Claudia tuntee myös Jeesuksen valtavan rakkauden ja näkee ennalta Jeesuksen kärsimyksen.¹⁵⁶ Gibson ei valota elokuvassaan, mistä Claudia on tietonsa saanut. Siitä huolimatta Claudia esitetään hyvin sympaattiseksi, joka säälii Jeesusta.

Emmerich antaa myös kritiikkiä Pilatusta kohtaan. Pilatus kuvataan mieheksi, joka on ylpeyttä ja ilkeyttä täynnä eikä epäröinyt toimia epäoikeudenmukaisesti. Pilatus on hyvin taikauskoinen ja uhraa monille jumalille, jotta nämä auttaisivat häntä. Lisäksi Pilatus pohtii mahdollisuutta, että Jeesus on hänen jumaliensa vihollinen ja hänen kuolemansa olisi jumalille

¹⁵³ Brentano 2003, 126-127.

¹⁵⁴ Mel Gibson Biography

(<http://www.quotemonk.com/authors/mel-gibson/biography-profile.htm>).

¹⁵⁵ Brentano 2003, 128.

¹⁵⁶ Brentano 2003, 122.

voitto.¹⁵⁷ Pilatus on pelkuri, joka turvautuu jumaliin vaikean paikan tullen. Kun Jeesus on ruoskittu ja kansa huutaa Jeesukselle kuolemaa, Pilatus pakenee sisäpalatsiin kysymään jumalilta neuvoa.¹⁵⁸ Vastaavasti, kun Jeesus on jo tuomittu kuolemaan, Pilatus horjuu todellisen Jumalan edessä ja jatkaa epäjumaliensa palvelemista.¹⁵⁹ Pilatus horjuu vielä silloinkin kun kuulee roomalaiselta sotilalta Jeesuksen ylösnousemuksesta. Hän pelästyy uutisia Jeesuksen ylösnousemuksesta, mutta kieltäytyy uskomasta sitä. Sitten hän käy uhraamassa jumalille.¹⁶⁰ Gibson ei tartu yhteenkään näistä Emmerichin kuvauksista. Pilatus ei harjoita mitään uskontoa, niin kuin eivät muutenkaan roomalaiset. Pilatus ei rukoile jumalia, ei uhraa niille eikä harjoita muitakaan pakanallisia riittejä. Pilatuksesta olisi voinut tehdä epäjumalien palvelijan. Jos Gibson kutsuu Englannin kuningas Edward Pitkäjalkaa pakanaksi mustamaalatessaan häntä, miksei hän tehnyt samaa Pilatukselle? Gibson halusi pitää Pilatuksen avoimena etsijänä, jolla ei ole uskonnollista vakaumusta. Pilatuksen myönteinen kuva kärsisi kolahduksen, jos hän vuodattaisi eläinten verta pakanajumalille. Tosin se ei yksistään riittäisi kumoamaan ongelmallista oikeudenkäyntiä Jeesusta vastaan, koska todellinen mahtimies on vain juutalaisten sätkynukke.

Pilatuksen motiivit tuomita Jeesus on esitetty elokuvassa lähinnä poliittisina. Tosin Pilatuksen vaimo Claudia saa miehensä epäröimään, koska vaimo uskoo Jeesuksen olevan pyhä. Pilatus kertoo Kaifaksen aloittavan kapinan, jos hän ei tuomitse Jeesusta. Emmerich taas kuvaa Saatanan kiusaavan Pilatusta. Pilatus on äärimmäisen taikauskoinen. Hän on ylpeä ja kova.¹⁶¹ Gibson on jättänyt tämän pois. Gibsonin Pilatus on nöyrä totuudenetsijä, jolta ovat loppuneet vastaukset. Pilatus ei kysele vastausta jumalilta, vaan vaimoltaan, joka näyttäytyy kristittyinä.

Sadanpäämies Abenadar tulee ilmoittamaan, että Herodes lähetti Jeesuksen takaisin. Samalla hän vaatii lisäjoukkoja, koska juutalaisten kansannousu on alkanut. Roomalaiset ovat aivan kuin hätää kärsimässä vihaisen juutalaiskansan painostuksessa. Sorretun ja sortajan roolit ovat käännetty.

¹⁵⁷ Brentano 2003, 123-124.

¹⁵⁸ Brentano 2003, 145.

¹⁵⁹ Brentano 2003, 155.

¹⁶⁰ Brentano 2003, 245-246.

¹⁶¹ Brentano 2003, 123.

Seuraavassa kohtauksessa Pilatus alkaa jo pelätä kansanjoukkoa. Hän on Johanneksen evankeliumin tavoin avuton toimimaan vastoin juutalaisten tahtoa. Hän sanoo, ettei Herodes pidä Jeesuksesta syyllisenä eikä hänkään. Kuvaus on sama kuin Emmerichillä.¹⁶² Kansa raivostuu ja alkaa huutaa. Roomalaiset sotilaat komennetaan hillitsemään vihaista väkijoukkoa. Kaifas alkaa pilkata Pilatusta. Hän sanoo kansalle: “Hiljaa! Vai ettekö kunnioita Rooman provinssoria?” Kansa nauraa vaikka roomalaiset sotilaat ovat asettuneet kilpimuriin. Tätä kuvausta ei löydy Emmerichiltä. Viimeistään tässä kohdassa voi oikeutetusti kysyä, onko Pilatuksella mitään uskottavuutta elokuvassa julmana roomalaishallitsijana. Kaifas ja kansa eivät näytä pelkäävän edes roomalaisia sotilaita. Kuitenkin Gibson väittää Pilatuksen pelon olevan läsnä elokuvassa. Juutalaiset johtajat ovat lumonneet kansan omien tarkoitusperiensä mukaiseksi.

Pilatus antaa kansalle vaihtoehdon kuten evankeliumit ja Emmerich kuvaavat. Esille tuodaan Barabbas, ryöväri ja murhaaja. Kaifas yllyttää kansaa päästämään Barabbaan vapaaksi Jeesuksen sijasta. Pilatus ei usko korviaan. Roomalainen sotapäällikkö Abenadar on yhtä hämmästynyt. Claudia on syvästi järkyttynyt. Toisin sanoen koko roomalainen eliitti on järkyttynyt juutalaisten valinnasta. Pilatus kysyy asiaa uudestaan, mutta Kaifas ja kansa pysyvät kannassaan. Pilatus kysyy evankeliumien tavoin: “Mitä minun on tehtävä Jeesukselle? Ristiinnaulitse! Kaifas yllyttää kansaa. Pilatus katsoo Claudiaa ja kieltäytyy: Ei! Kuritettuani hänet päästän!” Vieläkään Pilatus ei anna periksi juutalaisten tahdolle. Hän määrää Jeesukselle kuritusrangaistuksen. Pilatus kääkee sadanpäämiestä varmistamaan, että rangaistus on ankara, jotta kansan verenhimo tyydyttyisi.

¹⁶² Brentano 2003, 130.

5.7 Kappale 7, minuutit 50–60

Jeesus viedään kuritettavaksi. Roomalaiset sotilaat puhuvat kirkkolatinaa, mutta keskustelua ei ole tekstitetty. Keskustelun sisältö ei ole yllättävä. Sotilaat pilkkaavat Jeesusta ja puhuttelevat häntä kuninkaaksi. Suurin osa heistä kuvataan yksinkertaisiksi ja väkivaltaisiksi.

Roomalaiset sotilaat kuvataan sivistymättömiksi ja keltahampaisiksi raakalaisiksi. Emmerich kuvaa heitä hyvin negatiivisesti kuten Gibsonkin. Emmerich kertoo myös, että juutalaiset tahtovat tulla väkivallasta kylläiseksi ja siksi lahjovat roomalaiset sotilaat.¹⁶³ Gibson ei lähde samalla linjalle. Roomalaiset ovat saaneet käskynsä Pilatukselta, mutta he täyttävät rangaistuksen liioitellusti. Taustalla Kaifas, muut ylipapit ja fariseukset seuraavat Jeesuksen hakkaamista. Maria, Maria Magdalena ja Johannes seuraavat väkijoukosta Jeesuksen kärsimysnäytelmää. Jeesusta hakataan kepeillä. Lähes jokainen lyönti näytetään erikseen.

Saatana ilmestyy juutalaisten ylipappien keskelle. Tämä luo mielikuvan juutalaisista Saatanan käytyreinä. Johanneksen evankeliumissa on jo nähtävillä lausahdus, jossa Jeesus väittää juutalaisten olevan lähtöisin Saatanasta.¹⁶⁴ Keskiajalla uskottiin, että juutalaiset olivat Saatanan juoksupoikia, jotka saivat manipuloitua Pilatuksen. Kohtaus palauttaa takaisin keskiaikaiset ennakkoluulot.¹⁶⁵ Tämä kuvaus ei löydy Emmerichiltä, joten Gibson on halunnut näyttää erikseen Saatanan kulkevan juutalaisten johtomiesten keskellä. Eri asia on, voidaanko kuvausta pitää kovin antisemitistisenä, koska joukossa on myös roomalaisia sotilaita. Varmaa kuitenkin on, että juutalaiset johtajat ovat täysin Saatanan vallassa. Gibson pyrkii tulkitsemaan elokuvaansa tältä pohjalta. Ylipapit eivät naura nähdessään Jeesusta hakattavan, mutta eivät osoita minkäänlaista katumusta. Roomalaiset sotilaat sen sijaan nauttivat Jeesuksen pahoinpitelystä. Jeesusta lyödään luke-mattomia kertoja ja hän kaatuu polvilleen tolpan juureen, johon hänet on kahlittu. Juutalaiset kyllästyvät lopulta kidutuksen katseluun ja poistuvat ennen toista kidutusvaihetta. Kun kepeillä hakkaaminen loppuu, Jeesus saa ylimääräisiä voimia ja nousee ylös. Roomalaiset sotilaat hämmästyvät, ja

¹⁶³ Brentano 2003, 135.

¹⁶⁴ Myllykoski & Lundgren 2005, 102.

¹⁶⁵ Perry & Schweitzer 2004, 12.

kiduttajien esimieskin nousee hämmästyksissään pöytänsä takaa seisomaan. Yksi roomalaisista sotilaista pilkkaa kiduttajia, koska he eivät ole onnistuneet murtamaan Jeesusta.

Esimies antaa käskyjä, ja paljon kammottavampia kidutusvälineitä otetaan esiin. Eräs niistä on ruoska, johon on kiinnitetty metallikoukkuja. Kun toinen roomalainen kiduttaja esittelee ruoskaa Jeesukselle, Maria kauhistuu. Esimerkkinä ruoskan tehosta roomalainen sotilas iskee sillä esimiehen pöytään. Ruoska repii puupaloja pöydästä. Näin ollen katsojalle ei jää mitään epäselvää, millaista jälkeä ruoska tekee ihmislihassa. Esimiehen käskystä uusi ruoskintavaihe alkaa. Jeesuksen ihoon tulee syviä haavoja ja liha irtoaa. Kohtaus on kenties elokuvan järkyttävin. Saatana kävelee sotilaiden lomassa. Hänellä on lapsi sylissään. Lapsi ja Saatana virnuilevat Jeesukselle. Emmerichillä ei ole tällaista kuvausta. Huomionarvoista on, että Gibson kuvaa lapsia joko riivatussa tilassa tai Saatanan sylivauvoina Gibson kuvaa kidutusta pitkälle samoin kuin Emmerich. Suurin ero on siinä, että sadanpäämies Abenadar tulee keskeyttämään kidutuksen. Emmerich taas kertoo, että sokea mies, jonka Jeesus on parantanut, uhkaa sotilaita teräaseella, jolloin sotilaat lopettavat kidutuksen.¹⁶⁶

5.8 Kappale 8, minuutit 60–65

Järkyttynyt sadanpäämies Abenadar tulee keskeyttämään kidutuksen ja käskee sotilaiden viedä Jeesuksen pois. Joka puolelle tapahtumapaikkaa jää verta. Maria ja Maria Magdalena pyyhkivät Jeesuksen veren. Roomalaiset laittavat orjantappurakruunun Jeesuksen päähän ja pilkkaavat Jeesusta kuten Johannes evankeliumi kuvaa jakeessa (Joh.19:2-3). Magdalena muistelee omaa elämäänsä. Takauma viittaa Johanneksen evankeliumin jakeisiin (Joh.8:3–11) aviorikkojanaisesta. Nainen aiotaan kivittää, mutta Jeesus pelastaa hänet sanomalla: “Se teistä, joka ei ole tehnyt syntiä, heittäköön ensimmäisen kiven.” Kohtauksen taustalla fariseukset pudottavat kivet maahan ja poistuvat, mutta dialogia ei ole. Jeesuksen hahmo mystifioidaan ja hänen jumalallinen auktoriteettinsa tuodaan esille kamerakulmavalinnalla. Kun nainen ryömii Jeesuksen jalkojen juureen, vain Jeesuksen jalat näy-

¹⁶⁶ Brentano 2003, 132-137.

tetään. Tämän selvemmin jumallista auktoriteettia ei olisi voitu tuoda esille. Samalla osoitetaan, ketkä ovat Jeesuksen todellisia vihollisia.

Maria Magdaleenasta on Jeesuksen seuraaja, koska kohtasi jumalallisen voiman. Kohtauksen lopussa Maria Magdaleena ja Maria pyyhkivät liinoilla Jeesuksen verta. Veriset liinat ovat tärkeitä katolisessa mystiikassa. Katolinen verimystiikka on koko ajan läsnä. Gibson näyttää huolella katoliseen traditioon sopivat kohtaukset, jotka selittävät miten Torinon käärinliinat syntyivät. Veri on väkivallan seurausta, mutta Gibsonille se on myös pelastuksen symboli. Ilman Jeesuksen veren vuodattamista pelastustakaan ei olisi. Sen piti siis tapahtua. Tästä ei kuitenkaan seuraa, että Jeesuksen veren vuodattajat olisivat syyttömiä. Tähän ristiriitaan Gibson ei ole antanut vastausta.

5.9 Kappale 9, minuutit 65–69

Jeesus tuodaan erittäin pahoin hakattuna juutalaisten eteen. Pilatus järkyttyi aivan kuin ei olisi nähnyt vastaavaa. Myös roomalainen sotapäällikkö ja Claudia ovat kauhuissaan. Jälleen kerran Rooman johtohahmot ovat liikuttuneita moisesta mielivallasta. Gibson seuraa Johanneksen evankeliumia jakeessa (Joh.19:5):

5 Niin Jeesus tuli ulos, orjantappurakruunu päässään ja purppuranpunainen viitta yllään, ja Pilatus sanoi: Katso: ihminen!

Jeesuksen verisen kehon esittäminen ei herätä juutalaisissa ylipapeissa minkäänlaista sympatiaa, kun taas sadanpäämies, Pilatus ja Claudia ovat syvästi järkyttyneitä. Gibson kuvaa juutalaisten säälimättömyyttä Emmerichin tavoin. Emmerich kertoo, etteivät juutalaiset tunteneet mitään sääliä nähdessään silvotun Jeesuksen.¹⁶⁷ Kaifas ja muut ylipapit vaativat Jeesusta ristiinnaulittavaksi. Ylipappien ja fariseusten viha yltää absurdeihin mittoihin, kun he vaativat edelleen Jeesusta ristiinnaulittavaksi, vaikka näkevät, että Jeesus pysyy hädin tuskin pystyssä.

Pilatus hätäntyy ja pyytää Jeesusta puhumaan hänelle kuten Johanneksen evankeliumi kuvaa jakeissa (Joh.19:10–11):

10 Etkö puhu, vaikka minä kysyn? Pilatus sanoi. Etkö tiedä, että minulla on valta päästää sinut vapaaksi ja valta ristiinnaulita sinut? 11 Jeesus vastasi: Sinulla ei olisi

¹⁶⁷ Brentano 2003, 146-147.

minuun mitään valtaa, ellei sitä olisi annettu sinulle ylhäältä. Siksi on suurempi syyllinen se ihminen, joka on minut sinulle luovuttanut.

Tämä sana viittaa nimenomaan juutalaisiin ylipappeihin ja fariseuksiin. Heidän syyllisyytensä on suurempi kuin Pilatuksen. Kaifas ahdistaa Pilatusta entisestään. Hän väittää, ettei Pilatus ole keisarin ystävä kuten Johannes kuvaa jakeessa (Joh.19:12). Gibson on käyttänyt kohtauksessa paljon Johanneksen evankeliumia. Johanneksen evankeliumista löytyy kuvaus juutalaisten vetoamisesta Rooman keisarin arvovaltaan.¹⁶⁸

Evankeliumeista ja Emmerichistä poiketen Gibson kuvaa Pilatuksen tilanteen vieläkin tukalammaksi. Juutalaisotilaat ja väkijoukko yrittävät rynnistää roomalaisten sotilaiden kimppuun. Kansanjoukko ei pelkää roomalaisia sotajoukkoja lainkaan, vaan pyrkii fanaattisesti heidän kimppuunsa. Kuten edellä totesin, juutalaisilla on omia sotajoukkoja. Moni loukkaantuu välikohtauksessa. Kaifas kääntää katseensa Pilatukseen. Näin ollen Pilatukselle ei yksinkertaisesti jää mitään muuta vaihtoehtoa kuin tuomita Jeesus kuolemaan. Pilatus pesee kätensä kuten (Matt.27:24) ja Emmerich kertovat:

Kun Pilatus näki, ettei mitään ollut tehtävissä, ja kun meteli yhä paheni, hän otti vettä, pesi kätensä väkijoukon nähden ja sanoi: Minä olen syytön tämän miehen vereen. Tämä on teidän asianne.

Pilatuksen käsienspesu löytyy Matteuksen evankeliumista. On varsin epätodennäköistä, että Pilatus pakanana noudattaisi juutalaisia puhtausrituaaleja.¹⁶⁹

Gibson vastaa Sawyerin haastattelussa Pilatuksen roolihahmoa koskevaan kritiikkiin. Gibson uskoo Pilatuksen olleen julma hallitsija ja pitää Pilatusta syyllisenä Jeesuksen ristiinnaulitsemiseen.¹⁷⁰ Jos Gibson todella uskoo näin, siitä ei näy merkkiäkään. Pilatus ei ole julma eikä tuomitse Jeesusta, ennen kuin mitään muuta vaihtoehtoa ei ole jäljellä.

Matteuksen verikirousta ei ole poistettu Gibsonin elokuvasta vastoin yleisesti levinyttä harhaluuloa. Verikirous on jäljellä, sillä Kaifas huutaa sen arameaksi, mutta puhetta ei ole tekstitetty.¹⁷¹ Sanat löytyvät Matteuksen evankeliumin jakeesta (Matt.27:25): Kaikki huusivat yhteen ääneen: “Hänen verensä saa tulla meidän ja meidän lastemme päälle!”

¹⁶⁸ Myllykoski & Lundgren 2005, 105.

¹⁶⁹ Luz 2005, 248.

¹⁷⁰ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 13-14.

¹⁷¹ Mork, 120-121.

Mikäli verikirous olisi tekstitetty, elokuvaa pidettäisiin antisemitistisempänä kuin nyt. Huuto kyllä kuuluu, mutta vaimeasti taustalla. Se jää helposti huomaamatta, koska huudon alussa on lähikuva Jeesuksesta ja lopussa laajakuva kansasta. Jos kohtauksessa olisi käytetty lähikuva tai puolilähikuva, huuto noteerattaisiin helpommin. Nyt se jää taustalle. Verikirous tosin muuttui myös siltä osin, ettei koko kansa huuda pahamaineisia sanoja, vaan Kaifas yksin huutaa kirouksen päälleen. Gibson keskittää muutenkin pahuuden Kaifaksen hahmoon.

Matteus uskoi verikirouksen tarkoittavan juutalaisten rangaistusta temppelein tuhoutumisen yhteydessä, eikä ajatellut kirouksen liikkuvan sukupolvesta toiseen aina meidän päiviimme asti.¹⁷² Sittemmin se kehittyi keskiajalla ja Emmerichin mielestä se tarkoittaa jatkuvaa kirousta. Kohtaus päättyy, kun Pilatus luovuttaa Jeesuksen ristiinnaulittavaksi.

5.10 Kappale 10, minuutit 69–73

Kohtaus alkaa porttien avautumisella. Sadanpäämies Abenadar ratsastaa etunenässä. Jeesus tulee perässä kantaen ristiä. Jeesus kantaa koko ristin, kun taas kaksi ryöväriä vain poikkipuuta. Kaifas, muut ylipapit ja fariseukset seuraavat Jeesuksen liikkeitä samalla puolella, jolla Saatana liikkuu. Vastakkaisella puolella taas ovat Maria ja Johannes. Tämä mustavalkoinen asetelma hyvien ja pahojen välillä kärjistyy loppua kohti. Väkijoukko suhtautuu yleisesti ottaen vihamielisesti Jeesukseen. Emmerich kuvaa, että Pilatus ratsastaa hevosella muiden roomalaisten mukana.¹⁷³ Gibson ei ota Pilatusta kohtaukseen mukaan. Kun Pilatus on kerran kätensä pessyt, hänen ei tarvitse osallistua syyttömän miehen ristikulkueeseen. Hän seuraa kulkuetta kauempaa. Huomionarvoista on myös, että juutalaiset ylipapit ja fariseukset ratsastavat aaseilla. Emmerich taas kuvaa näyssään, että jotkut fariseukset ratsastavat hevosilla.¹⁷⁴ Aasilla ratsastaminen tekee ylipapeista vähemmän arvokkaita. Hehän ovat alhaisia rikollisia.

Ristinkantamisen ajan Jeesusta hakataan. Ristinkannon aikana Jeesus kaatuu yhteensä seitsemän kertaa, mutta nousee seitsemän kertaa ylös. Näin

¹⁷² Luz 2005, 258.

¹⁷³ Brentano 2003, 156.

¹⁷⁴ Brentano 2003, 157.

myös Emmerich kuvaa tapahtumia eli Gibson on tässä kohtaa käyttänyt Emmerichiä lähteenään. Yhtä aikaa Gibson kuvaa sekä Jeesuksen valtavaa uupumusta että Jeesuksen yli-inhimillisiä voimia. Jeesus selviää väkivallasta matkalla Pilatuksen luo, Pilatuksen määräämstä ruoskinnasta, mutta myös painavan ristin kantamisesta ja sotilaiden hakkaamisesta. Roomalaiset sotilaat nauravat Jeesuksen tuskalle. Maria on täynnä tuskaa ja haluaa päästä Jeesuksen lähelle. Johannes auttaa häntä.

5.11 Kappale 11, minuutit 73–84

Johannes auttaa Marian Jeesuksen lähelle aivan kuten Emmerich kertoo. Emmerich kertoo myös Marian epäroivän. Hän ei ole varma, haluaako mennä murjotun Jeesuksen lähelle.¹⁷⁵ Gibson kuvaa Mariaa itsevarmemmaksi, vaikka hän pysähtyykin hetkeksi keräämään voimia. Kun Jeesus kaatuu toisen kerran ristin alle, Maria pääsee Jeesuksen lähelle. Kun Jeesus kaatuu, Maria muistaa tuskaisen tapahtuman Jeesus-lapsen kaatumisesta. Maria hätäntyy ja äidinvaistot heräävät. Maria ryntää Jeesuksen luo samalla tavalla kuin hän tekee takaumassa. Asetelma on koskettava. Lyhyen dialogin jälkeen Jeesus nousee. Emmerich ei ole varma, mitä Jeesus ja hänen äitinsä keskustelevat, eli kuuleeko hän oikein vai onko kaikki vain hänen omaa mielikuvitustaan. Emmerich kuvaa roomalaisten sotilaiden hämmästelevän Mariaa, ja yksi heistä kysyy kuka hän on. Toinen sotilasta tunnistaa Marian. Emmerich taas kertoo sotilaiden suhtautuvan pilkallisesti Mariaan, mutta hetken päästä hämmästys valtaa heidät. Gibson tekee toisenlaisen ratkaisun. Roomalaiset ovat ihmeissään ja suhtautuvat Mariaan ymmärtävästi. Kaksi roomalaista sotilasta ovat samoja, joilta Maria Magdaleena pyytää apua kappaleessa kolme. He tajuavat Marian olevan Jeesuksen äiti. Jotkut juutalaisnaisista itkevät ja valittavat. Gibson on käyttänyt Luukkaan evankeliumin jaetta (Luuk.23:27): “Mukana seurasi suuri väkijoukko, myös monia naisia, jotka valittivat ääneen ja itkivät Jeesusta.”

Gibson on kuitenkin jättänyt pois Luukkaan kertomuksen jatkon, jossa Jeesus kehottaa naisia itkemään omien ja lapsien tulevia koettelemuksia kuten Luukas kertoo jakeissa (Luuk.23:28–29). Emmerichin näyissä Jeesus

¹⁷⁵ Brentano 2003, 160.

mainitsee Jerusalemin nimeltä ja tuomitsee kaupungin kuten Luukkaan evankeliumi jakeessa (Luuk.13:34) kertoo. Elokuvasa ei mainita Jerusalemiä nimeltä eikä sille langeteta tuomiota. Jerusalemin tuomitseminen olisi voitu nähdä poliittisena mielenilmaisuna. Jättäessään pois nämä kohdat Gibson onnistuu välttämään viittaukset nykyiseen Lähi-idän konfliktiin. Tämä liittyy samaan ongelmaan Matteuksen verikirouksen kanssa, kun juutalainen kansa tuomitsee itse itsensä. Elokuvasa ei siis ole ääneen lausuttu- ja tuomioita juutalaisia kohtaan, vaan kaikki on luettavissa rivien välistä.

Samaan aikaan kuvataan Pilatuksen surullista ilmettä, kun hän katselee palatsistaan Jeesuksen ristintietä. Jeesus kaatuu kolmannen kerran ja taas roomalaiset sotilaat hakkaavat häntä. Sadanpäämies puuttuu asiaan ja käskee sotilaiden auttaa häntä. Simon pakotetaan auttamaan Jeesusta kuten Luukkaan evankeliumi jakeessa (Luuk.23:26) kuvaa:

Jeesusta lähdettiin viemään. Matkalla sotilaat pysäyttivät Simon-nimisen kyreneläisen miehen, joka oli tulossa kaupunkiin, ja panivat hänet kantamaan ristiä Jeesuksen jäljessä.

Asetelma poikkeaa Emmerichistä täysin. Emmerich kertoo Simonin olevan pakana.¹⁷⁶ Gibson kuitenkin kuvaa, että Simon on juutalainen, jota roomalainen sotilas pilkkaa juutalaiseksi. Simon on aluksi vastahakoinen kantamaan ristiä, mutta roomalaiset sotilaat pakottavat hänet siihen. Simonin käysäliksi Jeesusta. Emmerich taas tietää kertoa, että Simon kääntyy myöhemmin kristityksi ja liittyy opetuslapsiin.¹⁷⁷ Taas seuraa sama olettamus, että sääli on kristityksi tulemisen edellytys tai merkki. Gibson seuraa samanlaista olettamusta.

Jeesus kaatuu neljännen kerran ja liukuu alas portaita. Naiset pyytävät jonkun hillitsevän Jeesuksen pahoinpitelyä. Simon hermostuu ja alkaa riehua. Hän uhkaa, ettei suostu kantamaan ristiä, elleivät roomalaiset lopeta Jeesuksen hakkaamista. Tässä kohtaa Gibsonin kuvaus poikkeaa taas Emmerichistä. Emmerich kertoo, että fariseukset ovat mukana pahoinpitelemässä Jeesusta. He tulevat myös entistä vihaisemmiksi, kun Jeesus puhuu.¹⁷⁸ Gibson jättää ristinkannon ajaksi juutalaiset fariseukset ja ylipapit taustalle, jolloin roomalaiset sotilaat itse lyövät ja pahoinpitelevät Jeesusta. Gibson on lieventänyt ristinkannon aikana juutalaisten väkivaltaa ja siten

¹⁷⁶ Brentano 2003, 161.

¹⁷⁷ Brentano 2003, 167.

¹⁷⁸ Brentano 2003, 165.

myös syyllisyyttä Jeesuksen jatkokärsimyksiin. Roomalaiset juovat ja nau-
ravat mutta suostuvat Simonin pyyntöön. Samaan aikaan eräs nuori juuta-
laisnainen tulee pyyhkimään Jeesuksen kasvat. Tämä kuvaus on otettu
Emmerichiltä. Emmerich kutsuu naista Serafinaksi. Gibson näyttää katsoji-
lle, miten veriset liinat alun perin syntyivät. Emmerich myös selittää näyssä,
että liinat päätyvät opetuslapsille ja myöhemmin kirkolle. Serafina säälii
Jeesusta ja kääntyy kristityksi.¹⁷⁹ Sama kaava säälivästä ja myöhemmin
pelastuvasta henkilöstä toistuu. Gibson ei kuvaa Serafinan kääntymystä,
mutta asia on ilmiselvä. Emmerich tai liioin Gibsonkaan ei ole teoriassa
asettanut korkeita kääntymisvaatimuksia, koska sääli on jo pelastuksen
merkki.

Vaikka Gibson on vähentänyt juutalaisten osuutta Jeesuksen kärsi-
myksiin ristin kannon aikana, Jeesuksen kaatumisien aikana myös tavalli-
nen kansa käy hakkaamassa ja potkimassa Jeesusta. Tämän vastapainoksi
muutamat naiset itkevät Jeesuksen kohtaloa.

5.12 Kappale 12, minuutit 84–89

Naiset jatkavat valittamista Jeesuksen kärsimyksistä. Jeesus kaatuu viiden-
nen kerran. Seuraa takauma, jossa Jeesus kehottaa rakastamaan vihollisia.
Vihollisten rakastamisohje löytyy Matteuksen evankeliumista jakeista
(Matt.5:43–48). Tässä yhteydessä on selvää, ketkä ovat Jeesuksen vihollisia.
Juutalaiset johtajat ovat Jeesuksen vihollisia ja he ovat myös syyppäitä sii-
hen, että roomalaiset sotilaat pahoinpitelevät Jeesusta. Vihollisen rakasta-
minen ei kuitenkaan nouse elokuvassa sellaisiin mittoihin, että se muuttaisi
Jeesuksen vihollisten mielen. Jos näin olisi tapahtunut, vihollisrakkaus olisi
osoittanut käytännön hyödyllisyytensä. Nyt vihollisuudesta on tehty pysyvä
tila. Jeesuksen viholliset eivät murru Jeesuksen rakkauden edessä ja käänny.
Enemminkin tämän Matteuksen kohdan mukaanotto terävöittää Jeesuksen
yli-inhimillistä rakkautta, joka ylittää jopa hänen vihollisiinsa. Sen tarkoitus
onkin syventää Jeesuksen ja hänen vihollistensa välistä kuilua eli hyvän ja
pahan eroa.

¹⁷⁹ Brentano 2003, 162-163.

Kohtauksen lopussa Jeesus kaatuu uudelleen. Viimein avautuu näkymä Golgatasta. Jeesus saapuu Golgatalle. Taustalla juutalaiset ylipapit seuraavat Jeesuksen ristinkantoa.

5.13 Kappale 13, minuutit 89–102

Jeesus kaatuu kuudennen kerran. Ilkeämielinen roomalainen sotilas kehoittaa Jeesusta nousemaan. Jeesus nousee, mutta kaatuu seitsemännen kerran, kun sotilaat repivät hänen viitansa. Jeesus ryömii ristille. Emmerich ei kuvaa tapahtumia aivan samalla tavalla, vaan Jeesukselta revitään viitta pois, ja Jeesus asetetaan ristinpuulle. Emmerich myös kuvaa hirvittäviä demoneita, jotka muistuttavat käärmeitä, hyönteisiä ja sammakoita. Demonit asettuvat Jeesuksen vastustajien suuhun ja sydämiin ja yllyttävät yhä suurempaan Kristuksen pilkkaamiseen. Emmerich kuvaa tapahtumaa erityisen pelottavana.¹⁸⁰ Gibson on jättänyt tämän pois, koska välttää kautta linjan demonien visualisointia. Ainoa Gibsonin käyttämä selkeä ja näkyvä pahan ilmentymä on Saatana, mutta Saatanaa ei kuvata enää Golgatan tapahtumissa.

Emmerich kertoo, että fariseukset alkavat pilkata Mariaa ja hänen kärsimyksiään.¹⁸¹ Gibson on jättänyt tämän pois. Kaifas ja ylipapit vain seuraavat ristinnaulitsemista. Kun Jeesus saa naulat käsiinsä, hän rukoilee vihamiestensä puolesta ja pyytää Isältään heille anteeksiantoa. Emmerich ei kuvaa tarkasti, mitä Jeesus rukoilee. Kohtauksessa Jeesus naulataan kiinni ristiin ja veri purskahtelee. Kuvaa hidastetaan. Gibson käyttää elokuvassaan Emmerichin uskomusta, että Jeesus naulattiin kämmenistä ristinpuuhun. Lee Strobel muistuttaa, että tosiasiallisesti naulat lyötiin ranteisiin.¹⁸² Emmerich väistää itse ongelman lisäämällä, että sotilaat tekevät lovia ristinpuuhun, johon Jeesuksen keho tukeutuisi ja jotta Jeesus ei valahtaisi alas ristiltä ja kuolisi liian aikaisin. Marian suuri tuska ja Jeesuksen kipu on kuvattu elokuvassa samalla tavalla kuin Emmerich kertoo.¹⁸³ Gibson on siis käyttänyt elokuvassaan paljon Emmerichin kuvausta Marian tuskasta. Kohtauk-

¹⁸⁰ Brentano 2003, 171.

¹⁸¹ Brentano 2003, 172.

¹⁸² Miracles of the Passion 2004, Lee Strobel, minuutit 6-7.

¹⁸³ Brentano 2003, 173.

nessa Jeesuksella on kaapu genitaalialueen ympärillä. Tosiasiassa Jeesus ristiinnaulittiin alasti.¹⁸⁴ Jeesuksen alastomuus olisi varmasti ollut kuitenkin monelle kristitylle liikaa.

Risti nostetaan pystyyn ja Jeesuksen pään päällä on teksti: “Jeesus nasaretilainen juutalaisten kuningas” Emmerich kuvaa, että roomalaiset sotilaat hurraavat tälle kyltille. Se suututtaa fariseukset.¹⁸⁵ Gibson ei kuvaa tätä eikä vaikuta olevan kiinnostunut koko kyltistä, koska siitä ei ole yhtään lähikuvaa.

Edelleenkin Jeesuksen kärsimykset eivät herätä sympatiaa juutalaisissa ylipapeissa. Myös roomalaiset sotilaat nauravat Jeesukselle. Gibsonin kuvaus juutalaisten ja roomalaisten välillä on hieman erilainen. Juutalaiset ylipapit ja fariseukset seuraavat vierestä Jeesukseen kohdistuvaa väkivaltaa ja nauttivat siitä. Juutalaiset ylipapit eivät likaa konkreettisesti omia käsiään, vaan antavat muiden tehdä surmatyön puolestaan. Vaikuttaa siltä kuin Kaifas itse komentaisi roomalaisia sotilaita. Pilatus ei ole paikalla, vaan kaukana palatsissaan. Kun risti on nostettu pystyyn, Kaifas tulee pilkkaamaan Jeesusta. Hän muistuttaa pitkässä kaavussaan ja sauvassaan velhoa, kun hän astelee Jeesuksen luo ja sanoo: “Sinähän pystyt hajottamaan temppelin ja rakentamaan sen uudelleen kolmessa päivässä. Pelasta nyt itsesi, jos kerran olet Jumalan Poika” Lausahdus on peräisin Matteukselta jakeesta (Matt.27:40). Lisäksi Kaifas kehottaa Jeesusta astumaan alas ristiltä lähes samalla tavalla kuten jae (Matt.27:42) kertoo. Gibson on muuttanut tässä kohtaa tapahtumia verrattuna Matteuksen evankeliumiin. Kaifas pilkkaa Jeesusta yksin, kun taas Matteus kuvaa juutalaisten ylipappien ja lainopettajien pilkkaavan Jeesusta yhdessä. Emmerich ei myöskään kerro Kaifaksen tulevan haastamaan Jeesusta yksin.¹⁸⁶ Gibson on vähentänyt fariseusten ja ylipappien osuutta Jeesuksen pilkkaamiseen. Gibson on halunnut näin ollen tehdä Kaifaksesta elokuvan pääkonnan. Samoin kuin Matteuksen verikirouksessa, jossa Kaifas kutsuu kirouksen päälleen, hän tulee yksin kerjäämään Jumalan rangaistusta pilkatessaan Jeesusta. Taustalla olevat Hannas ja muut ylipapit eivät tule pilkkaamaan Jeesusta, mutta osoittavat hyväksyntää nyökyttämällä päätään.

¹⁸⁴ Berlin & Magness 2004

(http://www.archaeological.org/pdfs/papers/Comments_on_The_Passion.pdf).

¹⁸⁵ Brentano 2003, 174.

¹⁸⁶ Brentano 2003, 179.

Kun Kaifas poistuu, Jeesus rukoilee hänen puolestaan. Kaifas pysähtyy, koska kuulee rukouksen. Kun hän jatkaa matkaa, katuva ryöväri moittii Kaifasta: “Etkö kuule, että hän rukoilee puolestasi?” Kaifas katsoo ryöväriä ja poistuu. Koska Kaifaksen sydän on kiveä kovempi, hän ei käänny tästäkään Jeesuksen rakkauden osoituksesta. Kaifaksen pahuuteen ei löydy muuta selitystä kuin se, että hän on Saatanan vallassa kuten Emmerich kuvaa Jeesuksen vastustajia. Saatanana vaikuttaa kaiken näkymättömänä taustavoimana. Gibson välttää näyttämästä demonihahmoja eikä aseta Saatanaa jokaiseen kohtaukseen, jossa pahuus on läsnä. Vaikka Luukas kuvaa ryöväreitä ristiinnaulitsemisen yhteydessä, hän ei mainitse katuvan ryövärin ja Kaifaksen välistä vuoropuhelua. Gibson on ottanut vuoropuhelun Emmerichiltä. Katuva ryöväri julistaa ristinkuolemansa oikeaksi, mutta pyytää Jeesusta muistamaan häntä valtakunnassaan kuten Luukkaan evankeliumi kertoo jakeissa (Luuk.23:42–43). Emmerich taas kertoo, että ryöväri katuu ensin syntejään ja pyytää anteeksiantoa. Jeesus antaa hänen syntinsä anteeksi.¹⁸⁷ Vasta sen jälkeen hän lausuu kuuluisat sanat: “Jeesus, muista minua, kun tulet valtakuntaasi.” Jeesus lupaa katuvalle ryövärille taivaspaikan. Toinen ryöväri alkaa nauraa pilkallisesti. Silloin varis ilmestyy paikalle ja nokkii ryövärin kasvot verille. Roomalainen sotilas häätää keihäällä variksen pois. Gibson haluaa näyttää, ettei yksikään jumalanpilkkaja jää rangaistusta vaille.

5.14 Kappale 14, minuutit 102–111

Roomalaiset sotilaat nauravat ja heittävät Jeesuksen vaatteesta arpaa kuten Matteuksen evankeliumi kertoo jakeessa (Matt.27:35). Myrsky alkaa nousta. Kaifas näkee itkevän Marian. Kaifas katsoo Mariaa välinpitämättömästi ja poistuu näyttämöltä.

Tässä vaiheessa Emmerich kertoo, että hänet temmataan avaruuteen. Hän näkee planeettojen muuttavan rataansa, kuun loittonevan Maasta ja auringon pimenevän. Emmerich valittaa, että kokemusta on vaikea selittää.¹⁸⁸ Gibson on jättänyt tämän astraalimatkan pois. Kertomusta olisi vai-

¹⁸⁷ Brentano 2003, 180.

¹⁸⁸ Brentano 2003, 181.

kea kuvata uskottavasti. Gibson kuvaa vain pilvien pimentävän taivaan ja myrskyn nousevan. Vastaavasti Emmerich kuvaa Pilatuksen olevan järkyttynyt taivaan ilmiöistä ja menee juutalaisten ylipappien luo kysymään, mistä ilmiöt johtuvat. Hän uskoo, että juutalaisten Jumala on vihastunut Jeesuksen surmaamisesta. Juutalaiset torjuvat tämän näkemyksen ja sanovat, ettei luonnonilmiöissä ole mitään epänormaalia. He kovettavat sydämensä eivätkä käänny. Samalla Pilatus todistelee itselleen syyttömyyttä Jeesuksen ristiinnaulitsemiseen.¹⁸⁹ Gibson on jättänyt tämän pois.

Maria ja Johannes tulevat Jeesuksen luo. Jeesuksella on jano, ja sotilas tarjoaa hänelle hapansientä. Maria kertoo kyynelsilmin haluavansa kuolla Jeesuksen kanssa. Jeesus kertoo Johanneksen evankeliumin mukaan (Joh.19:26–27) Marialle Johanneksen olevan tämän poika ja Johanneselle Marian olevan tämän äiti.

Paha ryöväri jatkaa vielä Jeesuksen pilkkaamista, vaikka varis on silponut hänen kasvonsa. Ryöväri sanoo kaikkien hyljänneen Jeesuksen. Tämä on hieman ristiriitaista, sillä Maria ja Johannes eivät poistu ristin juurelta. Emmerich sen sijaan kertoo, että opetuslapset ja jopa Maria hylkäävät hänet hetkeksi. Maria ei kuitenkaan voi hillitä itseään ja palaa, kun Jeesus huutaa: “Jumalani, Jumalani miksi hylkäsit minut?”¹⁹⁰ Huudahdus löytyy myös jakeista (Matt.27:46) ja (Mark.15:34). Gibson kuvaa Mariaa toisin. Gibson jopa vahvistaa muutamassa kohdassa Marian itsevarmuutta verrattuna Emmerichin Mariaan. Maria ei epäröi tai kysy Johanneselta neuvoa, pitäisikö hänen kohdata poikansa, kun tämä kaatuu ristin kanssa toisen kerran. Maria ei jätä poikaansa hetkeksikään ristillä, vaan seisoo tämän vierellä loppuun asti. Gibsonin Maria on hyvin uskollinen ja hyvin katolinen.

Jeesus valittaa ristillä Jumalan hyljänneen hänet kuten Matteus ja Markus kuvaavat (Matt.27:46) ja (Mark.15:34). Jeesus valittaa janoa ja hänelle annetaan hapansientä. Sitten Jeesus sanoo: “Se on täytetty.” Näin tapahtuu jakeissa (Joh.19:28–30), mutta elokuvassa Jeesus ei kuole saatuaan hapanviiniä. Jeesus kuolee kuten Luukkaan evankeliumi kuvaa jakeessa (Luuk.23:46): “Ja Jeesus huusi kovalla äänellä: Isä, sinun käsiisi minä uskon henkeni. Tämän sanottuaan hän henkäisi viimeisen kerran.”

¹⁸⁹ Brentano 2003, 183-184.

¹⁹⁰ Brentano 2003, 185-186.

Syntyy hiljaisuus. Vesipisara putoaa taivaalta, jonka jälkeen syntyy maanjäristys. Roomalaiset rikkovat ryöväreiden sääriluut. Kun roomalainen sotilas tulee Jeesuksen luo, hän ei riko Jeesuksen sääriluita. Hän huutaa sadanpäämiehelle, että Jeesus on jo kuollut. Sadanpäämies heittää sotilaille keihään ja käskää varmistaa asian. Jeesusta pistetään keihäällä kylkeen kuten Johanneksen evankeliumi kuvaa (Joh.19:32–34):

32. Niinpä sotilaat katkaisivat sääriluut niiltä miehiltä, jotka olivat ristiinnaulittu Jeesuksen kanssa, ensin toiselta ja sitten toiselta. 33. Jeesuksen luo tultuaan he näkivät hänen jo kuolleen eivätkä siksi katkaisseet hänen sääriluitaan. 34. Yksi sotilasta kuitenkin työnsi keihään hänen kylkeensä, ja haavasta vuoti heti verta ja vettä.

Kohtauksessa Cassius, jonka Emmerich mainitsee nimeltä, puhkaisee Jeesuksen kyljen keihäällä. Cassius saa Jeesuksen veren ja veden kasvoilleen kuten Emmerich kertoo. Cassius vaipuu polvilleen ristinjuurelle. Emmerich kertoo Cassiuksen kääntymyksestä.¹⁹¹ Gibson ei näytä, että Abenadar tunnustaa Jeesuksen Jumalan Pojaksi kuten evankeliumit Matteus ja Markus kertovat (Matt.27:54) ja (Mark.15:39). Ei jää kuitenkaan kovin epäselväksi, millaisen vaikutuksen Jeesus on häneen tehnyt. Pilatus ja juutalaiset ylipapit kokevat maanjäristyksen. Temppelein esirippu repeytyy keskeltä kahtia.

Emmerich kertoo Jeesuksen kuolemaan liittyviä tapahtumia dramaattisesti. Kuolleet nousevat haudoistaan. Profeetta Jeremia ilmestyy Kaifakselle ja muille ylipapeille ja julistaa vanhan liiton lakaneen. Kaifas kuitenkin kieltää näyt ja kovettaa sydämensä. Sitten kaikki enkelit jättävät temppelein. Hannas sen sijaan tuntee kauhua ja jonkinasteista katumusta. Hän piiloutuu. Pilatus on kauhuissaan tapahtumista ja pyytää jumalilta apua.¹⁹² Gibson ei lähde visualisoimaan kuolleita, enkeleitä tai muita dramaattisia tapahtumia, joita Emmerich kuvaa. Jälleen kerran hän välttää henkiolentojen näyttämisen. Elokuvan uskottavuus pysyy.

Kohtauksen lopussa juutalaiset ylipapit ja fariseukset saavat rangaistuksen. Temppeli halkeaa kahtia ja syttyy tuleen. Ylipapit katselevat tuhoutunutta temppeleä ja temppelein esiripun riekaleita. Joka puolella palaa. Kaifas polttaa kätensä tulesa. Hän murtuu täysin rikkoutuneen temppelein luona ja itkee. Muut ovat kauhuissaan. Kaifas näyttää nyt uuden puolen itseltään. Kaikesta kovuudesta huolimatta hän kykenee itkemään. Se ei kuitenkaan herätä sympatiaa, vaan pikemminkin tyytyväisyyden tunteen. Kaifas

¹⁹¹ Brentano 2003, 198.

¹⁹² Brentano 2003, 193-194.

saa rangaistuksen. Kaifaksen rangaistus tosin on äärettömän pieni verrattuna siihen julmuuteen ja säälimättömyyteen, jota hän harjoittaa elokuvassa. Temppelein rangaistus ei ole mikään vähäinen. Synoptiset evankeliumit kuvaavat vain temppelein väliverhon repeytyneen keskeltä kahtia. Gibson taas näyttää miltei koko temppelein tuhoutuvan. Temppeli repeytyy kahtia jättäen ison kuilun, tulia syttyy ympäri temppeleitä ja katolta putoaa kiviä. Temppeli näyttää olevan kauttaaltaan tulossa.

Emmerich kertoo Jeesuksen menevän alas tuonelaan. Emmerich kuvaa tuonelaa, Saatanaa ja demoneita, jotka ovat siellä. Jeesus pelastaa tuonelasta monta sielua.¹⁹³ Gibson on jättänyt jälleen kerran visualisoinnin pois. Saatanan tappio tiivistyy yhteen kuvaan. Saatana menettää hiuksensa ja kiljuu tuonelassa. Hänen valtakuntansa romahtaa.

Kontrasti rangaistusten välillä on suuri. Pilatus vain hämmentyy maanjäristyksestä ja yksi hänen astioistaan rikkoutuu, mutta mikään rangaistus se ei ole. Muutamit roomalaiset sotilaat, jotka olivat kiduttamassa Jeesusta, pakenevat kauhuissaan. Samalla voisi kysyä, jos Saatanan kiljuminen tuskissaan kuvaa hänen voimansa ja valtakuntansa luhistumista, mitä juutalaisten temppelein halkeaminen kuvastaa? Se kuvastaa juutalaisten valtakunnan loppua. Pahan valtakunnan on tuhouduttava, mutta Rooman valtakunta ei ole niin paha, jotta se olisi tuhattava. Muuttuuhan se historian aikana kristilliseksi, toisin kuin Saatana tai juutalaisten valtakunnat.

5.15 Kappale 15, minuutit 111 -114

Jeesus otetaan alas ristiltä ja lasketaan Marian syliin. Gibson rikkoo hyvin perustavanlaatuisia elokuvan perussääntöä. Näyttelijä katsoo suoraan kameraan. Gibson on käyttänyt tätä selvästi tehokeinona. Kuva loittonee kauemmas ja viimein hälvenee. Seuraavaksi näkyy aamuinen taivas ja hauta. Jeesus on herännyt henkiin ja nousee ylös hyvin samalla tavalla kuin James Cameronin elokuvan *Terminator* tuhoajakyborgi. Jeesuksella on haavat kämmenissä. Hän on voittanut juutalaiset, pakanat ja Saatanan. Emmerich kertoo Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen, että monet fariseukset kieltäytyvät uskomasta ylösnousemuksesta ja hyökkäävät sotilaiden kimppuun, jotka

¹⁹³ Brentano 2003, 226-232.

näin väittävät. Ylipappi Kaifas ei kadu ja käänny, vaan jatkaa pahuuttaan.¹⁹⁴ Gibson ei kuvaa enää näitä tapahtumia, mutta tietää miten tarina jatkuisi. Kohtaus loppuu kun Jeesus heilauttaa kättään kevyesti kuin löisi miekalla, ikään kuin kostoksi. Loppu onkin historiaa. Ristiretki on alkanut pahaa vastaan.

6. Elokuvan vastaanotto

Seuraavaksi tarkastelen elokuvan vastaanottoa yleisön ja raamatuntutkijoiden parissa kun elokuva tuli jo levitykseen. Kävin läpi aiemmin elokuvaan liittyvän enakkokeskustelun ja nyt lähdän tarkastelemaan elokuvan ensi-illan jälkeistä vastaanottoa. Otan tarkasteluun kahden raamatuntutkijan näkökulmaa Dominic Crossanin ja Ben III Whitheringtonin. He tarkastelevat elokuvaa eri tavalla, vaikka ovat joistakin asioista samaa mieltä. Samalla tarkastelen elokuvan *The Passion of the Christ* raamatullisuutta. Kuten olen jo edellä todennut, elokuvassa on paljon aineksia Raamatun ulkopuolelta. Otan käsittelyyn myös yleisöreaktiot niin laajan yleisön, kristittyjen, juutalaisten, tutkijoiden, paavin kuin kristillisten järjestöjen näkökulmasta. Menemättä tässä kohtaa yksityiskohtiin, voi vain todeta, että elokuvalla on ollut suuri vaikutus katsojiin.

6.1 Kriittinen raamatuntutkimus

Raamatuntutkijat kiinnostuivat elokuvasta *The Passion of the Christ* jo ennen ensi-iltaa. Asiasta keskustelivat kaksi raamatuntutkijaa Dominic Crossan ja Ben III Witherington. Vasta elokuvan nähtyään tutkijat saattoivat antaa viimeisen tuomion. Raamatuntutkija Crossan näkee elokuvan kyseenalaisena, eräänlaisena ylistyslauluna sadistiselle Jumalalle. Juutalaiset panevat väkivallan alulle ja ovat liitossa paholaisen kanssa. Crossan näkee elokuvassa Kaifaksen, ylipapit ja fariseukset juonittelevina, kovasydämisinä ihmisinä, jotka janoavat Jeesuksen kuolemaa.¹⁹⁵ Näin ollen mielikuvat juutalaista ovat hänen mielestään hyvin negatiivisia. Pilatuksesta taas annetaan liian myönteisen kuva. Crossan näkee, ettei Pilatus vastaa ollenkaan

¹⁹⁴ Brentano 2003, 246-248.

¹⁹⁵ Crossan 2004

(http://www.beliefnet.com/story/140/story_14099_1.html).

historiallista Pilatusta.¹⁹⁶ Sekä Crossan että Witherington näkevät molemmat yhtenä suurimpana ongelmana tavan, jolla Pilatus on esitetty. Pilatuk- sen esittämistapa on myös evankeliumien yksi suurimmista ongelmista.

Crossan vertaa Gibsonin elokuvaa pornografiaan. Crossanin mielestä elokuvan viesti on, että kristinuskon Jumala voi antaa ihmisille syntejä anteeksi vain, jos sitä ennen Jumalan Poika kärsii sadistisen kuoleman ihmisten puolesta.¹⁹⁷ Näin ollen hän ei ainoastaan aseta elokuvaa kyseenalaiseksi, vaan myös koko kristillisen sovitusteologian. Hän ei kuitenkaan esitä, mikä olisi oikeudenmukainen anteeksiannon edellytys tai onko sellainen ylipää- tään mahdollista. Samalla Crossan syyttää Gibsonin elokuvaa kontekstin puutteesta. Jeesus rakastaa kaikkia, taputtaa lapsia päähän, ja yhtäkkiä hä- net tapetaan ilman syytä. Viittauksia Jeesuksen auktoriteettiuhmaan ei näy elokuvassa. Gibson myöntää Sawyerin haastattelussa että asiayhteys puut- tuu elokuvasta, mutta sanoo, ettei selittäminen ole hänen tehtävänsä.¹⁹⁸

Witherington on hieman eri linjoilla Crossanin kanssa, mutta myöntää, että tapa, jolla Pilatus ja Claudia on esitetty, on häiritsevä.¹⁹⁹ Witherington ei lähde niinkään puolustamaan Gibsonia tai elokuvaa, vaan evankeliumeja, joihin elokuva pitkälle perustuu. Tutkija näkee evankeliumit kristittyjen irtiottoon juutalaisesta emäuskonnosta. Witherington lisäksi muistuttaa, että juutalaisen uskonnon sisällä oli myös polemiikkia. Juutalainen uskonto ei siis koskaan ollut niin yhtenäinen kuin mitä nykyään luullaan.²⁰⁰ Olisi nai- via väittää, että juutalaisuus voitaisiin määritellä hyvin tiukasti tietynlaisek- si ottamatta huomioon juutalaisuuden laajaa kirjoa. Juutalaisuus on myös muuttunut ajan kuluessa. Witherington myös vähättelee Matteuksen veriki- rouksen merkitystä juutalaisille. Hänen mielestään Matteuksen kohta ei tuota juutalaisille mitään ongelmia. Näkemys on kummallinen ottaen huo- mioon, että juuri Matteuksen evankeliumin jae (Matt.27:25) oli elokuvan käsikirjoitusvaiheessa suurin polemiikin aiheuttaja. Tosin on muistettava,

¹⁹⁶ Crossan 2004

(<http://www.beliefnet.com/Faiths/Christianity/2004/03/Scholarly-Smackdown-The-Passion-Continued.aspx?p=1>).

¹⁹⁷ Crossan 2004

(http://www.beliefnet.com/story/140/story_14099_1.html).

¹⁹⁸ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 22-23.

¹⁹⁹ Witherington 2004

(<http://www.beliefnet.com/Faiths/Christianity/2004/03/Scholarly-Smackdown-The-Passion-Continued.aspx?p=2>).

²⁰⁰ Witherington 2004

(http://www.beliefnet.com/story/103/story_10354_1.html).

etteivät kaikki juutalaiset pitäneet Gibsonin elokuvaa ongelmana, vaan tietty juutalaiset ryhmät. Juutalainen kansa ja uskonto eivät ole nykyään sen yhtenäisempiä kuin ennenkään. Muuten vastarinta Gibsonia kohtaa olisi ollut laajempaa. Pikemminkin juutalaisuus on hajanaisempaa.²⁰¹

Crossanin näkemyksistä voi vetää sen johtopäätöksen, että Gibson levittää vaarallisia näkemyksiä juutalaisista, vaikkei olisi tarkoittanut niin. Hänen huoleton ja kritiikitön lähteiden käyttö ja voimakkaan väkivallan näyttäminen ovat oikeutetusti herättäneet huolen antisemitismistä. Toki joissain kohdissa Gibson on lieventänyt väkivaltaa Emmerichiin verrattuna, joten antisemitismiä ei tule liioitella. Gibson ei kuvaa, että hirvittävän näköiset demonit ryömivät juutalaisten suusta ja korvista sisään tai että verikirous leviää kaikkien juutalaisten ja jopa heidän lastensa päälle. Demonien kuvaus on taas oleellinen osa Emmerichin näkyjä. Gibson on vaihtanut Simonin pakanasta juutalaiseksi ja lisännyt roomalaisten osuutta ristinkannon väkivaltaan. Ristinpilkassa Gibson taas on keskittänyt pahuuden Kaifakseen usean juutalaisen sijaan. Kaifas huutaa myös verikirouksen päälleen ja siten kantaa kirouksen itse.

Antisemitismin levittäminen tai syyllisten etsintä ei ole Gibsonin elokuvan tärkein funktio. Gibsonin tärkein funktio on käännyttää katsojat kristinuskoon. Hän tahtoo elokuvallaan todistaa, että Jeesus on Jumalan Poika ja luvattu Messias. Vastaavasti hänen maailmankatsomuksensa on mustavalkoinen. Jeesuksen torjuvat ihmiset ovat julmia, väkivaltaisia ja pahoja. Jeesuksen seuraajat taas ovat uhrautuvia, sääliviä ja rakastavia. Elokuvan antisemitismi on kohtuullisen hillittyä, kun sitä vertaa Emmerichin näkyihin.

Gibson halusi elokuvan olevan raamatullinen. Näin ollen palataan toisen kysymyksen ääreen. Ovatko evankeliumit antisemitistisiä? Evankeliumit kirjoitettiin historiallisten tapahtumien jälkeen, jolloin tapahtumia ja henkilöitä on enemmän tai vähemmän väritetty. Kristittyjen ensisijainen tehtävä oli todistaa Jeesuksen olleen luvattu Messias ja Jumalan Poika. Ensisijainen tehtävä ei ollut juutalaisten mustamaalaaminen tai rankaiseminen. Juutalaisten toivottiin liittyvän Jeesus-liikkeeseen, mutta näin ei tapahtunut. Evankeliumit kertovat kipeästä erosta emäuskontoon juutalaisuuteen. Keskiajalla tämä johti räikeään antisemitismiin, vaikka jo kirkkoisien teksteissä

²⁰¹ Jacobs 2006, 144.

suhtauduttiin juutalaisiin negatiivisesti. Loppujen lopuksi voidaan todeta, että kristillinen juutalaisvastaisuus on pohjimmiltaan Jeesus-liikkeeseen kuuluneiden juutalaisten aiheuttamaa. Juutalaiset olivat Jeesuksen ensimmäisiä seuraajia ja evankeliumien ensimmäisiä kirjoittajia. Kirjoittajilla oli varmasti hätä oman kansansa eksyneistä. Näin ollen juutalaisvastaisuuden synkkä historia syntyi alun perin juutalaisten keskuudessa. Evankeliumit ovat kritiikittömästi luettuna ongelmallisia suhteessa juutalaisuuteen ja Jeesuksen kuolemaan. Toisaalta Raamatulla on kautta aikojen puolustettu erinäisiä väärinkäytöksiä kuten naisen heikkoa asemaa, koska nainen katsottiin pääsyylliseksi syntiinlankeemukseen. Raamatulla puolustetaan myös taistelua homojen oikeuksia vastaan. Raamatusta voidaan löytää tukea myös köyhien auttamiselle ja tasa-arvolle, mutta myös juutalaisvihalle. Kaikki riippuu tulkitsijasta.

Gibson käytti elokuvassaan evankeliumeille vieraita lähteitä. Raamatuntutkija Crossan väittää, että yli 80 prosenttia Gibsonin elokuvasta ei perustu Raamattuun, vaan Emmerichin näkyihin.²⁰² Näin ollen voidaan myös kysyä kuinka raamatullinen elokuva on. Elokuva seuraa pääpiirteittäin evankeliumien tapahtumia, mutta erot löytyvät yksityiskohdista. Elokuva on täynnä yksityiskohtia, joita ei mainita evankeliumeissa. Väkivaltaa on myös huomattavasti enemmän kuin mitä evankeliumit antavat ymmärtää. Antisemitismikin on vahvempaa kuin evankeliumeissa.

Gibson ei ota kuitenkaan mitään evankeliumeille täysin vieraita elementtejä elokuvaansa, vaan vahvistaa jo olemassa olevia rakenteita. Evankeliumit ovat käyneet läpi pitkän tulkintahistorian ja Gibson tulkitsee niitä kristillisen tradition mukaisesti. Elokuva *The Passion of the Christ* ei sisällä mitään evankeliumien vastaista, vaikka sisältääkin niille tuntematonta ainesta. Evankeliumeissa Jeesus kärsii väkivaltaisen kuoleman. Johannes lisää Jeesuksen kuoleman väkivaltaisuutta kertomalla Jeesuksen joutuneen ruoskittavaksi ennen ristiinnaulitsemistuomiota. Siksi väkivaltaisina evankeliumi on Johanneksen evankeliumi, mutta Emmerichin näyissä väkivaltaa on vieläkin enemmän. Emmerichin näyt sisältävät niin paljon väkivaltaa, ettei edes Gibson voinut lisätä kaikkea alle kaksituntiseen elokuvaansa.

²⁰² Crossan 2004

(<http://www.beliefnet.com/Faiths/Christianity/2004/03/Scholarly-Smackdown-The-Passion-Continued.aspx?p=3>).

Näin ollen Gibsonin elokuva on vähemmän väkivaltainen kuin Emmerichin näyt ja myös vähemmän juutalaisvastainen.

6.2 Yleisöreaktiot

Elokuvan *The Passion of the Christ* näki elokuvateattereissa arviolta yli 80 miljoonaa ihmistä ympäri maailmaa. Luku koskee pelkkää teatterilevitystä, sillä elokuva julkaistiin dvd:nä ja se päättyi myös videovuokraamoihin. Katsojia on ollut siis huomattavasti enemmän. Elokuva näytettiin koeyleisölle ja heidän reaktionsa taltioitiin yönäkölaitteella. Tämä on yksi ensimmäisistä kokeiluista, jolloin yönäkölaitetta käytettiin.²⁰³ Monet itkivät teatterissa tai ovat muuten silminnähden järkyttyneitä. Jotkut peittävät kasvonsa. Elokuvan jälkeen eräs mies kertoo kyyneleet virraten, että Jeesus kärsi meidän kaikkien edestä. Tämä on Gibsonin elokuvan tärkein viesti. Kaikki reaktiot eivät kuitenkaan olleet yhtä positiivisia. Joidenkin kohdalla väkivallan määrä kääntyi itseään vastaan. Väkiältä on kuvattu niin epärealistisesti, että se lakkasi koskettamasta.²⁰⁴ Juutalaiset kaatoivat New Yorkissa Gibsonin päälle lampaanverta ja haukkuivat antisemitistiksi. Pian tämän jälkeen Jeesuksen esittäjä James Caviezel hankki henkivartijat suojakseen.²⁰⁵ Antisemitismin vastaisen järjestön johtaja Abraham Foxman meni katsomaan elokuvan ja palasi vaivautuneena. Hän sanoo elokuvan olevan voimakas, mutta ei pidä sitä antisemitistisenä. Hän kuitenkin pelkää sen synnyttävän ennakkoluuloja juutalaisia kohtaan.²⁰⁶ Gibson itse kieltää Sawyerin haastattelussa, että elokuva aiheuttaisi antisemitismia.²⁰⁷ Vastaavasti raamatuntutkija Philip Cunningham kertoo tutkimuksesta, jossa kysyttiin kohdeyleisöltä, mitä heille tulee mieleen krusifiksista tai rukousrististä. Kristityille tuli mieleen Jumalan rakkaus ja pelastus, mutta juutalaisissa se synnytti pelkoa ja ahdistusta.²⁰⁸ Tämä kertoo kipeästä menneisyydestä, johon myös elokuva *The Passion of the Christ* oleellisesti liittyy.

Rooman kirkon paavi Johannes Paavali katsoi elokuvan yksityisnäytöksenä. Hänen kerrottiin julistaneen, että elokuva seuraa tarkasti todellisia

²⁰³ Miracles of the Passion 2004, minuutit 0-2.

²⁰⁴ Wallis, 122.

²⁰⁵ Caviezel Under Protection 2004

(<http://www.imdb.com/news/ni0051873/>).

²⁰⁶ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004 minuutit 14-15.

²⁰⁷ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004 minuutit 17-18.

²⁰⁸ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 9-10.

tapahtumia.²⁰⁹ Katolisen kirkon kardinaalien ja piispojen uskottiin seuraavan paavin näkemystä. Asiasta ei ollut kuitenkaan yksimielisyyttä, sillä useimmat Vatikaanin kardinaalit kielsivät paavin lausunnon. Heidän mukaansa paavi näki elokuvan, mutta ei kertonut mitä ajatteli siitä.²¹⁰ Gibson vannoo Sawyerin haastattelussa, että paavin henkilökohtainen sihteeri oli kertonut hänelle paavin pitäneen elokuvasta. Sama asia oli kerrottu myös monella journalistille. Gibson ei kuitenkaan osaa vastata miksi paavi oli myöhemmin perunut sanansa.²¹¹ Kristillisen dokumenttifilmin *Miracle of the Passion* tekijät keräsivät ympäri maailmaa ihmisten tarinoita, miten elokuva *The Passion of the Christ* vaikutti heihin. Juontaja kertoo ohjelmassa miten ihmiset muuttuivat elokuvan myötä. Hän kertoo kristityiksi kääntyneistä ateisteista, eheytyneistä avioliitoista, murhaajasta, joka tunnusti rikoksensa poliisille, ja vauvasta, joka heräsi kuolleista.²¹² Dokumenttissa *On the Way* kirkon pastori Jack Hayford peräänkuuluttaa elokuvan historiallista paikkansapitävyyttä. Hän uskoo elokuvan synnyttävän ihmisissä nöyryyttä ja ymmärrystä Jumalan armosta ja rakkaudesta. Kysymyksen elokuvan väkivaltaisuudesta hän vastaa, että historiallisesti autenttista elokuvasta ei olisi voitu vähentää väkivaltaa. Hän sanoo myös, ettei elokuvassa väkivalta ollut itsetarkoitus, toisin kuin monissa sekulaareissa elokuvissa. Lopuksi hän kertoo, että kehotti lukiolaista tyttären tytärtään katsomaan elokuvan. Hän on myös huolissaan siitä, että jopa jotkut kristityt pitävät elokuvaa liian väkivaltaisena.²¹³

Dokumenttifilmillä Denverin arkkipiispa Charles Chaput sponsoroi elokuvaa. Hän sanoo, että maallistuneet ja antisemitismiä pelkäävät vastustavat elokuvaa. Hän kertoo olleensa aluksi huolissaan elokuvan antisemitismisyytöksistä, mutta muutti mieltänsä nähtyään elokuvan. Hänen mielestään väkivalta vain korosti synnin pahuutta ja sovituksen tarpeellisuutta. Lisäksi hän mainitsee erään miehen, joka oli elokuvan nähtyään jättänyt työnsä aborttiklinikalla.²¹⁴

Myös elokuvan näyttelijät ja tuotantoväki kertovat kokemuksiaan elokuvakuvausten aikana ja sen jälkeen. Jan Michelini, elokuvan assistentti,

²⁰⁹ Garber 2006, 2.

²¹⁰ Garber 2006, 4.

²¹¹ ABC Primetime Mel Gibson's *Passion* 2004, minuutit 31-32.

²¹² *Miracles of the Passion* 2004, minuutit 2-3.

²¹³ *Miracles of the Passion* 2004, Hayford minuutit 0-6.

²¹⁴ *Miracles of the Passion* 2004, Chaput, minuutit 0-6.

kertoo salaman iskeneen häntä kaksi kertaa, mutta hän selviytyi vammoitta. Toisella kerralla salama iski sekä häneen että Jim Caviezeleihin. Caviezeleihin korvista tuli jopa savua, mutta hän pystyi jatkamaan näyttelemistä. Tämä oli selvä Jumalan ihme. Francesco De Vito, joka näytteli Pietaria, kertoo elokuvan tehneen häneen suuren vaikutuksen ja muuttaneen hänen elämänsä. Juudaksen näyttelijä Luca Lionello kertoo elokuvan myötä vaihtaneen elämänsä suuntaa.²¹⁵

Elokuva päättyi jouluna 2004 jopa Tel Avivin filmikouluun Israeliin. Esitykseen oli ilmainen sisäänpääsy, mutta elokuva ei houkutellut täyttä salia. Kun elokuva muuttui yhtä väkivaltaisemmaksi, useat poistuivat. Yhden kerrottiin jopa oksentaneen. Turistiopas Yitzhak Goren totesi elokuvan olleen inhottava ja vääristely. Hän uskoi sen tarkoituksena olevan antisemitismien levittäminen. Eräs vanhempi nainen piti elokuvaa juutalaisvastaisena ja piti hyvin surullisena, jos elokuva oli osa kristittyjen maailmankatsomusta. David Satran, Jerusalemin yliopiston uskontotieteen opiskelija, sanoi olevansa onnellinen, ettei elokuva ole julkisessa levityksessä Israelissa, koska uskoi sen synnyttävän antikristillisyyttä Israelissa. Hän piti elokuvaa esteenä juutalaisten ja kristittyjen vuoropuhelulle.²¹⁶

Kristittyjen ja juutalaisten suhteiden kansainvälinen komitea otti myös kantaa elokuvaan. Elokuva on suurempi ongelma juutalaisille, jotka muistavat jo muutenkin kipeän menneisyyden kristinuskon hallitsemassa yhteiskunnassa, jossa juutalaiset olivat vainottu vähemmistö. Historia on synkkä. Tästä johtuen juutalaiset suhtautuvat epäluuloisesti kristittyjen kädenojennukseen juutalaisia kohti.²¹⁷ Komitea näkee elokuvassa useita vaarallisia elementtejä. Komitea näkee evankeliumien ulkopuoliset lähteet haitallisina jo valmiiksi väärinymmärrettyjen evankeliumien rinnalla. Emmerichin Raamatun ulkopuoliset näyt kertovat, kuinka juutalaiset sotilaat pakkottavat Juudaksen pettämään Jeesuksen, juutalaiset lapset muuttuvat demoneiksi, Jerusalemin temppelin rangaistusta korostetaan ja kylmä juutalainen hallinto yrittää kontrolloida historiallisia tapahtumia. Juutalaisten johtajien pahuus korostuu, kun roomalainen Pilatus esitetään viattomana.

²¹⁵ Miracles of the Passion 2004, minuutit 27-32.

²¹⁶ Tarnopolsky 2005

(http://www.nytimes.com/2005/01/02/movies/02tarn.html?_r=1).

²¹⁷ Jewish-Christian relations 2003

(<http://www.jcrelations.net/en/?item=2168>).

Komitea ei syytä elokuvaa tai sen tekijää juutalaisvastaiseksi, mutta syyttää huoletonta lähteiden käyttöä ja muistuttaa passio-kertomuksen ikävästä menneisyydestä. Komitea muistuttaakin, että kristittyjen tulisi ymmärtää ja ottaa vakavasti juutalaisyhteisöjen kipu ja huoli elokuvasta. Komitea haluaa edistää kristittyjen ja juutalaisten välistä ymmärrystä ja kunnioitusta, mutta Gibsonin elokuva *The Passion of the Christ* synnyttää kristityissä pahimmillaan vanhoja ennakkoluuloja. Komitean mielestä pahin uhka ei ole suoranainen väkivalta juutalaisia kohtaan, vaan elokuvan synnyttämät negatiiviset asenteet juutalaisia kohtaan. Pahimmillaan juutalaiset nähtäisiin laskelmoivina, juonittelevina ja väkivaltaisina. Komitea kehottaa kaikkia kristittyjä tunnistamaan nämä negatiiviset mielikuvat ja sanoutumaan niistä irti lähimmäisen rakkauden nimissä.²¹⁸

Loppujen lopuksi elokuva *The Passion of the Christ* vahvistaa niiden ihmisten antisemitismia, jotka ovat jo entuudestaan enemmän tai vähemmän juutalaisvastaisia. Joissakin arabimaissa elokuvaa haluttiin tukea sen juutalaisvastaisuuden takia.²¹⁹ Yasser Arafat kutsui elokuvaa koskettavaksi ja historialliseksi. Kuwaitissa taas painotettiin, että elokuva tuo hyvin esille juutalaisten rikokset.²²⁰ Näin ollen rabbi Gellmanin pelko elokuvan väärinkäytöstä oli aiheellinen. Juutalaisten syyttäminen Jeesuksen surmaamisesta ei vaadi välttämättä kristillistä vakaumusta kuten esimerkki osoittaa. On myös otettava huomioon, että ateistikin voi uskoa juutalaisten surmanneen Jeesuksen, vaikka uskoo Jeesuksen olleen vain viisas opettajana eikä Jumalan Poika.

Amerikkalaisen tutkimuksen mukaan ennen elokuvaa *The Passion of the Christ* 26 prosenttia amerikkalaisista piti Jeesuksen kuolemaa juutalaisten synnä, mutta elokuvan nähtyään 36 prosenttia.²²¹ Elokuva synnytti joissain kristityissä vanhoja ennakkoluuloja juutalaisista Kristuksen vihollisina ja murhaajina. Kristityt konservatiivit eivät suhtaudu kriittisesti elokuvaan ja sen sisältämiin lähteisiin, mikä selittää prosentuaalista muutosta. Muutosta ei tule kuitenkaan liioitella, koska prosentuaalinen muutos ei ole kovin suuri. On muistettava, että lähes kaksi kolmasosaa pitää Jeesuksen kuole-

²¹⁸ Jewish-Christian relations 2004 (<http://www.jcrelations.net/en/?item=2353>).

²¹⁹ Fredriksen 2006, 97.

²²⁰ Levine 2004, 144.

²²¹ Bartchy 2006, 88.

maa koko ihmiskunnan syynä. Vastaavasti ABC- uutiskanavan tutkimuksen mukaan 60 prosenttia amerikkalaisista uskoo Raamatun olevan Jumalan Sanaa.²²²

6.3 Analyysistä tulkintaan

Elokuva *The Passion of the Christ* esittää roomalaisen eliitin hyvin erikoisella tavalla. Viitteitä roomalaisten pakanauskontoihin ei näy. Roomalaiset johtajat ovat kuin amerikkalaisien arvojen mukaan eläviä totuudenetsijöitä. Kun mennään taas roomalaisessa hierarkiassa alemmas, negatiiviset mielikuvat alkavat hallita roomalaisia. Roomalaiset sotilaat kuvataan ryyppääviksi ja sivistymättömiksi barbaareiksi. Roomalainen alaluokka on raaka, sivistymätön ja typerä. Kuka antoi Jeesuksen näiden barbaarien käsiin? He edustavat yksinkertaisia pakanoita. Joitain poikkeuksia roomalaiseen alaluokkaan löytyy. Kaksi roomalaista sotilasta, jotka mainitsin aiemmin, on sen sijaan esitetty positiivisessa valossa.

Juutalaiset kansanjohtajat taas yllyttävät juutalaisen kansan Jeesusta vastaan. Suurin osa kansasta vihaa Jeesusta. Gibson nostaa elokuvan aikana muutamia sympaattisia juutalaishahmoja kuten Simonin, toisen ryövärin, Malkuksen, kaksi protestoijaa ja joukon itkeviä juutalaisnaisia. Ongelma vain on, että sympatia Jeesusta kohtaan kulkee käsi kädessä Jeesuksen messiaanisuus uskon kanssa. Näin ollen he eivät ole enää juutalaisia, vaan kristittyjä. On tietysti muistettava, ettei kristitty-termi ollut käytössä Jeesuksen aikana. Jeesus itse oli juutalainen. Gibson on kuitenkin tehnyt juutalaisista katolisen tunnustuksen mukaisia. Tämän todistaa jo Jeesuksen äidin esittäminen.

Ei ole uskottavaa väittää, että vain Kaifaksen tai Hannaksen esittäminen pahoina olisi juutalaisvastaista. Silloin vain juutalaiseliitti tai eliitti ylipäättään esitettäisiin huonossa valossa. Juutalaiset johtajat kuitenkin yllyttävän kansan seuraamaan omaa tahtoaan. Elokuvan suurin ongelma juutalaisvastaisuudessa on Pilatuksen ja muiden roomalaisten johtohahmojen esittäminen. Juutalaiset johtohahmot ovat pahoja, kun taas Rooman johtajat ovat hyviä. Claudia kuvataan käytännössä kristityksi, joka säälii Jeesusta.

²²² ABC Primetime Mel Gibson's *Passion* 2004, minuutit 10-11.

Sadanpäämies Abenadar kuvataan sympaattiseksi sotapäälliköksi, joka puuttuu liialliseen väkivaltaan. Hän on mukana Jeesuksen teloituksessa vastahakoisesti. Kun Jeesus kuolee ristillä, hän tajuaa Jeesuksen jumaluuden. Kaifas taas johtaa kansaa harhaan ja kieltää sitä palvomasta Jeesusta messiaana. Kaifaksen hahmo yltää elokuvassa miltei vääräksi profeetaksi. Hänen sauvansa ja vaatteensa tuovat mieleen velhon. Hän on velhon tavoin Saatanan kanssa liitossa. Kun taas mennään alempiin yhteiskunta luokkiin, roomalaiset sotilaat ovat enimmäkseen barbaareja, mutta juutalaiskansa jakautuu muutamiin sympaattisiin ihmisiin, vaikkakin suurin osa haluaa Jeesuksen kuolevan. Jako tavallisen kansan välillä jakautuu niihin, jotka säälivät ja uskovat Jeesuksen messiaanisuuteen, kun taas Jeesusta pilkkaavat eivät usko hänen olevan messias. Sääli ja Jeesukseen uskominen näyttävät kulkevan käsi kädessä. Roomalaiset eivät harjoita pakanariittejä, mutta ovat sitä vastoin avoimia Jeesuksen sanomalle. Juutalaiset elävät vanhasa liitossa, mutta vastustavat Jeesusta enemmän kuin yksikään roomalainen.

Gibsonin elokuvan väkivaltaisuutta ei voi kieltää tai kaunistella. Kuten Gibson itse totesi, hän halusi näyttää äärimmäistä väkivaltaa järkyttääkseen katsojia. Elokuvassa väkivalta ei ole itsetarkoitus. Väkivallan tarkoitus on tuoda Jeesuksen valtavat kärsimykset esille ja luoda sympatiaa Jeesusta kohtaan. Hän on kantanut syntimme ristillä. Kun katsojat poistuvat itkien elokuvateatterista ja kääntyvät sankoin joukoin kristityiksi, Gibson on täytännyt tehtävänsä. Mikäli he eivät tee niin, he ovat paatuneita.

Gibson näyttää seuraavan myös monen fundamentalistikristityn näkemyksiä siitä, että ne, jotka eivät usko, ovat moraalittomia, säälimättömiä ja väkivaltaisia. Tämä on hänen tulkintansa juutalaisista kansanjohtajista mutta myös yleisöstä, joita Jeesuksen kärsimykset eivät kosketa. Heidän moraalittomuutensa on todiste heidän epäuskostaan. Moraalittomuuden perimmäinen syy on kuitenkin Saatana. Näin ollen moraalista on tehty myös uskon jatke. Elokuvan *The Passion of the Christ* rehelliset etsijät ovat jo moraaliltaan paljon kehittyneempiä kuin Jeesuksen vastustajat, vaikka eivät olekaan vielä kääntyneet. Tämä antaa vaikutelman, että korkea moraalili on jo kääntymyksen esiaste.

Gibsonia vaivaa ajatus uskosta osattomien äärimmäisestä pahuudesta. Tätä samaa logiikkaa Emmerich seuraavaa näyissään. Jokainen, joka tuntee sääliä Jeesuksen kärsimyksiä kohtaan, kääntyy myöhemmin kristityksi.

Pahuuden kärkijoukkoa Emmerichille edustavat juutalaiset, jotka eivät tunne sääliä. Jeesuksen jumaluuden kieltäminen ei johdu järkiperaisista syistä, vaan ulkopuolelta tulevasta pahuudesta. Pahuus palautuu viime kädessä Saatanaan. Tulkinalla on selviä viitteitä Paul Ricoeurin pahuuden teematiikkaan. Pahuus vangitsee ihmisen, saastuttaa ja tekee ihmisestä pahuuden orjan. Ricoeur esittää pahan olevan ihmisen omaa syytä, sen sijaan, että se vyöryttäisi ympäristön, olosuhteiden ja joukkopaineen syyksi.²²³ Gibsonille pahuus tulee kyllä ulkopuolelta Saatanan muodossa, mutta ihminen on itse syyllinen pahuuteen. Ihminen on tietoisesti valinnut pahan. Kuten aikaisemmin totesin, Gibson kertoo haastattelussa, että paha viettelee ihmisen. Gibson painottaa, että meidän kaikkien pitää valita hyvän ja pahan välillä.²²⁴ On ylipäättään vaarallista tehdä me/he vastakkainasettelua tai asettaa jyrkkiä hyvä/paha-akseleita.²²⁵ Näin juuri Gibson tekee. Jeesukseen uskovat ovat hyviä, mutta kaikki Jeesuksen vastustajat ovat Saatanan vallassa.

Kaikille Gibsonin elokuville yhteistä on vallankumoustaate. Vanha, taantumuksellinen ja epäoikeudenmukainen järjestelmä hylätään. William Wallacea kapinoi Englannin kuningasta vastaan, elokuvassa *Apocalypto* Jaguaarin Kämpälä taistelee oman kansansa hallitsijoita vastaan ja Jeesus juutalaista eliittiä vastaan. Elokuvassa *The Passion of the Christ* juutalainen uskonto edustaa vanhaa järjestelmää, jonka kristinusko korvaa. Vallankumousta ei voi tehdä verta vuodattamatta. Viattoman veri vuotaa ja uusi valtakunta syntyy viattomien verestä. Uhri synnyttää vallankumouksen siemenen. Elokuva *Braveheart* synnytti oikeastikin Skotlannissa itsenäisyysvaatimuksia. Elokuvassa *The Passion of the Christ* Jeesus on täydellisen viaton uhri, joka alistuu kohtaloonsa, jotta Jumalan valtakunta voi murtautua vanhan järjestelmän läpi. Käytännössä juutalaisten temppelin esiripun repeäminen on tästä konkreettisin esimerkki. Kristinusko syrjäyttää juutalaisuuden.

Naiset ovat Gibsonin elokuvassa vahvassa roolissa. Heidät esitetään totuuden etsijöinä ja viattomina uhreina. Näin Gibson saa traditionaalisen katolisen uskonsa näyttämään näennäisen nykyaikaiselta. Elokuvassa *Bra-*

²²³ Bacon 2006, 165-166.

²²⁴ ABC Primetime Mel Gibson's Passion 2004, minuutit 4-5.

²²⁵ Bacon 2006, 167.

veheart totuuden etsijöitä ovat Ranskan kuninkaan prinsessa ja Robert the Bruce. Elokuvasa *The Passion of the Christ* totuutta etsii Pilatuksen vaimo Claudia. Gibsonin elokuvaan ujutettu feminismi tekee uudesta aatteesta postmodernin, kun taas väistytvä aate on patriarkaalinen ja ikivanha. Vanhaa järjestelmää edustavat vanhat miehet, jotka ovat joustamattomia, kaavamaisia ja julmia. Heidän järjestelmänsä kuuluu väkivallan käyttö ja kuolemantuomiot. Vastaavasti heidän vastustajiaan ovat nuoret miehet ja naiset. Elokuvasa hyviä juutalaisia ovat ne, jotka uskovat Jeesukseen, mutta pahat pitävät kiinni vanhasta liitosta. Gibson on jo elokuvan alussa halunnut näyttää, että Jeesus on Herran kärsivä palvelija. Ne, jotka eivät usko Jeesukseen, eivät ymmärrä omia kirjoituksiaan ja ovat Saatanan vallassa.

Gibson hakee elokuvissaan niin isoa konfliktia, että se muuttaa koko silloisen maailman ja vallitsevan järjestelmän. Elokuvan sankarit lähtevät hieman vastentahtoisesti kohtalon asettamalle polulle, mutta lopputulos puhuu puolestaan. Gibson joutuu suuriin konflikteihin myös omassa henkilökohtaisessa elämässään. Elokuvat ovat eräänlainen heijastus siitä.

7. Johtopäätökset

Gibsonin elokuva *The Passion of the Christ* voidaan nähdä kulttuuri-ilmiönä, jossa konservatiivikristityt haastavat sekularisoituneen ja liberaalin yhteiskunnan. Elokuvaan liittyvä keskustelu ja kohu ovat samantapaisia kuin Scorsesen elokuvan *The Last Temptation of the Christ* ympärillä. Scorsese haastoi konservatiivit, Gibson liberaalit. Gibson ei toki ole yhtä kuin hänen elokuvansa, mutta vähintäänkin hän leikkii tulella. Scorsese syyllistyi samantapaiseen huolettomaan lähteiden käyttöön. Scorsese halusi irrottaa Jeesuksen Uudesta testamentista ja kirkosta, kun taas Gibson halusi vahvistaa jo Uudessa testamentissa ja katolisen kirkon perinteessä vallitsevia teemoja. Näitä teemoja ovat ristiinnaulitseminen ihmiskunnan syntien tähden, juutalaisen eliitin juonittelu, Jeesuksen kuolemaa edeltävä väkivalta ja ylönousemus. Nämä puuttuvat taas Scorseselta.

Elokuva on voimakas vaikuttamisen kanava. Elokuva on enemmän kuin ohjaaja. Elävällä kuvalla on visuaalisen ulottuvuuden kautta suurempi vaikuttamisen keino kuin kirjalla. Romaanissa lukija pääsee toki paremmin

sisälle henkilöiden ajatusmaailmaan ja motiiveihin, mutta kaikki visuaalisuus jää lukijan mielikuvituksen varaan. Lisäksi elokuva tavoittaa nopeammin suuria joukkoja kuin kirja. Jeesuksesta kertovat elokuvat johtavat helposti kulttuuriseen konfliktiin. Jeesusta käsittelevät elokuvat, jotka synnyttävät voimakkaita tunteita, ovat harvoin rakentavia. Ne eivät synnytä niinkään rakentavaa vuoropuhelua elokuvan vastustajien ja puolustajien välillä, vaan vahvistavat kahden eri leirin omaa identiteettiä. Tämä taas syventää kahden eri leirin välistä kuilua. Elokuva *Braveheart* synnytti skotlantilaisissa antienglantilaisia tunteita ja erkaannutti skotlantilaiset englantilaisista.

On selvää, että elokuva *The Passion of the Christ* sisältää paljon sellaista, jota Gibson ei tarkoittanut. Hän ei kuitenkaan kuunnellut kritiikkiä kuten ei Scorsesekaan. Joskus tulella leikkiminen johtaa täysin päinvastaisiin seurauksiin. Gibsonin elokuva on lievästi juutalaisvastainen, muttei synnyttänyt mellakoita juutalaisia vastaan. Scorsesen elokuva ei ollut lainkaan juutalaisvastainen, mutta synnytti juutalaisvihaa fundamentalismiryhmän keskuudessa. Molemmat ohjaajat pyrkivät haastamaan elokuvaan vastakkaisen leirin, mutta loivat samalla kuilun toistensa välille.

Scorsesen ja Gibsonin esimerkeistä voi vetää myös sen johtopäätöksen, että ääripäät ovat läpileikkaus amerikkalaiseen yhteiskuntaan, jossa liberaalit ja konservatiivit taistelevat vaikutusvallasta. Gibsonin elokuvan menestys kielii myös siitä, että konservatiiveilla kristityillä on Amerikassa vaikutusvaltaa ja Uudelle testamentille uskolliset Jeesus-elokuvat vetävät yleisöä. Scorsesen elokuva tuotti monin verroin vähemmän kuin Gibsonin elokuva. Kohuelokuvat vetävät yleisöä puoleensa, mutta toisaalta ne joutuvat myös boikotin kohteeksi. Amerikkalaisessa yhteiskunnassa on vaikea käsitellä Jeesusta ilman vastustusta. Aihe on liian tulenarka. Tämä ei tarkoita sitä, ettei Amerikassa olisi maltillisia ryhmiä liberaalien ja konservatiivien lisäksi. Maltilliset ryhmät eivät ole tarttuneet Jeesus-aiheeseen. Ääripäät saavat mielipiteensä kuuluviin. Maltillisilla ei ole halua tai tarvetta samaan. Jeesus-aiheen arkuus johtaa siihen, ettei aiheeseen tartuta pitkään aikaan, jos koskaan. Liberaaleille mikään ei ole pyhää tai koskematonta. Tämä erottaa liberaalit ja konservatiivit toisistaan. Toisaalta liberaalien panos antaa tilaa suvaitsevammalle yhteiskunnalle. Scorsese vetosi sananvapauden tehdessään elokuvaansa. Gibson vetosi samaan kristittynä konservatiivi-

vina. Vaikka Gibson on kristitty konservatiivi, hänellä on samanlaiset oikeudet taitelijan vapauteen amerikkalaisessa yhteiskunnassa kuin Scorsesella. Gibson ja Scorsese lähestyvät elokuvissaan Jeesusta aivan eri tavoin. Scorsese teki Jeesuksesta inhimillisen. Scorsesen elokuvassa Jeesus on täynnä epäröintiä ja heikkouksia, kun Gibson taas esittää Jeesuksen yliihmisenä, jolla ei ole heikkouksia. Scorsesen Jeesus kehittyy tarinan aikana, mutta Gibsonin Jeesus on lähes muuttumaton alusta loppuun. Gibson ei keskittynyt niinkään Jeesuksen opetuksiin tai sanoihin, vaan Jeesuksen fyysisiin kärsimyksiin. Voidaan sanoa, että Scorsese aiheutti vielä suuremmat protestit ja väkivallan purkaukset kristittyjen konservatiivien keskuudessa kuin mitä Gibson onnistui aiheuttamaan omien vastustajiensa keskuudessa. Molemmat elokuvat ovat tärkeitä läpileikkauksia laajempaan ymmärrykseen kristittyjen ja liberaalien suhteesta Amerikassa. Kumpikaan elokuva ei synnyttänyt paljoakaan rakentavaa vuoropuhelua.

Gibson on visuaalinen ohjaaja. Elokuvan *The Passion of the Christ* väkivalta on hyvin visuaalista. Elokuvan parhaan kuvauksen Oscar-ehdokkuus todistaa siitä. Jotain kertoo sekin, että *The Passion of the Christ* sai Oscarin parhaasta maskeerauksesta. Ruhjeet, verijäljet, haavat ja lihan repeytyminen ovat hyvin uskottavasti tehty. Gibson keskittyy muissakin elokuvissaan kuvaamaan henkilöitään visuaalisesti eikä dialogin kautta. Gibson uskoo elokuvissaan enemmän tekoihin kuin sanoihin.

Gibsonia voidaan pitää nerona. Hänen kolme elokuvaansa ovat tuottaneet lähes miljardin lippuluukuilla, puhumattakaan dvd-levityksestä. Hänen elokuvansa ovat saaneet Oscar-ehdokkuuksia ja voittaneet niitä. Gibson on rohkea. Hän tarttuu herkkiin aiheisiin seurauksista piittaamatta. Gibsonin kaikki kolme elokuvaa saivat kohun aikaan ja samalla varmistivat voitot lippuluukuilla. Jos Gibsonin tarkoitus on vain tavoitella voittoa, hän on onnistunut tehtävässään. Tämä ei ole kuitenkaan hänen tärkein tavoitteensa kuten olen edellä osoittanut. Hänen kaikissa elokuvissaan on enemmän tai vähemmän kristillinen sanoma. Hän on saanut englantilaisten, mayojen, juutalaisten ja homojen vihat niskoilleen. On totta, että on vaikeaa tehdä elokuvaa, jossa konnat ja sankarit jaetaan suututtamatta ketään.

Gibsonin elokuva Jeesuksen kärsimyksistä nostaakin esille laajemman kysymyksen kristittyjen ja juutalaisten kipeästä menneisyydestä. Siihen kysymykseen en pyri kuitenkaan vastaamaan, koska aihe on liian laaja.

Gibson seurasi Emmerichin näkyjen ohella eniten Johanneksen evanke-
liumia, jota voidaan pitää juutalaisvastaisena. Lisäksi Gibson kieltäytyi
muuttamasta käsikirjoitusta lukuun ottamatta pientä muutosta Matteuksen
verikiroukseen. Elokuva kertoo vähintäänkin kyseenalaisesti pääsiäistapah-
tumat kristinuskon ja juutalaisuuden erkautumisesta toisistaan jälkeenpäin
kirjoitetussa traditiossa. Gibsonin päätös pysyä näkemyksessään ei johtunut
niinkään hänen juutalaisvastaisuudesta, vaan hänen fundamentalistisesta
kristillisestä vakaumuksesta. Elokuvassa hyviä juutalaisia ovat ne, jotka
uskovat Jeesukseen, mutta pahat pitävät kiinni vanhasta liitosta.

Gibsonin maltillisen juutalaisvastaiset näkemykset elokuvassa on
nähtävä osana suurempaa kokonaisuutta. Juutalaiset ovat vain osa niitä uh-
kakuvia, joita hän luo katsojille. Juutalaiset eivät ole Gibsonin ainoita vi-
hollisia. Gibsonin käsitykset tummailhoisista raiskaavana laumana tai juuta-
laisista sotien syypäinä kertovat, että Gibson pelkää useampaa kuin yhtä
rotua tai vähemmistöä. Osoitin myös aiemmin, että englantilaiset, homot ja
alkuasukkaat ovat osa Gibsonin uhkakuvia. Osa varmasti liittyy Gibsonin
katoliseen vakaumukseen, jolloin homovastaisuus on nähtävä osana katoli-
sen kirkon homovastaisuutta. Useimmat Gibsonin luomista viholliskuvista
ovat itse asiassa Amerikan luomia viholliskuvia. Englantilaiset eivät vain
edusta vanhoja imperialisteja, vaan myös protestantteja. Gibson taistelee
elokuvissaan niin englantilaisia, homoja, alkuasukkaita kuin juutalaisia
vastaan. Niin englantilaiset, alkuasukkaat kuin juutalaiset edustavat Gib-
sonille toiseutta, joka koetaan uhaksi. Näin ollen Gibson on ksenofobinen
rasisti eli muukalaiskammoinen. Hänen elokuvansa ovat ksenofobisesti
rasistisia.

Gibson kääntää elokuvissaan päällelleen sortajien ja sorrettujen roolit.
Hän peilaa amerikkalaista yhteiskuntaa elokuvissaan. Vähemmistöt hallit-
sevat valtakuntia, joita vastaan Gibsonin elokuvien sankarit taistelevat. Vä-
hemmistöt sortavat enemmistöä. Tämä muistuttaa hänen käsitystään siitä,
etteivät vähemmistöt saisi määrätä, mitä enemmistö julkaisee, tuottaa tai
kuvaa. Yhtä lailla se muistuttaa hänen isänsä mielipiteitä juutalaisista Ame-
rikan todellisina hallitsijoina. Gibson uskoo demokratiaan, mutta hänen
demokraattisessa valtiomallissa ei ole sijaa vähemmistöille.

Gibsonin ahdasmieliset näkemykset eivät kuitenkaan rajoitu ihonvä-
riin, kansalaisuuteen tai seksuaaliseen vähemmistöön. Hänen näkemyksen-

sä muista uskonnoista ovat yhtä vanhoillisia kuin hänen rasistiset näkemyksensä. Pakanat edustavat moraalittomuutta. Edward Pitkäjalka ei olekaan kristitty, vaan pakana kuten Gibson haluaa tähdentää elokuvan *Braveheart* ensiminuuteilla. Edwardin pahuus johtuu hänen pakanuudestaan. Gibson haluaa näin väistää sen ikävän tosiasian, että kristitty kuningas voisi harjoittaa sortoa ja vääryyttä. William Wallace, joka puolustaa oikeudenmukaisuutta, on sitä vastoin harras kristitty. Elokuvasssa *Apocalypto* konnat harjoittavat julmia pakanariittejä ja rukoilevat olemattomia jumalia, kun taas sympaattinen päähenkilö ja hänen perheensä eivät tee niin. Elokuvasssa *The Passion of the Christ* sympaattinen Pilatus ei ole pakana eikä harjoita pakanariittejä, kun taas julma juutalainen eliitti harjoittaa juutalaisuutta. Kaikki, jotka harjoittavat pakanuutta tai juutalaisuutta, kykenevät silmittömään väkivaltaan. Gibsonille on vieras ajatus, että pakanat ja juutalaiset voitaisiin esittää myönteisessä valossa, koska he elävät väärässä maailmankatsomuksessa. Rehellisiä etsijöitä, jotka kuvataan uskonottomina, ei Gibson sen sijaan halua mustamaalata. Hehän eivät tiedä totuutta. Gibson ei siis ole vain ksenofobinen rasisti, vaan suhtautuu myös negatiivisesti muihin uskontoihin. Tämä johtuu taas siitä, että Gibsonin vanhoilliskatolisen uskonnon mukaan pelastus on vain katolisessa kirkossa. Vatikaanin toinen konsiili sen sijaan lavensi pelastuksen käsitettä, mutta Gibson ei hyväksy tätä näkökantaa vanhoilliskatolisen uskonsa vuoksi. Toisaalta hän seuraa myös Raamatun julistusta, jonka mukaan kukaan ei voi pelastua muuten kuin uskomalla Jeesukseen. Allah, Buddha ja primitiiviset uskonnot vievät yhtä kaikki kadotukseen.

Väkivalta ei ole itsessään pahaa, vaan riippuu siitä, kuka sitä käyttää ja miksi. Ainoa asia, joka yhdistää vanhurskaan ja konnan, on väkivaltaisuus. Vanhurskas vuodattaa vihollisen verta siinä määrin kuin vihollinenkin vuodattaa viattoman verta. Elokuvisissa vihollisen on maksettava omalla verellään pahat tekonsa. Sitä ennen viaton uhri on vuodattanut verensä ja uhrautunut, jotta uusi valtakunta voisi murtautua läpi. Uhri on myös pelastuksen symboli. Elokuvasssa *The Passion of the Christ* ilman Jeesuksen verta ei ole pelastusta. William Wallace antautuu kidutukseen englantilaisten edessä, jotta Skotlanti olisi vapaa. Jos Wallace ei olisi uhrannut henkeään esimerkkinä skotlantilaisille, Robert the Bruce ei olisi noussut kapinaan englantilaisia vastaan. Elokuvan *Braveheart* kohdalla syntyi jopa oikea

itsenäisyysliike. Elokuvasa *Apocalypto* viattomat uhrit luovat tietä uudelle valtakunnalle, joka murtautuu vanhan korruptoituneen ja barbaarisen valtakunnan tilalle. Espanjalaiset valloittajat tulevat hävittämään valtakunnan ja tuovat katolisen uskon eksyneille. Jos Gibson olisi tarkoittanut valkoisen miehen tulon olevan ainoastaan negatiivinen asia, hän ei olisi laittanut katolista pappia veneen keulaan. Lisäksi hän osoitti ensimmäisillä, etteivät valkoiset miehet itse kyenneet valloittamaan mayojen valtakuntaa, vaan se tuhoutui sisältäpäin. Kun mayat ovat sortaneet riittävästi omiaan, valkoiset kostavat sorretun kyläyhteisön puolesta ja vuodattavat heidän vihollistensa veren. Kosto jää elokuvan ulkopuolelle kuten tapahtuu elokuvassa *The Passion of the Christ*. Kummassakaan tapauksessa ei jää kovin paljon epäselvää, mitä tulee tapahtumaan seuraavaksi. Elokuvasa *The Passion of the Christ* juutalaisyhteisö on miltei yhtä rappioitunut kuin mayayhteisö elokuvassa *Apocalypto*. Elokuvasa *Apocalypto* mayojen valtakunta on jo tuhoutumaisillaan. Elokuvasa *The Passion of the Christ* juutalaiset johtajat ovat rappioituneita ja vievät koko kansan perikatoon. Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen kristinusko murtautuu läpi ja syrjäyttää Israelin ja Rooman. Elokuvan lopussa tapahtuva temppelin tuhoutuminen ennakoi tätä kehitystä. Temppelin tuho ei ole vähäinen, sillä koko temppeli halkeaa käytännössä keskeltä kahtia.

Pahan ilmentymät ovat osa sitä pidättelevää voimaa, joka estää uutta valtakuntaa syntymästä. Gibsonin luomat vihollishahmot ovat juuri niin ohuita ja kaksiulotteisia kuin Hollywood-elokuvissa saattaa odottaa. Paha kykenee vain pahaan, eikä siten hahmoista muodostu uskottavia ja oikeita ihmisiä, vaan karikatyyrejä. Heille ominaista on petos, lahjonta ja väkivalta. He ovat perusominaisuuksiltaan vanhoja miehiä, patriarkaalisuuden esikuvia. Elokuvasa *The Passion of the Christ* Saatana tekee poikkeuksen, koska Saatana ei ole sukupuolta. Samalla Gibson esittää elokuvan sankarit aivan tavallisiksi kansalaisiksi, jotka nousevat sisäisen voimansa ansiosta kaiken keskipisteeseen ja muuttavat historiaa. Uuden valtakunnan soturit ovat nuoria miehiä, joilla on apunaan tai innoittajinaan naisia. Naiset ovat kaikissa käsittelemissäni Gibsonin elokuvissa miesten innoittajina. Usein he ovat samalla uhreja, joiden veren vuotaminen ja haavat synnyttävät uuden valtakunnan.

Miltei kaikki Gibsonin elokuvat perustuvat sovituksen käsitteeseen. Viaton uhrataan. Sovintoa ei voi olla ilman veren vuodattamista. Jeesus saa sovittajan manttelin päälleen jumalallisen auktoriteetin ja mystifioinnin kautta. Hänellä on jumalallinen auktoriteetti, jonka tunnustavat tai aistivat kaikki muut paitsi ne, jotka ovat Saatanan vallassa. Sovitus vaikuttaa kuitenkin teoreettiselta Jeesuksen vihollisiin nähden. He eivät kadu, käänny ja ota sovitusta vastaan. Jeesuksella ei ole ihmiselle ominaisia piirteitä. Jeesuksella on yli-inhimilliset voimat kestää fyysistä ja henkistä väkivaltaa. Hän on täysin viaton, lahjomaton ja uhrautuva. Yhdelläkään Jeesuksen seuraajista ei ole samanlaisia kykyjä, ja jopa Jeesuksen uskollinen seuraaja Pietari kieltää hänet kolmesti. Opetuslapsilta puuttuu myös ymmärrys ja henkinen kestävyys Jeesuksen kärsimysten rinnalla. Seuraajat ovat vajavaisia, mutta inhimillisiä ja säälliviä, jolloin voidaan nähdä ero jumalallisen Jeesuksen ja epätäydellisten ihmisten välillä. Ero on tärkeä, sillä muuten Jeesus ei yltäisi sellaisiin mittoihin, että voisi kantaa syntisten ihmisten synnit. Gibsonin elokuville on vieras ajatus, että sovinto voitaisiin saavuttaa pelkällä anteeksipyynnöllä. Kun verta on kerran vuodatettava, sitä vuodetaan koko rahan edestä. Verimystiikan käyttö elokuvassa ei ole kuitenkaan millään tavalla yllätyksellistä. Onhan se osa katolisen kirkon opetusta Jeesuksen kärsimyshistoriasta. Veri toimii puhdistumisen rituaalisena välittäjäaineena.

Gibsonin elokuva *The Passion of the Christ* on ääriesimerkki siitä, miten Gibson työstää pahan toiseuteen. Paha siis rajataan selkeästi muihin kuin päähenkilöihin, jotka ovat äärettömän hyviä kuten Jeesus, opetuslapset ja Maria. Hyvyyttä edustavat henkilöt esitetään myös viattomina. Juutalaiset fariseukset, Kaifas ja roomalaiset sotilaat ovat äärettömän pahoja. Kaiken universaalien pahan lähde palautuu ihmishahmon ottaneeseen Saatanaan. Juutalaiset ylipapit ovat sydämeltään graniittia. Mitkään Jeesuksen kärsimykset eivät heitä liikuta tai saa heitä muuttamaan suunnitelmiaan Jeesuksen surmaamisesta. Kovuus yltää absurdeihin mittoihin, kun ylipapit torjuvat Jeesuksen ilman perusteita. Kyseessä on saatanallinen torjunta. Mitään uskonnollista väittelyä Jeesuksen ja fariseusten välillä ei käydä eivätkä juutalaiset lainaa pyhiä kirjoituksia torjuessaan Jeesuksen. Tällaista ratkaisua Gibson ei voisi tehdä, koska silloinhan Gibsonillekin pyhät kirjoitukset

olisivat syy juutalaisten torjuntaan. On kuitenkin muistettava, että juutalaiset ovat vain osa Gibsonin ksenofobista rasismia.

Gibsonin elokuvissa toistuu myös vangiksi joutumisen tematiikka. Elokuvien sankarit vangitaan ja he joutuvat vangitsijoidensa armoille. Elokuvasa *Braveheart* Wallace vangitaan ja surmataan. Elokuvasa *Apocalypse* Jaguaarin Kämpälä vangitaan ja yritetään surmata, mutta tämä onnistuu pakenemaan. Elokuvasa *The Passion of the Christ* Jeesus vangitaan ja surmataan pitkän kiduttamisen jälkeen. Gibsonin elokuvissa konkreettisesti vangiksi joutuminen ja sisäisesti vangiksi joutuminen on erotettu toisistaan. Elokuvien sankarit on vangittu konkreettisesti, mutta he ovat sielultaan vapaat.

Elokuvasa *The Passion of the Christ* Jeesuksen vastustajat joutuvat pahan vangiksi sisäisesti. Fariseukset, Juudas ja roomalaiset sotilaat toimivat Saatanan tahdon mukaan. Saatana etsii itselleen sopivia palvelijoita ja niitä löytyykin runsaasti. Juudas on selkein esimerkki. Emmerich kuvaa näyssään Juudaksen olevan kokonaan Saatanan vallassa. Saatana tarvitsee Juudasta, jotta ylipapit saavat Jeesuksen käsiinsä. Kaifas toimii Saatanan ylipappina ja edusmiehenä. Kärjistetysti voisi sanoa, että Kaifaksessa Saatanana ruumiillistuu samalla tavoin kuin Jumala ruumiillistuu Jeesuksessa. Saatanan ylipappi Kaifas kiihottaa kansan Jeesusta vastaan, jolloin Jeesuksen surmaamiseen tarvitaan enää Pilatuksen hyväksyntä. Kaifas kieroilee ja painostaa Pilatusta, joka viimein myöntyy Kaifaksen tahtoon. Juutalainen kansa seuraa mukana. Roomalaiset sotilaat toimivat myös Saatanan tahdon mukaan. He ovat kuin raatelevia koiria, jotka mestari päästää irti. Viime kädessä nouseekin kysymys, kuka on vastuussa pahasta? Gibson esittää, että ihminen itse, koska on valinnut pahan. Väärästä valinnasta seuraa Jumalan rangaistus.

Gibson seuraa ajatusta, että eräänlainen universaali paha tulee ulkopuolelta ihmiseen, mutta palautuu ihmismäiseen hahmoon, Saatanaan. Pahan valtaan joutuneet henkilöt ovat kuin ennalta määrätty osaansa, kun taas ne pelastuvat, jotka ovat myötämielisiä totuudelle alusta lähtien. Gibson puhuu valinnasta, muttei näytä elokuvissaan mitään todellista mahdollisuutta valintaan. Elokuvissa on etsijöitä, mutta heitä ei koskaan esitetä pahoina. Pahan voimaan alistuneet ovat silti vastuussa teoistaan ja pahan valtaan

antautumisestaan. Kaikki tapahtuu niin kuin on kirjoitettu. Niin kuin on kirjoitettu Gibsonin elokuvissa.

8. Lähteet ja kirjallisuus

Elokuvat

Emmerich Roland
2000 *The Patriot*. USA/Germany: Columbia pictures Corporation.

Gibson Mel
1995 *Braveheart*. USA: 20th century fox.

Gibson Mel
2004 *The Passion of the Christ*. USA: Icon Productions.

Gibson Mel
2007 *Apocalypto*. USA: Icon Entertainment International.

Uutiset ja muu internet-aineisto

Auteur
Auteur – Elokuvataju.
<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/elokuvakulttuuri/auteur.jsp>.
Viitattu 2.12.2010.

Benedict Fitzgerald
2011 *Benedict Fitzgerald*– IMDb.
<http://www.imdb.com/name/nm0280179/>
Viitattu 1.02.2011.

Boyer, Peter
2003 *The Jesus War* –The New Yorker.
<http://www.freerepublic.com/focus/f-news/980753/posts>
Viitattu 1.12.2010.

Braveheart battle cry is now but a whisper
2005 *Braveheart battle cry is now but a whisper* – Sunday Times.
<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article546776.ece?token=null&offset=0&page=1>. Viitattu 29.09.2010.

Braveheart
1995 *Braveheart* – IMDb
<http://www.imdb.com/video/screenplay/vi1542652697/>
Viitattu 1.12.2010.

Caviezel Under Protection

2004 *Caviezel Under Protection* – IMDb
<http://www.imdb.com/news/ni0051873/>
Viitattu 1.12.2010.

Cline, Austin

2004 *More from Hutton Gibson*
<http://atheism.about.com/b/2004/02/24/more-from-hutton-gibson.htm>. Viitattu 1.12.2010.

Deans, Jason

2003 *Scorsese movie tops TV complaints list* – Guardian.
<http://www.guardian.co.uk/media/2003/dec/17/broadcasting.ofcom>
Viitattu 28.12.2010.

Declaration on the Relations of the Church to Non-Christian religions

1965 *Declaration on the Relations of the Church to Non-Christian religions*.
http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_nostra-aetate_en.html.
Viitattu 8.12.2010

Gibson's father: Holocaust was mostly fiction

2004 *Gibson's father: Holocaust was mostly fiction* – USATODAY.
http://www.usatoday.com/life/people/2004-02-20-gibson-dad-anti-semite_x.htm
Viitattu 20.12.2010.

Gibson's Anti-Semitic Tirade Alleged Cover Up

2006 *Gibson's Anti-Semitic Tirade Alleged Cover Up* – TMZ staff.
<http://www.tMZ.com/2006/07/28/gibsons-anti-semitic-tirade-allegedcover-up/>. Viitattu 20.12.2010.

Gibson's dad calls pope gay?

2010 *Gibson's dad calls pope gay?* – Torontosun.
<http://www.torontosun.com/entertainment/celebrities/2010/08/09/14970896-wenn-story.html>. Viitattu 5.12.2010.

Greenhouse, Steven

1988 *Police suspect Arson In Fire at Paris Theater* – New York Times
<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=940DE6DD173BF936A15753C1A96E948260>. Viitattu 28.12.2010.

Homosexuality is as great a threat as rainforest destruction

2008 *Homosexuality is as great a threat as rainforest destruction* – Mail Online.
<http://www.dailymail.co.uk/news/worldnews/article-1100422/Homosexuality-great-threat-rainforest-destruction-says-Pope.html>. Viitattu 5.12.2010.

Ikärajaluokituksen perusteet

2007 *Ikärajaluokituksen perusteet* – Valtion elokuvatarkastamo.
http://www.vet.fi/elokuvat_ikarajaluokitus.php. Viitattu 1.12.2010.

Jewish Actress Proud to Be Mel Gibson's Virgin Mary

2004 *Jewish Actress Proud to Be Mel Gibson's Virgin Mary* – The Passion of the Christ.
http://www.passion-movie.com/promote/pr_maia.html.
Viitattu 4.12.2010.

Käsikirjoittaja

Käsikirjoittaja – Elokuvataju.
<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus/kasikirjoittaja.jsp>. Viitattu 2.12.2010.

Last Temptation of Christ

2010 *The Last Temptation of Christ* – Boxofficemojo
<http://boxofficemojo.com/movies/?id=lasttemptationofchrist.htm>.
Viitattu 28.12.2010.

Leikkaaja

Leikkaaja – Elokuvataju.
<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/jalkituotanto/leikkaaja.jsp>.
Viitattu 2.12.2010.

Levitys

Levitys – Elokuvataju.
<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/levitys/levitys.jsp>.
Viitattu 2.12.2010.

Mel Gibson Biography

Mel Gibson Biography – Quotemonk.
<http://www.quotemonk.com/authors/mel-gibson/biography-profile.htm>. Viitattu 1.12.2010.

Mel Gibson's Passion

2003 *Mel Gibson's Passion* – Fox News
<http://www.foxnews.com/story/0,2933,94485,00.html>
Viitattu 1.12.2010.

Mel Gibson's Explosive Racist rant

2010 *Mel Gibson's Explosive Racist rant* – Radaronline.
<http://www.radaronline.com/exclusives/2010/07/world-exclusive-audio-mel-gibsons-explosive-racist-rant-listen-it-here>.
Viitattu 12.12.2010

Mel Gibson, Professor Trade Barbs Over Apocalypto
2007 *Mel Gibson, Professor Trade Barbs Over Apocalypto* – NewsMax
<http://archive.newsmax.com/archives/ic/2007/3/23/210723.shtml>.
Viitattu 1.12.2010.

Ohjaaja
Ohjaaja – Elokuvataju.
<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/ohjaaja.jsp>.
Viitattu 2.12.2010.

Our Origin and General Aim
Our Origin and General Aim – Catholic traditionalist movement.
<http://www.latinmass-ctm.org/about/origin.htm>.
Viitattu 28.12.2010.

Parents guide for Saw
2004 *Parents guide for Saw*– IMDb.
<http://www.imdb.com/title/tt0387564/parentalguide#certification>.
Viitattu 3.12.2010.

Parents guide for The Passion of the Christ
2004 *Parents guide for The Passion of the Christ*– IMDb.
<http://www.imdb.com/title/tt0335345/parentalguide#certification>
Viitattu 1.2.2011.

The Passion of the Christ
2004 *The Passion of the Christ* – IMDb.
<http://www.imdb.com/video/screenplay/vi49807641/>
Viitattu 3.12.2010.

The Passion of the Christ
2010 *The Passion of the Christ* – Boxofficemojo.
<http://www.boxofficemojo.com/movies/?id=passionofthechrist.htm>
Viitattu 3.12.2010.

Pope John Paul II in his own words
2004 *Pope John Paul II: In His Own Words* – Anti-Defamation League.
http://www.adl.org/Pope/pope_intro.asp. Viitattu 1.12.2010.

Tuotanto
Tuotanto – Elokuvataju.
<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto.jsp>.
Viitattu 2.12.2010.

Tuotantopäätös
Tuotantopäätös – Elokuvataju.
<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/esituotanto/tuotantopaatos.jsp>. Viitattu 2.12.2010.

Tuottaja

Tuottaja – Elokuvataju.

<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/tuottaja.jsp>.

Viitattu 2.12.2010.

Tarnopolsky, Noga

2005 *Israeli Passions* – New York Times.

http://www.nytimes.com/2005/01/02/movies/02tarn.html?_r=1

Viitattu 28.12.2010.

Writer Claims Gibson Lied to Him About Passion Cost

2009 *Writer Claims Gibson Lied to Him About Passion Cost* – IMDb

<http://www.imdb.com/news/ni0747322/>. Viitattu 1.12.2010.

Kirjallisuus

ABC Primetime Mel Gibson's Passion

2004 *Mel Gibson's Passion*. USA: ABC News.

Ariel, Yaakov

2004 "The Passion of the Christ and the Passion of the Jews" *Re-viewing*

The Passion. Ed. Brent Plate. New York: Palgrave Macmillan. 21-39.

Bacon, Henry

2006 "Pahan symboliikka elokuvassa."

Vartija 5-6. 164-165.

Bartchy, Scott

2006 "Where is the history in Mel Gibson's The Passion of the Christ?"

Mel Gibson's Passion. Ed. by Garber.

West Lafayette: Purdue University Press. 76-92.

Beal, Timothy & Linafelt, Tod (edit.)

2006 *Mel Gibson's Bible*. Chicago: The university of Chicago Press.

Berlin, Andrea & Magness, Jodi

2004 *Two Archaeologists Comment on The Passion of the Christ*.

http://www.archaeological.org/pdfs/papers/Comments_on_The_Passion.pdf. Viitattu 1.12.2010.

Brentano, Klemens

2003 *The Dolorous Passion of Our Lord Jesus Christ*. California: North

Bay books.

- Burnham, Jonathan (edit.)
Perspectives on The Passion of the Christ.
 New York: Marimax books.
- Cane, Anthony
 2005 *The Place of Judas Iscariot in Christology.*
 Cornwall: MPG books Ltd.
- Crossan, Dominic
 2004 *Hymn to a savage God*
http://www.beliefnet.com/story/140/story_14099_1.html.
 Viitattu 30.12.2010.
- Crossan, Dominic
 2004 *Scholarly Smackdown: The Passion.*
<http://www.beliefnet.com/Faiths/Christianity/2004/03/Scholarly-Smackdown-The-Passion-Continued.aspx?p=1>. Viitattu 30.12.2010.
- Crossan, Dominic
 2004 *Scholarly Smackdown: The Passion.*
<http://www.beliefnet.com/Faiths/Christianity/2004/03/Scholarly-Smackdown-The-Passion-Continued.aspx?p=3>. Viitattu 30.12.2010.
- Douglas, Mary
 2000 *Puhtaus ja vaara.* Ritualistisen rajanvedon analyysi.
 Tampere: Vastapaino.
- Fisher, Andrew
 2007 *William Wallace.* Edinburgh: Birlinn Limited.
- Fredriksen, Paula
 2006 “No Pain, Gain?” *Mel Gibson's Bible.*
 Ed. by Timothy Beal and Tod Linafelt.
 West Lafayette: Purdue University Press. 91-98.
- Garber, Zev (edit.)
 2006 *Mel Gibson's Passion.* West Lafayette: Purdue University Press.
- Garber, Zev
 2006 “The Jewish Jesus: A Partisan's Imagination” *Mel Gibson's Passion.*
 Ed. by Zev Garber. West Lafayette: Purdue University Press. 1-4.

- Greenberg, Irving
2006 "Review of The Passion of the Christ" *Mel Gibson's Passion*.
Ed. by Zev Garber. West Lafayette: Purdue University Press.
7-12.
- Howard, Bill
2005 *Was as it was?* – Biblical scholars discern fact from artistic license
<http://www.texascatholic.com/default.asp?NodeId=921>. Viitattu
1.10.2010.
- Jacobs, Steven
2006 "Jewish Officialdom and The Passion of the Christ: Who said what
and what did they say?" *Mel Gibson's Passion*. Ed. by Zen Garber.
West Lafayette: Purdue University Press. 144-153.
- Levine, Amy-Jill
2004 "Mel Gibson, The Scribes, and the Pharisees" *Re-viewing The Pas-
sion*.
Ed. Brent Plate. New York: Palgrave Macmillan. 137-149.
- Luentomuistiinpanot
2007 TET2010e: Elokuva-analyysi I.
30.10–11.12.2007. Helsingin yliopisto: taiteiden tutkimuksen laitos.
- Luz, Ulrich
2005 *Studies in Matthew*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans
Publishing Company.
- Miracles of the Passion
2004 *Miracles of the Passion*. New York: Jody Eldred Productions.
- Mork, Gordon
2006 "Dramatizing the Passion: From Oberammergau to Gibson"
Mel Gibson's Passion. Ed. by Zen Garber.
West Lafayette: Purdue University Press. 117-123.
- Myllykoski, Matti & Lungren, Svante
2005 *Murhatun Jumalan varjo*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Muller, Alfred
2003 *Possible End to Strained Relations Between Jews and Christians*.
<http://www.jcrelations.net/en/?item=2168>. Viitattu 1.12.2010.
- Ortiz, Gaye
2004 "Passion ate women" *Re-viewing The Passion*.
Ed. Brent Plate. New York: Palgrave Macmillan. 109-119.

- The Passion of the Christ, Jewish pain, and Christian Responsibility
 2004 *The Passion of the Christ, Jewish pain, and Christian Responsibility*
 – Jewish-Christian relations.
<http://www.jcrelations.net/en/?item=2353>. Viitattu 1.12.2010.
- Plate, Brent (edit.)
 2004 *Re-viewing The Passion*. New York: Palgrave Macmillan.
- Prestwich, Michael
 1988 *Edward I*. London: Methuen.
- Perry, Marvin & Schweitzer, Frederick
 2004 “The Medieval Passion play revisited” *Re-viewing The Passion*.
 Ed. Brent Plate. New York: Palgrave Macmillan. 3-19.
- Pyhä raamattu
 1992 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna
 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Suomen Piipiseura
 1992.
- Riley, Robin
 2003 *Film, Faith and Cultural conflict*. The Case of Martin Scorsese’s
 The Last Temptation of the Christ. London: Praeger.
- Sanders, Paul
 1985 *Jesus and Judaism*. London: SCM Press LTD.
- Vartija
 2006 *Vartija 5/6*. Helsinki: Vartija-aikakausilehden kannatusyhdistys r.y.
- Wallis, Jim
 “The Passion and the Message” *Perspectives on The Passion of the*
Christ. Ed. by Burnham Jonathan. New York: Marimax books.
 111-125.
- Wheeler, Penny
 2006 “Gibson at the Crossroads” *Mel Gibson's Passion*. Ed. by Zen
 Garber. West Lafayette: Purdue University Press. 13-20.
- Witherington III, Ben
 2004 *Are the Passion and the Easter stories really anti-semitic?*
http://www.beliefnet.com/story/103/story_10354_1.html
 Viitattu 28.12.2010.

